

Zbirka umjetnika Zlatana Dumanića

Marin, Lucija

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:789189>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
SMJER BIBLIOTEKARSTVO
SMJER MUZEOLOGIJA I UPRAVLJANJE BAŠTINOM
Ak. god. 2018./2019.

Lucija Marin

**Zbirka umjetnika Zlatana Dumanica:
knjižničarski i muzeološki pristup**

Diplomski rad

mentori: dr.sc. Ana Barbarić, izv. prof.

dr. sc. Goran Zlodi, izv. prof.

Zagreb, 2019.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(potpis)

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Zlatan Dumanić: Život i djelo.....	3
3. Zbirka.....	7
3.1. Pojam zbirke iz perspektive knjižničarstva.....	7
3.2. Pojam zbirke iz perspektive muzeologije.....	11
4. Zbirka umjetnika Zlatana Dumanića	18
4.1. Sadržaj zbirke, popis jedinica građe.....	18
5. Opis zbirke (anatomija zbirke).....	24
5.1. Stan kao umjetnički artefakt.....	27
5.2. Biblioteka „Moji najdraži prijatelji“	38
5.3. Unikatne knjige i dnevnici putovanja.....	44
6. Kolekcionari i bibliofili – čuvari baštine	49
6.2. Žene u patrilinarnom svijetu kolekcionarstva (žene kao kolekcionari).....	56
7. Nastavak komunikacije zbirke kroz nove izložbe	62
8. Zaključak.....	66
9. Literatura.....	68
Popis slika.....	
Prilozi.....	
Prilog 1 – tablica izdvojenih djela iz zbirke Zlatana Dumanića	
Prilog 2 – fotografije izdvojenih djela iz zbirke Zlatana Dumanića	
Prilog 3 – popis izložbenih aktivnosti umjetnika	
Sažetak	
Summary.....	

1. Uvod

Povijest sabiranja predmeta stara je gotovo koliko i povijest čovječanstva. Od početaka ljudi sabiru predmete jer za njih imaju estetsku, osobnu ili simboličnu vrijednost. Strast sabiranja znači biti u dodiru s prošlosti. Dijalog je između prošlosti i budućnosti, čovjeka i predmeta te je svojevrsni izazov i magnet koji privlači sve više sljedbenika.¹

Prije otvaranja muzeja i knjižnica kao javnih ustanova, brojni imućni pojedinci i zaljubljenici u kulturno-povijesnu baštinu, sabirali su građu i stvarali privatne zbirke unutar vlastitog doma.² Sabrane zbirke jedinstveni su čuvari umjetničkih djela i knjiga, iskreni pokazatelj ukusa te dokaz ljubavi kolekcionara prema umjetnosti i pisanoj riječi. Elsner i Cardinal uspoređuju ih s „čvrstim bedemima koji se bore protiv poplava vremena“.³ Smatraju se interdisciplinarnim fenomenom koji se može promatrati s muzeološkog, knjižničnog, antropološkog, estetskog, psihološkog i sociološkog stajališta. Takva jedna multidisciplinarna zbirka je zbirka splitskog suvremenog umjetnika i kapetana duge plovidbe - Zlatana Dumanića.

Zlatan Dumanić (Split, 26. 1. 1951. – Split, 21. 1. 2017.), pomorski kapetan, svestrani umjetnik samouk koji se s uspjehom ogleda gotovo u svim slikarskim i kiparskim formama. Autor je niza multimedijalnih akcija, performansa, kolaža, asamblaža, ručno rađenih eksperimentalnih knjiga različitih sadržaja, raznovrsnih drvenih i plastičnih eksponata i dr. Predstavljao je Hrvatsku na 51. venecijanskom biennalu i sudjelovao na većem broju skupnih i samostalnih izložbi na kojima je do izražaja dolazilo njegovo artistsko ludilo i začudna originalnost.⁴

Navedena zbirka kupljena je od strane privatnog kolekcionara te je rezultat ljubavi prema suvremenoj umjetnosti i sabiranju iste. Kolekcionari zauzimaju važnu ulogu u svijetu knjižničarstva i muzeologije; oni su čuvari i promotori kulturne baštine te se smatraju glavnim

---

¹Gačnik, Aleš. On the phenomenon of private collectors. // I collect, therefore, I am / Gačnik, Aleš; Gačnik, Stanka. Ptuj : Pokrajinski muzej, 1992. Str. 43.

² Usp. Dugački, Vladimir. Hrvatski liječnici – muzealci i kolekcionari kulturno-povijesne baštine. // Naš Museum: zbornik radova povodom 150 godina od utemeljenja Narodnog muzeja u Zagrebu 1946–1996. / uredio Josip Balabanić. Zagreb: Arheološki muzej : Hrvatski povijesni muzej : Hrvatski prirodoslovni muzej, 1998. Str. 224.

³ Bounia, Alexandra. Introduction. // The nature of classical collecting: collectors and collections, 100BCE-100CE / Bounia, Alexandra. Aldershot; Burlington: Ashgate, 2004. Str. 14.

⁴ Usp. Šitin, Tonći. Dumanić Zlatan. // Četrdeseti splitskog salona: umjetnost preživljavanja / urednik Vice Tomasović; prijevod Katarina Duplančić; fotografije Darko Škrobonja. Split: Hrvatska udruga likovnih umjetnika – Split, 2018. Str. 223.

donatorima predmeta i publikacija unutar knjižnica i muzej. Upravo zato većina muzeja, galerija i knjižnica svoj postanak i zbirni fond duguje privatnim kolekcijama zaslužnih pojedinaca.

Ideja za ovaj interdisciplinarni diplomski rad došla je iz želje za integriranjem dvaju studijskih programa jer sam studentica knjižničarstva i muzeologije i upravljanja baštinom. Stoga sam pokušala kratko prikazati zbirku Zlatana Dumanića te istražiti što je obilježilo njegovo umjetničko stvaralaštvo, što ga je navelo da bude pomorac s dušom umjetnika te kako se to odrazilo na likovno stvaralaštvo.

Područje istraživanja rada je sadržajna obrada zbirke Zlatana Dumanića kojoj će se pristupiti s aspekta knjižničarstva i muzeologije gdje će biti navedeno i opisano nekoliko primjera specifične građe.

U teorijskom dijelu rada navedene su različite definicije zbirke od strane struke te načini izgradnje zbirke u knjižnicama i muzejima. Također, jedno poglavlje je posvećeno sabiračima i čuvarima baštine – kolekcionarima i bibliofilima jer je ova zbirka plod sabiranja suvremene umjetnosti i Dumanićevih radova. Dok je u istraživačkom dijelu rada proveden opis na temelju zbirke, gdje je građa organizirana, analizirana i popisana prema cjelinama kako ih je umjetnik podijelio, te prema nekim stručnim kriterijima (inventarni broj, naslov, godina, materijal i tehnike, dimenzije (cm), signatura, vrsta predmeta/građe i opis). Za potrebe opisa većinskog dijela zbirke, kao orijentir je poslužio katalog izložbe „Rodrigina 2“, održana 2008. u Galeriji umjetnina u Dubrovniku.

U prvom dijelu rada navedene su definicije zbirke od strane knjižničarske i muzeološke zajednice, vrste nabave unutar muzeja i knjižnica te načini izgradnje knjižničnog fonda i muzejskih zbirki. U drugom dijelu rada opisana je zbirka Zlatana Dumanića te su popisane jedinice građe pronađene u stanu umjetnika. Treći dio rada posvećen je kolekcionarima i bibliofilima te važnosti sabiranja građe i poticanja umjetnika. U zaključku su izneseni planovi o budućnosti zbirke i budućim izlozbama radova Zlatana Dumanića.

Cilj je ovog dipomskog rada prikazati građu obuhvaćenu u zbirci Zlatana Dumanića i pojasniti njen sadržaj, dok je svrha ukazati na korisnost opisa na razini te na važnost poticanja umjetnika ulaganjem u suvremenu umjetnost i pisanu riječ.

2. Zlatan Dumanić: Život i djelo

Zlatan Dumanić rođen je 26. siječnja 1951. u Splitu. Srednju školu završio je 1969. godine, a višu pomorsku školu 1972. godine u Splitu. Kapetanski ispit položio je 1979. godine. Više od dvadeset godina proveo je na moru kao kadet, časnik i zapovjednik brodova različitih domaćih i svjetskih kompanija, a jedno vrijeme je predavao i u Srednjoj pomorskoj školi u Splitu.⁵

Umjetnik je autodidaktik čija aktivnost počinje 1969. godine u okviru alternativnog ogranka Crvenog peristila, Grupe 3i čiji je član i Dumaniću blizak Vladimir Dodig Trokut.⁶ Počinje izlagati 1970. godine u Splitu gdje je s Vladimirom Dodigom napravio izložbu „Nijedna stvar ili osoba“. Dumanić je izlagao svoja djela u Zagrebu, po izlozima knjižara Mladost, Znanje i Moderna vremena, u Domu hrvatskih likovnih umjetnika (u Galeriji proširenih medija), Galeriji Gradska, Galeriji Vladimir Nazor, galeriji Matice hrvatske te Galeriji Miroslav Kraljević; u Splitu u Pomorskom muzeju, Galerijama Dioklecijan, Alfa, Protiron, Ghetto, Salonu Galić i galeriji fotografije; u Velikoj Gorici u Galeriji Galženica te u Galeriji umjetnina Grada Slavenskog Broda u Likovnom salonu Vladimir Becić te u Rijeci u Muzeju moderne i suvremene umjetnosti (u Malom salonu) i Multimedijalnom centru, odnosno Galeriji O.K. te Galeriji Kovačka 3 u Dubrovniku. Posljednja Dumanićeva samostalna izložba „Rodrigina 2, Split“ održana je 2008. godine u Umjetničkoj galeriji Dubrovnik u kojoj je predstavljen njegov jedinstveni životni i radni prostor na adresi Rodrigina 2, Split (vidi Prilog 2.). Ta izložba proglašena je najboljom izložbom u 2008., od strane stručnog suda HDLU-a Zagreb.⁷

Prva Dumanićeva skupna izložba održana je u Studentskom klubu u Splitu u Omladinskom salonu 1973. godine, a posljednja 2007. godine u okviru 35. splitskog salona u Podrumima Dioklecijanove Palače u Splitu. Također, izlagao je i u inozemstvu, u Skenderiji u Sarajevu, Kommunagalerie u Berlinu, Budapest art expo u Budimpešti, St. Gallen i College Jacques Cartier u Francuskoj te jedna od najupečatljivijih izložbi 2005. godine, u Veneciji, na 51. venecijalnskom bijenalu gdje je Dumanić s petoricom kolega umjetnika predstavio Hrvatsku s izložbom „1:1“. Petorica suučesnika Paško Burđelez, Alen Floričić, Tomo Savić Gecan, Boris Šincek i Goran

---

⁵ Zlatan Dumanić : Rodrigina 2, Split : 01. - 30. III. 2008, Umjetnička galerija Dubrovnik : [katalog izložbe]/ [urednik Antun Maračić; prijevod Graham McMaster; fotografije Tomislav Turković, Antun Maračić]. Dubrovnik : Umjetnička galerija, 2008. Str. 58.

⁶ Isto.

⁷ Usp. Bilješke uz financijske izvještaje - Grad Dubrovnik. Tra. 2010.

https://www.dubrovnik.hr/uploads/20140830/1272952877_347_m.doc (2019-01-06)

Trbuljak te Zlatan Dumanić objasnili su izložbu kao odnos dvoje ljudi, tj. komunikacija dvije odvojene individue. Izložba je uključila širok raspon radova nastalih od 1960. godina do danas u svim medijima, od klasičnog slikarstva do fotografije, videoradova, interaktivnih projekata koji uključuju interakcije pojedinaca, govor i pokrete tijelima, s ciljem da prividno poveže one koji su po definiciji odvojeni.⁸ Dumanić je izložio ručno izrađene brodove u selekciji Slavena Tolja, a koji, kako piše Ivana Mance u predgovoru kataloga izložbe “nisu makete ni skulpture, jer ne prikazuju i ne stoje umjesto „pravog” broda, štoviše, napravljeni od autentičnih materijala i testirani na površini splitskog mora, oni su prije brodovi u malom”.⁹ Ručno izrađeni brodovi za Dumanića simbol su poštivanja i sjećanja na dugogodišnju pomorsku karijeru te glasnici nade, želje i radosne vijesti.

U svijet akcija i performansa Dumanić ulazi 1969. godine s „Bojanjem galeba u crvenu temperu“ na Čiovu pored Splita. Dva najupečatljivija performansa Dumanić je izveo 2002. godine na Festivalu Akcija-Frakcija u Multimedijalnom centru SC u Zagrebu pod nazivom Moralna vertikala te u Galeriji Ghetto u Splitu 2005. godine s akcijom „Nije dugo ostala zbunjena.“ Dumanić je izveo svoj posljednji performans 2008. godine na manifestaciji Dani otvorenog performansa u Splitu u kinu Zlatna vrata.

Za duge plovidbe i kapetanskih dana, od 1970. nadalje, Dumanić je crtajući i pišući oslobađao svoju umjetničku narav izrađujući unikatne ručno rađene eksperimentalne knjige, poznatije kao brodski dnevnic. Također, autor je pjesničkih zbirka i libreta, kao „Važan je ananas“ (1985.), „Umjetnost strpljivog čekanja“ (1997.) i „Moneyshot“(2000.).

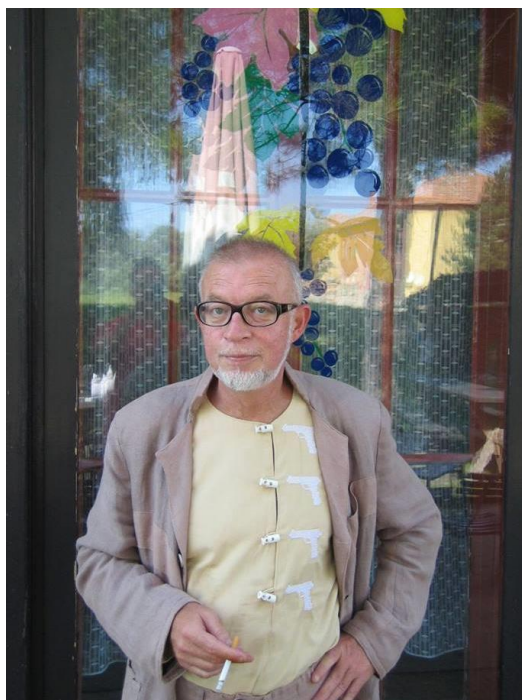
Autor je niza multimedijalnih akcija, performansa, ručno rađenih eksperimentalnih knjiga te više autorskih izdanja knjiga – pjesničkih zbirki i libreta. Nastupio je na tridesetak samostalnih te sudjelovao na većem broju skupnih izložbi u zemlji i inozemstvu na kojima je do izražaja dolazila njegova artistično-začudna originalnost, a opsežniji popis izložbenih aktivnosti umjetnika naznačen je u prilogu 3.

---

⁸ Usp. Dumanić, Zlatan. Predstavljanja Hrvatske na 51. venecijanskom biennalu : plan izlaganja, 2005. [Nacrt]

⁹ Vojvoda, Rozana. Proces u nasumce odabranoj fazi. // Zarez 231(2008). URL: <http://www.zarez.hr/clanci/proces-u-nasumce-odabranoj-fazi> (2019-01-06)

Slika 1. Zlatan Dumanić

Izvor: Facebook stranica Dumanićeve prijateljice. URL:

<https://www.facebook.com/jasminkakreacije/photos/a.1036157753157652.1073741863.268888506551251/1036158056490955/?type=3> (2019-03-27)

Na posljednjoj izložbi Dumanićevih djela u listopadu i studenome 2018. godine, kustos Tonći Šitin opisao je Dumanića kao vrlo zanimljivog i kao slikara i kao sudbinu (vidi Slika 1.) te je nastavio:

„Imao je sve što treba jednoj slobodnoj, neobuzdanoj, performerskoj i nomadskoj duši koja traži i pronalazi posvuda životnu radost i ljubav koja odlazi i dolazi. Raznoliki radovi sastavni su dio života i krik veselja koji nosi prepoznatljiv rukopis ne mareći za slikarska pravila i kompozicijske uzuse, još manje oko brige zgotovljenja djela. Svaka je slika do životne freske umjetnika koji je enfant terrible splitske likovne scene i individualac koji ne funkcionira po nekom obrascu nego spaja u sebi više komponenti i slikarskih tehnika na razmeđu između doživljenog i izmašanog svijeta, naglašava Tonći Šitin.“¹⁰

---

¹⁰ Šitin, Tonći. Nav. dj., str. 223.

Član je Hrvatske udruge likovnih umjetnika Split od 1986. godine i Hrvatske zajednice samostalnih umjetnika Zagreb, od 2001. godine.¹¹ Hrvatsko društvo likovnih umjetnika u Zagrebu nagradilo ga je godišnjom likovnom nagradom za najbolju izložbu, Rodrigina 2, Split, održanu u Umjetničkoj galeriji u Dubrovniku 2008. godine.¹²

Posljednjih nekoliko godina kontinuirano je radio u mediju štafelajnog slikarstva, a u svojim slikama bio je zaokupljen vlastitom egzistencijom, koja kroz erotske i ljubavne teme i motive, poprima svakodnevne, dnevničke ili komične oblike.¹³

Dumanić je preminuo 21. 1. 2017. godine u Splitu gdje je živio i radio.¹⁴

---

¹¹ Maračić, Antun. Nav. dj., str. 58.

¹² Zlatan Dumanić. URL: <http://hulu-split.hr/artisti/dumanic-zlatan/> (2019-01-08)

¹³ Usp. Zlatan Dumanić, „Radikalna desublimacija“. URL: <http://www.galerijagalzenica.info/node/2095> (2019-01-07)

¹⁴ Usp. Osmrtinica Zlatana Dumanića. URL: <http://www.osmrtnice.hr/zlatan-dumanic> (2019-01-08)

3. Zbirka

Brojne definicije zbirke donesene su proteklih godina od strane knjižnične i muzeološke zajednice. U ovom poglavlju će biti objašnjeno što knjižničari smatraju pod pojmom zbirka, a što muzeolozi. Ukratko će biti opisana nabava knjižnične i muzejske građe te izgradnja knjižničkog i muzejskog fonda.

3.1. Pojam zbirke iz perspektive knjižničarstva

Zbirka ili kolekcija definirana je u enciklopediji kao „prikupljeno ili sređeno više skupocjenih, umjetničkih ili rijetkih predmeta iste vrste (slika, kipova, grafika, medalja, rukopisa i sl.) koji često poklonom ili prodajom ulaze kao zaokružena cjelina u muzeje, galerije, javne knjižnice i druge zbirke pa time postaje javno dobro“.¹⁵

Knjižnična zajednica definira knjižničnu zbirku kao „dio knjižnično fonda, tj. cjelokupne građe koju knjižnica posjeduje i daje na korištenje, ¹⁶ koji se po nekim kriterijima izdvajaju u zasebne organizacijske jedinice“.¹⁷ Dok je u zakonu o knjižnicama navedena kao „dio knjižničkog fonda sastavljen prema općeprihvaćenim stručnim načelima i kriterijima.“¹⁸

Katica Tadić dijeli knjižnični fond u dvije osnovne zbirke: zbirku knjiga i zbirku periodike (časopisi i novine) te navodi još nekoliko podjela zbirki unutar knjižnica, primjerice, opću zbirku i niz posebnih zbirki, prema vrsti građe (zbirka rukopisa, starih tiskanih knjiga, periodike, grafike, kartografskih publikacija, muzikalija, fotografija, gramofonskih ploča, mikrofilmova, sitnog tiska, itd.), prema sadržajima (zavičajne zbirke, spomen-zbirke, zbirke knjižničarske literature, itd.).¹⁹ Zbirke koje se ne popunjavaju su statične zbirke, primjerice stari fond, darovane privatne knjižnice, knjižna građa drugoga vlasnika koja je pohranjena u drugu knjižnicu, itd.²⁰ Dok aktivne zbirke zahtijevaju oblikovanje i izgradnju od strane knjižničara. Knjižnični fond je potrebno često

---

¹⁵ Zbirka. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=66994> (2019-01-23)

¹⁶ Tadić, Katica. Rad u knjižnici. Opatija : Benja, 1994. URL: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/katm.htm> (2019-01-23)

¹⁷ Katić, Tinka. Model organizacije informacija o europskoj tiskanoj baštini (1455.-1850.) u hrvatskim knjižničnim zbirkama : doktorska disertacija. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, 2011. Str. 134. URL: <https://digitalna.nsk.hr/pb/?object=info&id=15894> (2019-06-09)

¹⁸ Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti (NN 17/2019). URL: <https://www.zakon.hr/z/1925/Zakon-o-knji%C5%BEicama-i-knji%C5%BEeni%C4%8Dnoj-djelatnosti-2019> (2019-06-09)

¹⁹ Usp. Tadić, Katica. Nav. dj.

²⁰ Usp. Isto.

i savjesno nadopunjavati, u skladu s korisničkim potrebama i željama.²¹ Potrebno je analizirati postojeći fond, osmisliti nabavnu politiku, odabrati građu, obraditi, pohraniti, zaštititi i vrednovati fond u skladu s poslanjem, financijskim mogućnostima knjižnice, ponudi nakladnika i potrebama korisnika, ističe Tatjana Nebesny.²²

Knjižnični fond formira se i sustavno povećava kupnjom, zamjenom, darom, obveznim primjerkom i vlastitim izdanjima na temelju utvrđene nabavne politike, ističe Tinka Katić.²³ Prema Katici Tadić, kupnja je ogledalo dobre ili loše nabavne politike knjižnice te je jedini oblik nabave koji je zastupljen u svim knjižnicama okarakteriziran kao najpogodniji i najsigurnijim način ostvarenja zacrtana plana nabave.²⁴

Tatjana Nebesny smatra da je kupnja promišljeni odabir građe prema vlastitim financijskim mogućnostima što je osigurao osnivač knjižnice, tj. onaj koji je financira, bilo državna jedinica (općina, grad, županija, država), odgojno-obrazovna ustanova i ustanova u sustavu znanosti i visokoga obrazovanja ili javna ustanova, tijelo državne vlasti i uprave i javni znanstveni institut.²⁵ S obzirom na to da knjižnice raspolažu ograničenim sredstvima i manjkom slobode odabira građe, kupnju je potrebno usmjeriti prema dobavljačima koji pružaju najpovoljnije uvjete.²⁶ Također, knjižničari moraju paziti na nekoliko faktora, poput izbjegavanja udvostručavanja primjeraka, dugoročnosti nabave, posebice pri kupnji serijskih publikacija, ugledu dobavljača, lišiti se osobne koristi te se pridržavati etičnih načela.²⁷ Katica Tadić ističe kako knjižnice primjenjuju nekoliko oblika nabave građe kupnjom, primjerice narudžba građe od nacionalne važnosti, kupnja na temelju oglednog primjerka - uvriježen u pučkim, školskim, pa i u visokoškolskim knjižnicama, kupnja trajnom narudžbom – uglavnom naslovi serijskih publikacija, bianco narudžba - podrazumijeva kupuju svih naslova unutar određenog područja koje objavljuju kvalitetni nakladnici, a trgovački putnici ili akviziteri daju na uvid fizički prisutne naslove.²⁸

---

²¹ Usp. Isto.

²² Usp. Nebesny, Tatjana. Otkup knjiga kao način nabave u narodnim knjižnicama. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 43, 3(2000), str. 57-78. URL: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/nebesny_otkup.htm (2019-01-15)

²³ Usp. Isto.

²⁴ Usp. Tadić, Katica. Nav. dj.

²⁵ Usp. Nebesny, Tatjana. Nav. dj. (2019-01-15)

²⁶ Usp. Johnson, Peggy. Fundamentals of collection development and management. London: Facet publishing, 2014. Str. 76.

²⁷ Usp. Isto.

²⁸ Usp. Tadić, Katica. Nav. dj.

Rado prihvaćen oblik nabave knjižnične građe su darovi. Katica Tadić navodi kako darovi mogu prispeti slučajno, željom darovatelja, ali mogu biti i izazvani ako knjižničar zamoli pojedinca ili ustanovu da daruje određenu građu.²⁹ U IFLA-inim smjernicama Darovi za zbirke : smjernice za knjižnice, nabrojani su postupci koje knjižničari moraju provesti kada procjenjuju darove radi uključivanja u zbirke: utvrditi vlasništvo, ograničiti osjetljivu građu (osobni, pravni podaci), dokazati podrijetlo jedinice, utvrditi motivaciju darodavca, prikladnost ponuđene građe, kao vrsta građe, veličina zbirke, bibliografski podaci, format građe, intelektualna razina, vremenski raspon, preklapanje s postojećim zbirkama i materijalno stanje.³⁰ Hebrang Grgić ističe kako dar koji knjižnica dobiva ne mora se uvijek uvrstiti u fond knjižnice jer darovana građa može biti nepotrebna ili se ne uklapa u knjižnični fond i nabavnu politiku knjižnice. Također, može biti u lošem fizičkom stanju, troškovi obrade mogu biti preveliki ili problem može biti smještaj građe zbog vrste građe, količine ili posebnim uvjetima čuvanja.³¹ Usprkos svemu, treba imati na umu da je darovateljima potrebno pisano zahvaliti na ponuđenoj građi. Katica Tadić razlikuje slučajne darove, tzv. netražene ili ponuđene, one koji u knjižnicu stižu željom darovatelja, i izazvane, odnosno tražene u slučaju kada knjižnica traži od pojedinaca ili ustanova određenu građu.³² Također, autorica spominje i ostavštine koje za života velikodušno daruju ugledni pojedinci, a koji mogu biti veće materijalne i/ili kulturne vrijednosti, a mogu se čuvati kao posebne zbirke.³³ Ponekad je razlog darovanja ostavštine oslobođenje od obveze plaćanja poreza na nasljedstvo.

Posebna vrsta dara – legat, oporučna ostavština određenom pojedincu ili ustanovi od strane neke ugledne osobe³⁴ koji su često svjedoci kulturne povijesti grada, regije ili širega područja na kojemu su nastajali.³⁵ Pojedinci mogu ustupiti knjižnicama jedan primjerak knjižnične

---

²⁹ Usp. Isto.

³⁰ Usp. Darovi za zbirke : smjernice za knjižnice. // Darovi za zbirke : smjernice za knjižnice. Upute za izradbu smjernica za izgradnju knjižnične zbirke primjenom modela *Conspectus*. Međunarodna posudba i dostava dokumenata : načela i smjernice za postupanje. Model nacionalnog pravilnika za međuknjižničnu posudbu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010. Str. 19-21.

³¹ Usp. Hebrang Grgić, Ivana. Dar kao način izgradnje zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 54, 3(2011), str. 97. URL: <https://hrcak.srce.hr/80105> (2019-01-15)

³² Isto, str. 97-98.

³³ Usp. Isto, str 98.

³⁴ Usp. Legat. // *Hrvatska enciklopedija*. Leksikografski zavod Miroslava Krležje, 2013. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=35849> (2019-01-17)

³⁵ Kizivat Špoljarić, Marijana; Tanocki-Majlinger, Inge. Knjižnični katalog – izvor informacija o prijašnjim vlasnicima knjiga. // *Anali Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Osijeku*, 29(2013), str. 120. URL: <https://hrcak.srce.hr/150020> (2019-01-17)

građe ili vlastite cijele knjižnice koje se mogu obraditi i dati na korištenje kao zasebna zbirka.³⁶ Zadaća knjižnica je da zadovolji potrebe i želje, a nakon darivanja zahvaliti pisanim putem. Legat je kao zbirka vrlo specifičan jer vlasnik bibliofil skuplja građu zbog različitih motiva i s različitom namjenom, zbog njihova sadržaja, fizičke opreme, materijalne ili duhovne vrijednosti knjiga, navode Marijana Špoljarić Kizivat i Inge Majlinger-Tanocki.³⁷ Upotrebljavajući građu, vlasnik bibliofil u knjigama ostavlja različite oznake, bilješke i ex librise te tako one postaju predmetom povijesti knjige, čitanja, povijesti umjetnosti,³⁸ o čemu će biti riječ u poglavlju “Biblioteka Moji najdraži prijatelji”.

Oblik nabave koji se primjenjuje zadnja dva desetljeća, ali se ne spominje često u stručnim tekstovima je otkup knjiga, navodi Tatjana Nebesny. Značenje riječi otkup u Hrvatskoj enciklopediji definiran je kao „dobrovoljno ili prisilno otkupljivanje proizvoda od proizvođača radi stvaranja zaliha i/ili kao osiguranje proizvođačima da će im proizvodi biti otkupljeni po zajamčenoj cijeni.“³⁹ Suprotno tomu, u knjižničnoj zajednici otkup knjiga jedan je od oblika državnog ili lokalnog oblika poticanja i pomaganja nakladničke djelatnosti. Devedesetih godina prošlog stoljeća, zbog teških ratnih prilika, Ministarstvo kulture organiziralo je otkup knjiga sa željom da spasi izdavače u teškim financijskim prilikama, navodi Tatjana Nebesny.⁴⁰ Svoje nezadovoljstvo prema neorganiziranom i neplaniranom stizanju knjiga te povećanju troškova javno su iskazali knjižničari na prosvjedu 1998. godine, naglašavajući da je otkup planirani nabavni čin s knjigama koje su odabrane po interesu knjižnice i korisnika, a ne oblik obaveza koju nameću države i nakladnika.

Drugi oblik nabave knjižnične građe ostvaruju se zamjenom građe s drugom knjižnicom ili srodnom ustanovom u gradu, državi, pa i u inozemstvu, navodi Katica Tadić.⁴¹ Osobito je važna međunarodna zamjena knjižnične građe jer preko izdavačke djelatnosti nacionalna kultura i

---

³⁶ Usp. Tadić, Katica. Nav. dj.

³⁷ Kizivat Špoljarić, Marijana; Tanocki-Majlinger, Inge. Knjižnični katalog – izvor informacija o prijašnjim vlasnicima knjiga. // Anali Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Osijeku, 29(2013), str. 120. URL: <https://hrcak.srce.hr/150020> (2019-01-17)

³⁸ Isto.

³⁹ Otkup. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=45862> (2019-01-16)

⁴⁰ Usp. Nebesny, Tatjana. Navedeno djelo. Str 2-3.

⁴¹ Tadić, Katica. Nav. dj.

znanost prodiru u svijet, a uvelike se štede sredstva.⁴² Knjižnice međusobno zamjenjuju vlastita izdanja, duplikate iz svojih fondova, a katkad kupuju određena izdanja na zahtjev suradnika.⁴³ Međuknjižnična posudba je posebice zanimljiva specijalnim knjižnicama i manjim lokalnim knjižnicama sa slabim financijskim sredstvima.

Posljednja dva oblika nabave su vlastita izdanja i obavezan primjerak za koje se kaže da su najbolji način komuniciranja s kulturom vlastite zajednice. Naime, obvezni primjerak je zakonska obveza nakladnika, tiskara ili autora da predaju jedan ili više primjeraka svojih publikacija središnjoj knjižnici – obično nacionalnoj ili većemu broju knjižnica, rjeđe arhivu ili nekoj drugoj ustanovi koje su dužne čuvati građu kao kulturno dobro.⁴⁴ U Hrvatskoj, nakladnici su dužni dostaviti devet obveznih primjeraka, od kojih Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu zadržava dva, a po jedan primjerak dostavlja sveučilišna knjižnicama u Splitu, Rijeci, Puli i Osijeku, kao i u Mostaru te općeznanstvenim knjižnicama u Dubrovniku i Zadru.⁴⁵ Osim toga svaki nakladnik jedan primjerak građe dostavlja matičnoj knjižnici na području županije na kojoj je njegovo sjedište.

Samo poneke knjižnice, nacionalna, sveučilišne, akademske, veće gradske knjižnice, knjižnice u sastavu zavoda, znanstvenih ustanova itd. mogu se pohvaliti vlastitim izdanjima koje mogu uvrstiti u knjižnični fond.⁴⁶

3.2. Pojam zbirke iz perspektive muzeologije

Susan M. Pearce naglašava kako su brojne definicije muzejske zbirke iznesene s ciljem sagledavanja zbirke i njezine svrhe. Mnogi autori dali su složenije i detaljnije definicije čime možemo zaključiti da jedinstvena definicija muzejske zbirke, kao i knjižnične ne postoji.

---

⁴² Šušak Lukačević, Mirna. Hasenay, Sanda. Šuvak-Pirić, Ivana. Izgradnja zbirke periodike razmjenom časopisa *Mathematical communications* u knjižnici odjela za matematiku Sveučilišta u Osijeku. // *Knjižničarstvo, glasnik Društva knjižničara Slavonije i Baranje* 17, 2(2013), str. 58.

⁴³ Tadić, Katica. Nav. dj.

⁴⁴ Obvezni primjerak. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=44660> (2019-01-17)

⁴⁵ Obvezni primjerak. URL: <http://proleksis.lzmk.hr/56914/> (2019-01-17)

⁴⁶ Usp. Tadić, Katica. Nav. dj.

Za Novu muzeologiju ili teoriju muzeologije, zbirka znači „totalitet baštine jednog teritorija i uključuje i prirodnu i kulturnu baštinu, materijalnu i nematerijalnu, privatnu i javnu baštinu”.⁴⁷ Detaljniju definiciju daje zakon o muzejima, a glasi da je muzejska zbirka skup inventariziranih muzejskih predmeta, sistematiziran i obrađen na stručan način, povezanih po jednoj ili više značajki kulturnih, prirodnih, povijesnih, znanstvenih ili umjetničkih vrijednosti.⁴⁸ Muzejski predmet i muzejska zbirka upisom u inventarnu knjigu javnog muzeja stječu status kulturnoga dobra, a inventarna knjiga javnog muzeja dio je Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske.⁴⁹ Muzejska zajednica rano je prepoznala tu dvodijelnost muzejske zbirke, odnosno predmete kao fizički dio zbirke te informacije ili dokumentaciju o predmetima kao intelektualni dio zbirke.⁵⁰ Naš najcjedeniji muzeolog, Ivo Maroević, definirao je muzejsku zbirku kao „temeljnu formu organizacije života muzejskih predmeta u muzeju.”⁵¹ Usporedio je zbirku sa živim organizmom, a predmet srcem koji pulsira.⁵² Također, Ivo Maroević istaknuo je da nema pravila po kojima bi trebalo stvarati zbirke, jer su zbirke „artefakti puni šarma, koji kao cjeline sudjeluju u formiranju ljudske svijesti i interpretaciji.”⁵³ Dok Žarka Vujić navodi da „muzejskim zbirka zovemo muzejske predmete klasificirane u setove ili značenjske nizove”.⁵⁴ Takve zbirke i originalni autentični predmeti osnovni su izvori za stvaranje informacija, oblikovanje znanja i iskustvo posjetilaca u muzejima.⁵⁵

U definiranju sadržaja muzejske zbirke glavnu ulogu igra čovjek, koji će ovisno o svojem znanju, usmjerenju i svjetonazoru prikupljati predmete što se uklapaju u temeljnu ideju zbirke i uklanjati neprikladne.⁵⁶ Stoga Ivo Maroević razlikuju muzejske zbirke po obilježjima i veličini, po vrijednosti i kriterijima, po vrstama muzeja te organizaciji ukupnih zbirnih fondova.⁵⁷ A Peter van Mensch, po uzoru na Paula Schuch-Wersiga i Gernota Wersiga, razlikuje muzejske zbirke, odnosno

---

⁴⁷ Vujić, Žarka. Kvaliteta i politika sabiranja. // *Informatica museologica*. 33, 3/4(2002), str. 135. URL: <https://hrcak.srce.hr/140515> (2019-01-25)

⁴⁸ Zakon o muzejima (NN 61/2018). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_07_61_1267.html (2019-01-23)

⁴⁹ Isto.

⁵⁰ Vujić, Žarka. Nova tehnologija i pristup muzejskim zbirka: iskustvo zagrebačkih umjetničkih muzeja i galerija. Str. 25. URL: <https://hrcak.srce.hr/142908> (23.01.2019.)

⁵¹ Maroević, Ivo. Uvod u muzeologiju. Zagreb : Zavod za informacijske studije, 1993. Str. 158.

⁵² Usp. Isto, str. 160.

⁵³ Isto.

⁵⁴ Vujić, Žarka. Nav. dj., str. 25.

⁵⁵ Isto.

⁵⁶ Maroević, Ivo. Nav. dj., str. 158.

⁵⁷ Usp. Isto., str. 160.

cjeline artefakata na izložbama: ansambl, kao cjelina koja ostvaruje izvornu strukturu i povezanost predmeta (primjer povijesne osobe) i konfiguracija, namjerno povezani artefakti kako bi se izrazila ideja.⁵⁸

Osim hrvatskih muzeologa, poznati nizozemski muzeolog Peter van Mensch kazao je da je muzejska zbirka „skup muzealija i rezultat procesa umjetno povezanih akumuliranih artefakata, naturfakata ili mentefakata s unaprijed određenom svrhom“.⁵⁹ Z.Z Stranski ističe važnost triju sfera realnog svijeta tzv. naturfakte, artefakte i mentefakte te postojanje dvaju osnovnih tipova sabirljivog, eng. collectable,⁶⁰ prikupljanje opipljivih materijalnih predmeta u svom okruženju - artefakti i naturfakti i mentefakti, kako ih oslovljava Žarka Vujić, poput riječi, poslovice, ideja, misli, osjećaja, vještina, običaja, kultura ili, kako bi to muzeolozi rekli - svijet neopipljivog.⁶¹

No, skupina predmeta koji nisu prepoznati kao zbirka nikad neće postati jedna jer zbirka neće postati zbirkom dok netko ne pomisli o takvom terminu te je organizira i uredi. Iz čega proizlazi da su ključni elementi definicije zbirke kriteriji njena stvaranja i oblikovanja, odnosno kriteriji sabiranja.

Muzej aktivno izgrađuje i oblikuje zbirku nabavom muzejske građe. Nabava građe, ili u literature naznačena kao akvizicija, sabiranje ili sakupljanje, skup je aktivnosti upravljanja muzejskim zbirkama. Upravljanje muzejskim zbirkama je niz planiranih, odgovornih i koordiniranih aktivnosti muzeja da u svako vrijeme bude odgovoran za zbirke koje čuva, navodi Žarka Vujić te objašnjava kako je riječ o društvenom fenomenu na koji utječu društvene okolnosti te pojedine aktivnosti postaju dominantnima u određenom razdoblju.⁶² Primjerice ratno razdoblje za Domovinskog rata kada je naglasak bio na zaštiti i dokumentaciji predmeta, a slabiji naglasak je bio na aktivnostima nabave i posudbe.⁶³

---

⁵⁸ Isto, str. 159-160.

⁵⁹ Maroević, Ivo. Nav. dj., str 158-159.

⁶⁰ Usp. Vujić, Žarka. Pojam muzeja i oblici sabiranja u Hrvatskoj u 17. stoljeću: doktorska disertacija. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, 1998. Str. 40.

⁶¹ Usp. Vujić, Žarka. Muzejski predmet i muzejsko sabiranje u ogledalu semiotike. // Informatologia. 32, 3-4(1999), str. 203.

⁶² Vujić, Žarka. Četvrt stoljeća sabiranja u hrvatskim muzejima i galerijama: kroz očiste jedne muzeologinje. Muzeologija, 53(2016), str 272. URL: <https://hrcak.srce.hr/205450> (2019-01-25)

⁶³ Isto.

U preporukama za rad muzeja Muzejsko dokumentacijskog centra navedeno je da muzeji skupljaju samo onu građu koju mogu dokumentirati, čuvati i štititi.⁶⁴ Kriteriji skupljanja muzejske građe definirani su u skladu s poslanjem muzeja, a čine ih kulturno-povijesna, umjetnička i prirodna vrijednost, jedinstvenost, rijetkost, reprezentativnost te drugi kriteriji.⁶⁵

Zakonu o muzejima nalaže da muzej može muzejsku građu i dokumentaciju pribavljati kupnjom, otkupom, darovanjem (pokloni i donacije), nasljeđivanjem tj. ostavštinom, zamjenom, terenskim radom i istraživanjem te na drugi zakonom dopušteni način.⁶⁶ Prodaju, darovanje i zamjenu muzejske građe s pratećom dokumentacijom može obaviti muzej kojem je osnivač ili suosnivač Republika Hrvatska, jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave uz prethodno odobrenje Ministarstva kulture. Sredstva dobivena prodajom muzejske građe i dokumentacije mogu se upotrijebiti isključivo za nabavu muzejske građe i muzejske dokumentacije.⁶⁷

Uz nabavu građe, aktivnosti u upravljanju muzejskim zbirkama su i posudba, dokumentacija, pristupanje, osiguranje, fizička zaštita i izlučivanje. Danas dominantno mjesto u upravljanju muzejskim zbirkama zauzimaju digitalizacija i mobilnost, odnosno posudba te osiguravanje pristupa zbirkama i informacijama o njima.⁶⁸ Teorija muzeologije ili nova muzeologija ispred muzejske nabave i muzejskih predmeta naglasak stavlja na komunikaciji i muzejskim aktivnostima. Jedna od takvih aktivnosti koja već duže vrijeme među muzeolozima i muzejskim profesionalcima izaziva polemike je sabiranje. O važnosti sabiranja govore i različita stajališta muzeologa, muzejskih djelatnika i znanstvenika.

Žarka Vujić navodi da je “sabiranje ili prenošenje predmeta najvažnija muzejska aktivnost koja predstavlja kolektivnu memoriju jedne zajednice.”⁶⁹ Također, ističe da je sabiranje aktivno oblikovanje zbirke putem nabave muzejske građe.⁷⁰ Dok MINOM-a, tzv Movement for New Museology iznosi protutezu o pristupu sabiranja, a glasi da nema potrebe za premještanjem

---

⁶⁴ Preporuke za rad u muzeju, 2006. URL:

http://www.mdc.hr/UserFiles/File/propisi,smjernice,upute/Preporuke%20za%20rad%20u%20muzeju_zadnja%20verzija.pdf (2019-01-23)

⁶⁵ Usp. Isto.

⁶⁶ Zakon o muzejima (NN 61/2018). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_07_61_1267.html (2019-01-23)

⁶⁷ Usp. Isto.

⁶⁸ Vujić, Žarka. Nav. dj., str. 272.

⁶⁹ Vujić, Žarka. Nav. dj., str.135.

⁷⁰ Isto.

predmeta u muzej dok je god moguće sačuvati i komunicirati predmete baštine u originalnom kontekstu.⁷¹ Samo reprezentativni i značajni predmeti za zajednicu, posebice izolirani zanemareni ili korišteni u druge svrhe, trebaju se naći u muzeju. Povrh toga, muzeolozi poput Petera van Menscha proglasit će selektivni prijenos predmeta u muzeološki kontekst “mrtvim” i “otuđenim” načinom čuvanja baštine i smjestit će ga vrlo nisko na svojevrsnoj hijerarhijskoj ljestvici brige za baštinu.⁷² Međutim, francuski filozof Jean Baudrillard navodi kako možemo posjedovati, odnosno sabirati samo one predmete koje ne koristimo i koji nas ne odvođe kao sredstva rada natrag prema svijetu, već prema samima sebi.⁷³ Nastavlja kako korišteni predmet uvijek ima društveni status, dok onaj lišen svoje funkcije i odijeljen od praktičnog konteksta, može zauzeti subjektivni status, status unutra osobne zbirke.⁷⁴ Primjerice, radni stol Zlatana Dumanića na kojem je pisao i slikao, krajem 2018. godine bio je dijelom izložbe u Galeriji umjetnina u Splitu gdje je naglasak bio na simboličnoj ulozi, a ne utilitarnoj.

Sabiranje je moguće sagledati i sa stanovišta semiotike, tvrdi Žarka Vujić, kao „društveno dodavanje značenja predmetima ili društveno kulturno označavanje, gdje se predmetima dodaje kulturna vrijednost i postaju muzejska građa.”⁷⁵ Tako objektom muzealiziranja, odnosno potencijalnim objektom naše pažnje, postaju zubne proteze i sunčanih naočala.

Muzejsko sabiranje predstavlja tek jedan od oblika muzealizacije predmeta oko nas. Za muzeologe i muzealce svaki predmet je posjednik osobine muzealnosti i nositelj značenja.⁷⁶ Muzealnost je „osobina predmeta da u sadašnjosti bude dokumentom prošlosti“, kaže Ivo Maroević.⁷⁷ Zanimljiv je primjer Dumanićeva kapetanska uniforma koja je nekoć služila kao radno odijelo, a danas je dijelom muzejskog okruženja u obliku izložka koji je nositelj poruke.

Danas se muzejskom sabiranju pristupa promišljeno i ozbiljno. Najbolje o tome pokazuje istraživanje *Cost of the collecting* provedeno 1989. godine od strane supružnika Barry i Gail

---

⁷¹ Isto.

⁷² Usp. Vujić, Žarka. Nav. dj., str. 203.

⁷³ Vujić, Žarka. Nav. dj., str. 136.

⁷⁴ Vujić, Žarka. Nav. dj., 202.

⁷⁵ Vujić, Žarka. Nav. dj., 135.

⁷⁶ Usp. Vujić, Žarka. Nav. dj., str. 201.

⁷⁷ Maroević, Ivo. Nav. dj., str. 96.

Dexter Lord iz čega je proizašao podatak kako 66 posto novaca iz blagajne muzeja odlazi direktno ili indirektno na sabiranje odnosno stvaranje i održavanje zbirki.⁷⁸

U Smjernicama Registracijske sheme Velike Britanije stoji kako muzeji moraju posjedovati politiku ili načela sabiranja, uključujući i opis zbirke, popis posuđene građe te politiku nabave i izlučivanja. Kvalitetno muzejsko sabiranje mora biti u skladu s pisanom izjavom o poslanju muzeja, ali Hrvatski muzeji ne posjeduju takav dokument i još nisu svjesni kako on određuje cjelokupno funkcioniranje muzeja.⁷⁹

Svijest o svrsi postojanja i ulozi muzeja, kao i skoroj budućnosti, utječu na to što će muzej sabirati i izlagati, a Timothy Ambrose i Crispin Paine navode kako bi načela sabiranja morala odgovoriti na tipična pitanja, kao zašto muzej sabire?, što sabire?, gdje sabire?, kako će se odvijati ta aktivnost? i s kojim ograničenjima?⁸⁰ Tek kada muzeji postanu svjesni poslanja, mogu početi razvijati osnovne dokumente u skladu s kojima će se odvijati rad muzeja.⁸¹ Prvi dokument je politika ili načela upravljanja zbirnama, a odnosi se na aktivnosti upravljanja zbirnama, na opis zbirki, nabava, izlučivanje, posudba, pristup, zaštita zbirki, pohrana, osiguranje, dokumentacija itd.⁸² Drugi važan dokument je politika sabiranja u kojem se navode osnovna načela i kriterija sabiranja te opis osnovnih aktivnosti pri oblikovanju muzejskih zbirki, nabavi, izlučivanju i posudbi.⁸³ Dokument koji se ne smije zaboraviti jest etički kodeks profesije „Kodeks profesionalne etike“ koji naglašava važnost odgovornog sabiranja. Ono podrazumijeva ponašanje i pristup koji je proveden u skladu s poslanjem muzeja i pisanim načelima sabiranja, zasnovanim na visokim profesionalnim standardima, a odvija se na osnovi realistično razvijenog aktivnog programa sabiranja i uz puno poštovanja Kodeksa profesionalne etike u svim postupcima rada s muzejskim zbirnama.⁸⁴ Prethodno nabrojani dokumenti teorija su koju je potrebno potkrijepiti praksom, odnosno implementiranjem strategije razvoja zbirki kojom se potiče postojanje preciznog plana popunjavanja zbirki, odnosno konkretnog programa sabiranja koji će se moći nadzirati i

---

⁷⁸ Usp. Vujić, Žarka. Nav. dj., str. 136.

⁷⁹ Isto.

⁸⁰ Usp. Isto.

⁸¹ Usp. Isto.

⁸² Usp. Isto.

⁸³ Usp. Isto.

⁸⁴ Isto, str. 137.

vrednovati.⁸⁵ Naposljetku, Žarka Vujić ističe važnost odgovornog sabiranja jer „tek tamo gdje se provodi odgovorno sabiranje, počinje razgovor o kvaliteti.“⁸⁶

---

⁸⁵ Usp. Isto.

⁸⁶ Isto, str. 137.

4. Zbirka umjetnika Zlatana Dumanića

Nakon smrti Zlatana Dumanića, u siječnju 2017. godine, zbirka je bila u privremenom vlasništvu njegovih sinova koji su je odlučili prodati. Kupuje ju Dumanićev bliski prijatelj Marko Marin, kao cjelinu kako se zbirka ne bi rascijepila te izgubila smisao i entitet. Ipak, zbirka ne obuhvaća cjelokupno Dumanićevo stvaralaštvo budući da se nekolicina slika nalazi kod privatnog kolekcionara u Švicarskoj te dvaju Dumanićevih sinova, kao plemeniti znak sjećanja na oca. Također, nije poznato koliko je umjetničkih djela sam autor prodao i/ ili darovao dok je stvarao.

Zbirka se sastoji od slika i crteža na platnu, papiru, kartonu, drvu, limu, prozirnicama; skulptura, od čega papir pineli drvo, skulptura manjeg i srednjeg formata te zidnih skulptura i slika; objekte prema motivu, materijalu i prostorijama, osobne objekte te performans objekte; instalacije, od čega lampe i viseće lampe; namještaj u blagovaonici, dnevnom boravku, kuhinji, radnom stolu, sobi; knjige unutar biblioteke „Moji najdraži prijatelji“, brodske dnevničke, adaptacije postojećih knjiga, knjige kolaža, bilježnice slika, eksperimentalne knjige i pjesničke zbirke. Popisivanje jedinica građe unutar zbirke traje i danas.

4.1. Sadržaj zbirke, popis jedinica građe

U nastavku se nalazi sadržaj zbirke organiziran prema vrsti građe te pod kategorijama, kao motiv, format, material, smještaj, itd. Navedeni popis jedinica je izradila Adriana Perojević prema načelu funkcionalne granularnosti.⁸⁷

1. SLIKE / CRTEŽI

1.1. – 3D

1.2. – PLATNO

1.2.1. Slike na platnu – ROLE

---

⁸⁷ „Usitnjavati“ prema ciljevima koje odredi ustanova ili vlasnik zbirke. Na taj način nastaje stanovit broj nadređenih i podređenih zbirki koje su međusobno povezane različitim vrstama odnosa. Kako bi se iskazala vrijednost zbirke i sve uspostavljene veze između nadređenih i podređenih zbirki, potreban je opis na razini zbirke. Ovakav pristup je izrazito funkcionalan i fleksibilan za korisnike i ustanove.

Vidi: Katić, Tinka. Model organizacije informacija o europskoj tiskanoj baštini (1455.-1850.) u hrvatskim knjižničnim zbirkama : doktorska disertacija. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, 2011. Str. 136. URL: <https://digitalna.nsk.hr/pb/?object=info&id=15894> (2019-06-09)

1.2.2. Slike na platnu – L FORMAT

1.2.3. Slike na platnu + LIM

1.2.4. Slike na platnu – SILUETE

1.3. PAPIR

1.3.1. SLIKE

1.3.1.1.Slike na papiru – ROLE

1.3.1.2.Slike na papiru – TRAKE

1.3.1.3.Slike na papiru – L FORMAT (>70cm)

1.3.1.4.Slike na papiru – M FORMAT (<70cm)

1.3.1.5.Slike na papiru – AKVAREL

1.3.1.6.Slike na papiru – SILUETE

1.3.2. CRTEŽ

1.3.2.1. Crtež na papiru – L FORMAT (>70cm)

1.3.2.2. Crtež na papiru – M/S FORMAT (<70cm)

1.3.3. KOMBINIRANA TEHNIKA

1.3.3.1.Kombinirana tehnika – FOTOPRINT

1.3.3.2.Kombinirana tehnika – CRTEŽ

1.3.3.3.Kombinirana tehnika – KOLAŽ

1.3.3.4.Kombinirana tehnika – SLIKA

1.3.3.5.Kombinirana tehnika – SILUETE

1.3.4. PRINT

1.3.4.1.Print – SERIJE

1.3.4.2.Print – MALI FORMAT

1.3.4.3.Print – OBOSTRANO

1.3.4.4.Print – ČESTITKE

1.4. KARTON

1.4.1. Slike na kartonu – TANKI KARTON

1.4.2. Slike na kartonu – KARTONSKE REKLAME

1.4.3. Slike na kartonu – SILUETE

1.5. DRVO

1.6. – LIM

1.6.1. Slike na limu – SERIJE

1.6.2. Slike na limu – SILUETE

1.8. PROZIRNICA

1.9. RAZNO

1.9.1. Razno – PLAHTE

1.9.2. Razno – STOLNJACI, LINOLEUM, SPUŽVA

1.9.3. Razno – STAKLO

1.9.4. Razno – SERIJA “PIKNIK NA MARJANU”

1.9.5. Razno – SERIJA ZMAJEVI

2. KNJIGE

2.1. Knjige – BRODSKI DNEVNICI

2.2. Knjige – ADAPTACIJA POSTOJEĆIH KNJIGA

2.3. Knjige – KNJIGE KOLAŽA

2.4. Knjige – KNJIGE / BILJEŽNICE SLIKA

2.5. Knjige – ‘EKSPERIMENTALNE KNJIGE’

2.6. Knjige – PJESNIČKE ZBIRKE

3. SKULPTURE / OBJEKTI

3.1. PAPIR, PINELI, DRVO

3.1.1. Skulptura papir – DEZAPSTRAKTORI

3.1.2. Skulptura drvo – PINELI

3.1.3. Skulptura drvo – SAMOSTOJEĆA

3.2.MALI I SREDNJI FORMAT

3.2.1. Skulptura – MALI FORMAT

3.2.2. Skulptura – SREDNJI FORMAT

3.2.3. Skulptura – SKULPTURE/OBJEKTI VAKUMIRANO

3.3.ZIDNE SKULPTURE/SLIKE

4. OBJEKTI

4.1. OBJEKTI PREMA MOTIVU

4.1.1. Objekti – MOTIV BRODA

4.1.2. Objekti – MOTIV CIPELA

4.1.3. Objekti – MOTIV DIVINACIJE

4.1.4. Objekti – MOTIV KONJA

4.1.5. Objekti – MOTIV KUTIJE

4.1.6. Objekti – MOTIV MASKE

4.1.7. Objekti – MOTIV RUKE

4.1.8. Objekti – MOTIV YODA, RAŠLJI, PRAĆKI

4.2. OBJEKTI PREMA MATERIJALU

4.2.1. Objekti – DRVENI OBJEKTI / IGRAČKE

4.2.2. Objekti – METALNI

4.2.3. Objekti – PAPIRNATI

4.2.4. Objekti – PLASTIČNE FIGURE

4.2.5. Objekti – PLASTIČNI OBJEKTI

4.2.6. Objekti – PLASTIČNE ŠUŠKALICE

4.2.7. Objekti – PLASTIČNO VOĆE/CVIJEĆE

4.3.OBJEKTI PREMA PROSTORIJAMA

4.3.1. Objekti – KUHINJA

4.3.2. Objekti – KUPATILO

4.3.1. Objekti – RADNI STOL

4.4.OSOBNI OBJEKTI / PERFORMANS OBJEKTI

- 4.4.1. Objekti – OBITELJSKE FOTOGRAFIJE
- 4.4.2. Objekti – OSOBNI OBJEKTI / KAPETAN
- 4.4.3. Objekti – OSOBNI OBJEKTI / UMJETNIK
- 4.4.4. Objekti – OSOBNI OBJEKTI / PERFORMANS
- 4.4.5. Objekti – OSOBNI OBJEKTI / KAPE
- 4.4.6. Objekti – OSOBNI OBJEKTI / NOVČANICI
- 4.4.7. Objekti – OSOBNI OBJEKTI / TORBE

4.5.OBJEKTI RAZNO

- 4.5.1. Objekti razno – DRVO
- 4.5.2. Objekti razno – METAL
- 4.5.3. Objekti razno – STALCI
- 4.5.4. Objekti razno – PAPIR
- 4.5.5. Objekti razno – PLASTIKA
- 4.5.6. Objekti razno – STAKLO
- 4.5.7. Objekti razno – TKANINA

5. INSTALACIJE

- 5.1. LAMPE
- 5.2. VISEĆE INSTALACIJE

6. NAMJEŠTAJ

- 6.1.Namještaj – BLAGOVAONICA
- 6.2.Namještaj – DNEVNI BORAVAK
- 6.3.Namještaj – KUHINJA
- 6.4.Namještaj – RADNI STOL
- 6.5. Namještaj – SOBE

Iz ovog popisa jedinica vidljivi su odnosi u kojima zbirka može stajati. Primjerice, zbirka može biti na višoj razini dio neke veće, nadređene zbirke ili obuhvaćati više manjih, podređenih zbirki.⁸⁸ Primjerice, zbirka „Slike na kartonu“ može biti dio nadređene zbirke „Slika/ crtež“ ili sadržavati više podređenih zbirki, kao: „Slike na kartonu – tanki karton“, „Slike na kartonu – kartonske reklame“ i „Slike na kartonu – siluete“.

---

⁸⁸ Usp. Vujić, Žarka; Zlodi, Goran. Opis na razini zbirke na primjeru Strossmayerove galerije u Zagrebu. Str. 4-5. URL: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/Vujic_Zlodi_2003.pdf (2019-01-29)

5. Opis zbirke (anatomija zbirke)

Zbirka je osnovno sredstvo strukturiranja fundusa i raspodjele odgovornosti za nj, a posredno i sredstvo oblikovanja strukture osoblja unutar muzeja i knjižnica, navode Žarka Vujić i Goran Zlodi u članku „Opis na razini zbirke na primjeru Strossmayerove galerije u Zagrebu“ koji je polazište za ovo poglavlje.⁸⁹ Definicija zbirke kao središnjeg fokusa i temeljne aktivnosti knjižnica i muzeja se napušta. Suvremeni pristup zasniva se na organizaciji prema funkcijama. Znači li to da opis na razini zbirke nije potreban?

Muzeolozi Žarka Vujić i Goran Zlodi smatraju da je „opis na razini zbirke potreban i koristan, jer daje opću sliku sadržaja, ali nije presudan za efektivno upravljanje i nadzor nad fondusom muzeja.“⁹⁰ Opisa na razini zbirke ili engl. collection level description - CDL nudi opis sadržaja muzejskog i knjižničkog fonda pomoću zbirke kroz perspektivu pretraživanja.

U stručnoj literaturi, knjižničari i muzeolozi opis na razini zbirke još nazivaju zbirnim opisom, dok knjižničari Katica Tadić i Marko Rojnić referiraju se na skupnu obradu jer je riječ o „načinu katalogizacije umjetnim združivanjem više fizički i nakladnički nepovezanih jedinica građe u jednu cjelinu (zbirku).“⁹¹ Međutim, izraz „zbirni opis“ primjereniji je od izraza „skupna obrada“ jer jasnije upućuje da je riječ o opisu zbirke i uvodi razlikovnost prema opisu pravih nakladničkih cjelina.⁹²

Zbirni način opisa građe u knjižnicama preuzet je iz arhivske zajednice, a od knjižničara su prisvojili muzeolozi koji su se poslužili RSLP shemom, razvijenoj unutar britanskog projekta Research Support Libraries Programme, za opis doniranih ili kupljenih zbirki u stvarnom i digitalnom okruženju koje ulaze u muzeje i galerije.⁹³ Shema se temelji na Dublinskom osnovnom skupu metapodatkovnih elemenata, tzv. DC- koji je proširen s elementima za opis zbirki, a podijeljen je u četiri glavna dijela koji se odnose na zbirku kao cjelinu, smještaj, osobe i ustanove odgovorne za zbirku (bilo kao stvaratelj, posjednik ili samo kao upravitelj) i pripadajuće odnose.⁹⁴ U početku, to je bila novost za knjižničare, a kasnije i muzealce jer su navikli na opis pojedinačnih

---

⁸⁹ Usp. Isto, str. 2.

⁹⁰ Isto.

⁹¹ Buzina, Tanja. Nav. dj., str. 230.

⁹² Usp. Isto.

⁹³ Usp. Isto.

⁹⁴ Usp. Isto.

jedinica građe, a ne na zbirni opis u strukturiranim, otvorenim i standardiziranim formatima, čije se norme temelje na načelu od općeg k posebnom.⁹⁵ Damir Pavelić i Mirna Willer navode da takvi strojno čitljivi opisi omogućuju korisnicima da otkriju i lociraju zbirke za koje su zainteresirani te da pretražuju višestruke zbirke na kontroliran način, a softveru da izvodi zadatke koji se temelje na potrebama korisnika.⁹⁶ Dok AKM ustanove primjenom strojno čitljivog opisa postižu brže dokumentiranje svih zbirki, a time potiču suradnju, ujednačenost i interoperabilnost koja bi omogućila bolje povezivanje tehnički i sadržajno raznolikih baštinskih resursa.⁹⁷

Opis na razini zbirke često se koristi u postupku nabave čitave zbirke za muzej, knjižnicu ili neku drugu baštinsku ustanovu.⁹⁸ Zbirku koju nabavlja muzej, knjižnica ili fizička osoba preuzima se od vlasnika ili njena stvaratelja. Takva zbirka je ogledalo sabiranja, oblikovanja i odnosa među predmetima i/ili publikacijama. Određena je mjestom i načinima čuvanja, ali sve se značajke mijenjaju po dolasku zbirke u muzej ili knjižnicu.⁹⁹ Pojedinačni predmeti i/ili publikacije koji tvore zbirku prolaze kroz postupak inventarizacije i kroz novo grupiranje. Primjerice, Dumanićeva zbirka pobrojana je i razvrstana po primitku prema vrsti građe radi zaštite i evidencije. No, ukoliko se ne provede opis na razini zbirke dolazi do gubitka informacija o zbirci. Kako to ne bi bila sudbina ove zbirke, povjesničarka umjetnosti Adriana Perojević 2017. godine započela je s popisivanjem jedinica građe zatečene u umjetnikovom stanu, u Rodriginoj 2 u Splitu, a tamo gdje je stala nastavila moja malenkost 2018. godine. Tako je nastala opsežna excel tablica s inventariziranim i opisanom građom, a kasnije word dokument s općim prikazom sadržaja. U ovom radu su prikazana samo pojedina djela iz svake skupine ili podskupine unutar zbirke Zlatana Dumanića, a pobrojana su u prilogu 1. Također, opis je popraćen slikama koje su navedene u prilogu 2. „Fotografije izdvojenih djela iz zbirke Zlatana Dumanića“.

Zbirka Zlatana Dumanića procijenjena je na 1208 jedinica evidentirane građe zatečene u stanu umjetnika, od čega 637 slika i crteža koji broje trinaest 3D platna; 69 platna, od čega sedam slika

---

⁹⁵ Usp. Buzina, Tanja. Zbirni opis sitnog tiska. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 4(2013), str. 230. URL:

https://hrcak.srce.hr/index.php?id_clanak_jezik=210097&show=clanak (2019-03-30)

⁹⁶ Usp. Pavelić, Damir; Willer, Mirna. Model i elementi metapodataka opisa zbirki. // Arhivi, knjižnice i muzeji / uredila Mirna Willer. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003. Str. 5. URL:

https://www.researchgate.net/publication/28802021_Model_i_elementi_metapodataka_opisa_zbirki (2019-03-30)

⁹⁷ Usp. Vujić, Žarka; Zlodi, Goran. Nav. dj., str. 5.

⁹⁸ Usp. Isto, str. 3.

⁹⁹Usp. Isto.

na platnu – rola, 31 slika na platnu – l formata, osam slika na platnu + lim, 23 slike na platnu – siluete; ukupno 376 slika na papiru: crteža, kombinirane tehnike i printa, od čega 130 slika, u koje se ubrajaju 17 slika na papiru – role, šest slika na papiru – trake, 56 slika na papiru – l format (>70cm), 31 slika na papiru – m format (<70cm), 19 slika na papiru – akvarel, jedna slika na papiru – siluete; ukupno 63 crteža, od kojih dva crteža na papiru – l format (>70cm) i 61 crtež na papiru – m/s format (<70cm); dalje 101 slika kombinirane tehnike, od čega 62 fotoprinta, 16 crteža, tri kolaža, 14 slika, šest silueta; također 82 printa, od čega 22 print – serije, 12 printeva – malog formata, 45 obostranih printeva, tri čestitke; ukupno 51 slika na kartonu, od čega pet na tankom kartonu, 42 kartonske reklame, četiri siluete; 14 slika na drvu; 70 na limu, od čega 42 serije, 28 silueta; zatim broji devet prozirnica i 35 predmeta pod „razno“, od čega 10 plahti, 10 stolnjaka, linoleuma, spužva, jedno staklo, osam serija “piknik na Marjanu” te šest serija zmajevi.

U zbirci se nalazi 78 knjiga koju obogaćuje devet brodskih dnevnika, osam adaptacija postojećih knjiga, osam knjiga kolaža, osam knjiga/teka slika, 39 eksperimentalnih knjiga, šest pjesničkih zbirki.

Dumanićeva zbirka broji 135 skulptura i objekata, koje čine 63 skulpture od papira, drva te pineli koji su podijeljeni na 31 skulpturu papir – dezapstraktori, dvanaest skulptura drvo – pinela, 20 samostojećih skulptura drvo; također, 59 skulptura manjeg i srednje formata, od čega 17 skulptura manjeg format – rukavice + predmeti, sedam samostojećih skulptura manjeg format, sedam skulptura mali format – pudrijere, sedam raznih skulptura manjeg format te pet skulptura srednjeg formata, 16 skulptura/obj. vakuumiranih te 13 zidnih skulptura/ slika.

Nadalje, u zbirci se nalazi 320 objekata, podijeljenih na: 119 objekata prema motivu koji broje 26 objekata s motivom broda, 13 objekata s motivom cipele, šest objekata s motivom divinacije, 22 objekta s motivom konja, četiri objekta s motivom kutije, 11 objekata s motivom maske, osam objekata s motivom ruke, 29 objekata s motivom yoda, odnosno prački; 86 objekata prema materijalu, od čega devet drvenih objekata/ igračkaka, osam metalnih objekata, šest papirnatih objekata, 40 plastičnih figura, devet plastičnih objekata, pet plastičnih šuškalica, devet objekata plastičnog voća i cvijeća; 29 objekata prema prostorijama, a one čine 12 objekata iz Dumanićeve kuhinje, 11 objekata iz kupaonice, šest objekata pronađenih na/ unutar radnog stola; u podjelu spada i 47 osobnih objekta / performans objekta, od čega sedam obiteljskih fotografija, četiri osobna objekta vezana za pomorstvo, 11 osobnih objekata vezana za umjetnost, dokumentacija o

14 performansa, tri kape, dva novčanika, šest torbi; posljednja podjela po objektima broji 39 objekata „razno“, od čega dva drvo, 15 metal, pet stalaka, tri papira, sedam plastika, tri stakla i četiri tkanine. Zbirku obogaćuje 17 instalacija, od čega 14 lampi i tri viseće instalacije te 21 element namještaja, a čini 7 elemenata iz blagovaonice, 2 elementa iz dnevnog boravka, šest iz kuhinje, jedan radni stol i pet elemenata iz sobe.

Navedena evidentirana građa opisana je predviđenim kategorijama, kao što su: inventarni broj, naslov, godina, materijali i tehnike, dimenzije, signatura, vrsta predmeta i opis. Ovakvim osnovnim inventarnim skupom podataka o svakom predmetu zbirke, provodi se muzejska i knjižnična dokumentacija koja dokazuje vlasništvo te osigurava nadzor i upravljanje muzejskim fondusom i informacijama o njemu.¹⁰⁰ Povrh toga, dragocjeni elementi ove zbirke su činjenice da se na 890 jedinica građe nalazi umjetnikov potpis, dok oko 651 djela nosi dataciju.

Popisivanje je nastavljeno 2018. godine kada je evidentirano dvadeset slika po vrsti građe i materijalu, od čega petnaest slika na platnu; jedna slika na drvu; dva crteža na papiru (jedan sa poezijom) i dvije slike na kartonu. Od navedenih dvadeset slika, njih 17 ima dataciju, a na 19 djela se nalazi umjetnikov potpis. Za potrebe diplomskog rada pregledane su i popisane knjige, njih 21, iz biblioteke „Moji najdraži prijatelji“.

Popis zbirke traje i danas, a trenutno su nepopisani novinski članci u kojima se spominje Zlatan Dumanić, pojedine knjige iz privatne biblioteke, dio osobnih fotografija, službeni dokumenti, razglednice, pozivnice, katalozi izložbi, diskete, VHS kazete, CD i DVD performansa te filmske vrpce i slajdovi. Navedena građe je trenutno u procesu digitalizacije, kako bi oštećene primjerke zaštitili, očuvali i trajno pohranili na digitalni medij. Cilj nam je opisati sve jedinice građe unutar zbirke do 2020. godine.

5.1. Stan kao umjetnički artefakt

Pretražujući novinske članke u kojima se spominje život i rad Zlatana Dumanića, vidljiva je intrigiranost i interes umjetnika i novinara koji su pisali i govorili o umjetnikovom stanu na adresi Rodrigina 2, u Splitu (vidi Slika 2.). Umjetnikov stan je atelijer, odnosno životni ambijent koji je kontaminiran umjetnošću, a svakodnevne stvari „zaražene su“ uobličjenjima Dumanićeve

---

¹⁰⁰ Usp. Vujić, Žarka; Zlodi, Goran. Nav. dj., str. 5.

imaginacije. Jedna je vrsta izloženog prostora prepuna umjetničkih artefakata, gdje su kućanski predmeti do najsitnijeg detalja oslikani i ispisani, ili im je nekom drugom intervencijom dodan estetski “začin”.¹⁰¹ Primjerice, kućni namještaj postaje i površina za ispisivanje misli. Takvo ispisivanje toka misli stanu su davale umjetnički karakter, donekle artističko galerijsko ili muzejsko ozračje.

Slika 2. Zlatan Dumanić u stanu u Rodriginoj 2, u Splitu

Izvor: Vidulić, Sandi. Stan Zlatana Dumanića kao umjetnički artefakt. // Slobodna dalmacija. Elektronička inačica (2008). URL: <https://www.slobodnadalmacija.hr/scena/kultura/clanak/id/8509/stan-zlatana-dumanica-kao-umjetnicki-artefakt> (2019-03-27)

„Striktna granica između funkcionalnih i simboličkih predmeta u stanu, zapravo, ne postoji – sve što se u tom prostoru nalazi, sve što kroz njega prolazi odnosno što Zlatan u njega unosi, postaje ontološki i praktički ambivalentno“, kaže Ivana Mance.¹⁰² Tako primjerice uporabne predmete za osobnu higijenu, jelo i kistove, Dumanić je pretvarao u umjetničke, odnosno

¹⁰¹ Vidulić, Sandi. Stan Zlatana Dumanića kao umjetnički artefakt. // Slobodna dalmacija. Elektronička inačica (2008). URL: <https://www.slobodnadalmacija.hr/scena/kultura/clanak/id/8509/stan-zlatana-dumanica-kao-umjetnicki-artefakt> (2019-01-08)

¹⁰² Mance, Ivana. Zlatan Dumanić. Salon Galić, Split. // Treći program Hrvatskog radija 76(2010), str. 284. URL: <https://www.bib.irb.hr/553202> (2019-01-08)

simboličke objekte-skulpture. Dok su predmeti iz svakodnevice, postolarske kalupe, dijelovi lutaka iz izloga, suveniri, igračke dobili novu funkciju.¹⁰³ Na taj način, ugrožena je i osporena dnevna upotreba prostora koji se gostu, promatraču ukazuje kao egzotični ambijent estetske namjene, no za autora-vlasnika takav prostorni ustroj odraz umjetnikova unutarnjeg bića, odnosno prostor gdje se osjeća kao kod kuće.¹⁰⁴ Življenjem u ovakvom umjetničkom i pomalo maničnom ambijentu, Dumanić je dao novi doprinos spajanjem života i umjetnosti, odnosno autentičnih artefakata i prostora. U ovakvoj neobičnoj situaciji stan postaje autentični artefakt koji predstavlja suštinu umjetnikove svakodnevice. U dvotjedniku „Zarez“ autorica Rozdana Vojvoda navodi da je umjetnikov prostor življenja i umjetničke prakse u potpunosti isprepleten. Dumanić negirajući usvojenu podjelu na živo i neživo, izjavljuje: „ako je neživo, napravi živim“. Time se na najjednostavniji način može doživjeti kreativna „eksplozija“ koja se dogodila u splitskom stanu umjetnika.¹⁰⁵

Sam umjetnik znao je vrijednost osobnog stambenog interijera koji je prenio u javni kontekst, odnosno na izložbu „Rodrigina 2, Split“ u Galeriji umjetnina u Dubrovniku koja je zauzela nevjerojatna tri kata.¹⁰⁶ Ravnatelj Umjetničke galerije u Dubrovniku i Dumanićev obiteljski prijatelj, Antun Maračić, naglasio je kako je mnogim posjetiteljima veći doživljaj bio posjetiti Dumanićevo artistsko gnijezdo od posjeta galerijama jer kod Dumanića ne postoji granica između umjetnosti i svakodnevice.¹⁰⁷

Na dubrovačkoj izložbi predstavljene su fotografije interijera, predmeti kućanske opreme podignuti na galerijske postamente i transformirani u artefakte do mjere da funkcionalnost postaje upitna i velike role koje je Dumanić slikao u etapama jer tolika višemeterska platna nije mogao odjednom oslikati u stanu (vidi Slika 3.) pa je čekao da se pojedini dijelovi role osuše kako bi ih nastavio slikati. Umjetnik je objasnio da proces traje do pet mjeseci, ali to ga ispunjava ili kako bi Dumanić rekao na čakavskom dijalektu: „to mi je gušt“. Nikada nije vjerovao u površnost, primjerice kad umjetnik za dan napravi sliku.¹⁰⁸

---

¹⁰³ Priznanje za životno djelo velikom umjetniku i usamljeniku. URL: <https://www.jutarnji.hr/arhiva/priznanje-za-zivotno-djelo-velikom-umjetniku-i-usamljeniku/3983916/> (2019-01-08)

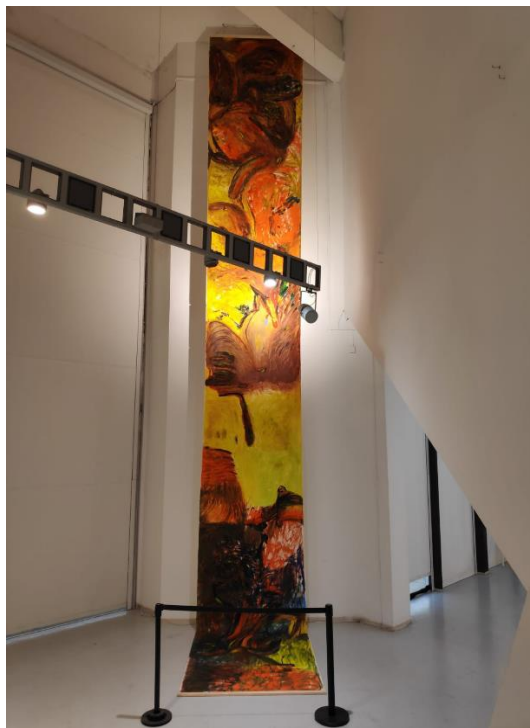
¹⁰⁴ Usp. Maračić, Antun. Nav. dj., str. 5.

¹⁰⁵ Vojvoda, Rozana. Nav. dj.

¹⁰⁶ Usp. Isto.

¹⁰⁷ Usp. Vidulić, Sandi. Nav. dj.

¹⁰⁸ Usp. Isto.

Slika 3. Zlatan Dumanić, Kućna crkva, 1000 x 150, ulje na papiru – izložena u Multimedijalnom kulturnom centru u Splitu, 2018.

Kada je slikao, vodio je računa o svim detaljima, kazao je Lorenzo Dumanić. Znao je govoriti da slika nije gotova kada izgleda završena nego kada on odluči da je gotova. Živio je za umjetnost. Imao je svoje vizije kako bi nešto trebalo izgledati. Razmišljao je o načinima i rješenjima kako nešto izraditi i oblikovati, a onda bi to predočio u djelo. Nije bio slikar koji prati trendove, bio je slikar koji postavlja trendove. Uvijek mi je govorio „sine, da slikam vjerske motive imali bismo novaca, ali išao bi protiv sebe i svojih načela. Ne bi mogao slikati ono što ja želim.“ Tako je i bilo, slikao je što je htio, bez vanjskih utjecaja i represija.

Osim atraktivnih rola koje ostavljaju bez daha, Dumanić se okušao u brojnim likovnim tehnikama – materijalima i načinima oblikovanja likovnog djela te dimenzijama. Od manjih slika – manje od 70 cm do velikih slika – veće od 70 cm na raznovrsnim materijalima, kao platnu, papiru, kartonu, drvu, limu, prozirnici, stolnjacima, plahtama, linoleumu, spužvi, staklu, kao i crtačkim tehnikama: olovka, kemijska olovka i tuš, slikarskim tehnikama: akvarel, ulje, kolaž papir i kolaž iz časopisa, grafičke tehnike: kartonski tisak, sitotisak i kompjuterska grafika, kiparske

tehnike: drvo, kamen, žica, staklo, lim, plastika te kombinirana tehnika s raznim materijalima. Na većini slika i crteža naznačen je naziv i nadnevak te potpis umjetnika što mi je uvelike olakšalo u pregledu jedinica građe unutar zbirke. Ispod gusto i naizgled nemarno nanese boje, slike su prepune motiva i skrivenih značenja, a umjetnik je dao publici slobodu da interpretiraju djelo.

U svim njegovim crtežima i slikama, inkorporirani su u likovni rad humoristični svakodnevni verbalni iskazi, ističe Antun Maračić.¹⁰⁹ Humor postaje iznenadni element, usred ozbiljno započetog diskursa te sredstvo objašnjavanja okrutne stvarnosti.¹¹⁰ Bez cenzure i javno prihvatljivog, Zlatan Dumanić laganim potezima kista, ogoljuje sebe prikazujući tokove misli prepune erotske energije, kao što je naznačeno na slici 4.

Slika 4. Zlatan Dumanić, Prijateljici koja je pala s konja, 2004., 119,5 x 100, platno, ulje, tiskarska boja

Nedaleko od platna nalaze se mnogobrojni pineli, začudnih oblika i veličina na kojima je vidljiva umjetnikova intervencija. Pojedininim kistovima daje ritualne atribute. U užem smislu, dana im je utilitarna i simbolička funkcija drvene skulpture (vidi Slika 5.). Evelina Turković, u predgovoru kataloga izložbe “Radikalna desublimacija”, Galerije Galženica, 2005. godine, opisuje brojnost i raznovrsnost pinela pronađenih u umjetnikovom stanu:

¹⁰⁹ Usp. Zlatan Dumanić : Rodrigina 2, Split : 01. - 30. III. 2008, Umjetnička galerija Dubrovnik: [katalog izložbe]/ [urednik Antun Maračić ; prijevod Graham McMaster ; fotografije Tomislav Turković, Antun Maračić]. Dubrovnik : Umjetnička galerija, 2008. Str. 4.

¹¹⁰ Isto.

“Ima kod njega pinela na luku, pinela-strijela, ekvilibrirajućih pinela, za najfinije crteže koristit će minijturni kist pričvršćen na najtanjoj špageti, četka s dječjeg “rinskog” šljema pogodna je za robusnije podloge, pinel na dršci dugačkoj tri metra bit će pokazatelj sposobnosti kontrole poteza, a kad se slika neki mekani ženski obris i kist će doslovno morati imati nešto žensko, ukosnicu ili vikler...”¹¹¹

Slika 5. Zlatan Dumanić, izložba „Rodrigina 2, Split“ – pineli-amuleti

Uz pinela, u zbirci se nalaze i skulpture od papira, samostojeće skulpture od drva, skulpture malih i srednjih formata – rukavica i pudrijera, samostojećih skulptura načinjene od plastike, drva, lima, gume, papira i stakla te zidnih skulptura pronađenih u umjetnikovom stanu. Primjerice, dnevnu sobu uljepšavale su glave napravljene od palmina drva, zidne skulpture crvenih usana i desnog uha, i podmetač s figurama Svete obitelji.¹¹²

---

¹¹¹ Vojvoda, Rozana. Nav. dj.

¹¹² Usp. Vojvoda, Rozana. Nav. dj.

Umjetnikov stan ispunjen je detaljima svakodnevnih predmeta s pridodanim umjetničkim karakterom. Ivana Mance navodi kako su u samom životnome prostoru svi ti predmeti neprestano angažirani u nekoj novoj simboličkoj funkciji. „Kako život teče, scenarij i narativni program se mijenjaju, značenja se talože s vremenom, a sve stvari i stvarčice naučile su postojati u tom stanju višesmislenosti; i upravo ta neprestana mogućnost pretvorbe jest ono što svijet Zlatanove svakodnevice spašava od zapadanja u značenjsku i emotivnu entopiju“, ističe Ivana Mance.¹¹³

Tako prostorije stanovanja, kao što su kupaonica, kuhinja, dnevni boravak, spavaća soba i hodnik, gube svoja čvrsta određenja, gdje granice njihovih svojstava postaju meke i permeabilne, a predmeti utilitarne namjene, za jelo, osobnu higijenu, odmor, postaju zamjenjivi s umjetničkim predmetom, i obratno.¹¹⁴ U hodniku se nalazilo naizgled čudnovato stvorenje s tijelom odbačenog *Tomos*-motora i pridodanim hipi detaljima kao što su drvene klompe i šešir s cvjetnim uzorkom te skulpturama od papira naslonjeni na instalaciju. U dnevnom boravku, intervencijom umjetnika postavljena je električna stolica, na koju su ovješeni raznoliki predmeti: naočale, životinjske siluete, ogledala, srca i jastuka s natpisom „oltar-šank“. Šarolika kupaonica, također je obogaćena predmetima koji gube svoju primarnu funkciju. Primjerice, na slavini se smjestila gumena slonova surla (vidi Slika 6.), a na zidu plastične dječje igračke koje služe umjesto otvarača slavine.

---

¹¹³ Mance, Ivana. Nav. dj., str. 284.

¹¹⁴ Usp. Maračić, Antun. Nav. dj., str. 4-5.

Slika 6. Zlatan Dumanić, Slonova surla - wc/ kupaonica

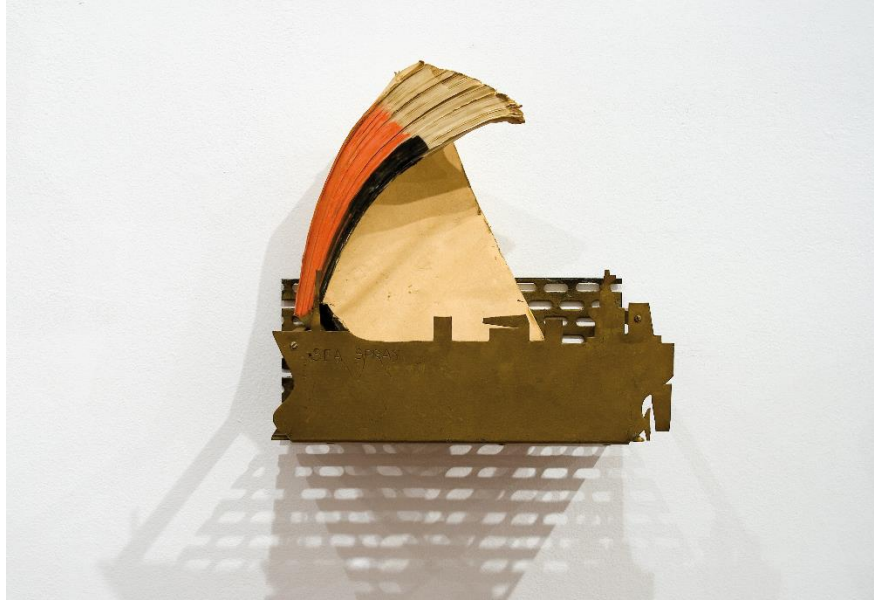
Kuhinjske ručkice su u obliku nagog ženskog tijela, a kuhinjski namještaj je u potpunosti ispisan umjetnikovim mislima. „Stvari bride erotskom energijom i ništa ne možete konzumirati neposredno, ništa konvencionalno uzeti, nego samo sa svime što vas okružuje voditi ljubav“, kaže Ivana Mance za predmete u stanu Zlatana Dumanića ¹¹⁵ Lampe i viseće lampe, izgledaju kao nadrealne sprave koje gube svrhu svjetlećeg objekta. Primjerice, s kuhinjskog stropa vise dvije lampe, kojima je umjetnik nadodavanjem nepovezanih predmeta i oblika pridodao estetsku i simboličku funkciju. Također, u dnevnom boravku nalazila se lampa s na vrhu nalijepljenom dječjom plastičnom igračkom.

Jedna od Dumanićeve dvije ljubavi, brodovi, odnosno profesija kapetana bile su vječna inspiracija. Primjerice, lajtmotiv broda pojavljuje se u najrazličitijim medijima i oblicima, kao velika, prostoručno izrađena plovna maketa, kao polica i kutija za knjige (vidi Slika 7.), kao plošna limena silueta, kao suvenir na kojemu intervenira, kao motiv slike.¹¹⁶

---

¹¹⁵ Mance, Ivana. Nav. dj., str. 284.

¹¹⁶ Usp. Maračić, Antun. Nav. dj., str. 3.

Slika 7. Zlatan Dumanić, izložba „Rodrigina 2, Split“ - Kutija za knjige s motivom broda

No osim motiva koje umjetnika podsjećaju na profesiju pomorca, Dumanić u svoje artefakte uključuje i sve druge vizualije i stvari koje ispunjavaju njegov okoliš i život: jeftine plastične predmete, igračke koje denotiraju njegov ludizam, suvenire, osobne fotografije, tiskane materijale.¹¹⁷ Antun Maračić naziva ga „erosom reciklaže, uz prisutnost duhovnog i fizičkog „striptiza“, odsutnost autocenzure i građanskog stida.“¹¹⁸ Zlatan je uvijek „povjeravao svoju intimu, najskrivenije želje i misli, najdublja razmišljanja, sumnje te bez straha upućivati društvenu kritiku s obiljem samosvojnog humora koji u ostalom čini bitni sastojak i obilježava njegov opus, kao i ponašanje uopće“, kazao je Antun Maračić.¹¹⁹ Uvidom u popis predmeta u zbirci, vidljiva je dominacija objekata s motivom konja, vidljivo na slici 8. Možda ih je umjetnik sabirao?

---

¹¹⁷ Isto, str. 4.

¹¹⁸ Isto.

¹¹⁹ Isto.

Slika 8. Zlatan Dumanić, izložba „Rodrigina 2, Split“ – motiv konja

Što god radio u životu, radi to najbolje što možeš, bio ti kapetan, doktor ili umjetnik, radi ono što voliš, savjet je to Zlatana Dumanića svome sinu Lorenzu. S Lorenzom sam razgovarala nekoliko puta o ocu Zlatanu za kojeg je rekao da je bio odličan kapetan duge plovidbe, bez mrlje u karijeri, ali ljubav prema umjetnosti ga je udaljila od broda. U početku je spajao ugodno s korisnim - posao kapetana i umjetnika. Nakon što bi usidrio brod, Dumanić bi našao člana posade koji poznaje lokalni jezik te bi se pomoćnim brodom uputio u avanturu divljine. Na jednom putovanju u Africi, on i prevoditelj, upoznali su se sa starješinom tj. poglavicom plemena koji mu je u znak zahvale dao ceremonijalnu figuru pračke, tvrdi Lorenzo Dumanić. Jedan poglavica mu je dao titulu „bijelog maga“, ali Lorenzo Dumanić nije bio upoznat sa značenjem jer mu tata o tomu nije pričao.

Pračke, odnosno rašlje, umjetnik je prikupio na putovanjima diljem svijeta. Imaju oblik hebrejskog slova Yod, a smatra se znakom dobrodošlice kod domorodaca i plemena, a za Zlatana Dumanića imale su magijsko značenje. Pojedine pračke su ručno izrađeni dar iz raznih dijelova

svijeta, a neke su plod vlastoručnog rada umjetnika (vidi Slika 9.). Osim konotacija na djetinjstvo, signaliziraju i autorovu fascinaciju njihovim amblematičnim ipsilon oblikom.¹²⁰

Slika 9. Zlatan Dumanić, izložba „Rodrigina 2, Split“ – zbirka praćaka

Dumanićevu zbirku obogaćuju i njegovi osobni predmeti, kao dioptrijske naočale koje su izražavale njegov umjetnički duh, osobna i zdravstvena iskaznica, putovnica, kapetanska dozvola te kapetanska uniforma, ključevi, karte, lula, šeširi pa sve do starih obiteljskih fotografija i zubala.

Zlatan Dumanić bio je izvrstan performer, a najbolje ga je opisao sin Lorenzo, koji je za oca rekao da je kao otac bio tih, miroljubiv, dobar, pravedan, ozbiljan te pametan, kao kapetan bio je strog, pravedan, glasan i organiziran, kao slikar bio je detaljan, tih, predan i sitničav, a kao performer glasan, organiziran, neustrašiv i bez srama. Također, prisjetio se trenutaka kada je asistirao ocu u dva performansa, u klubu Pallach u Rijeci i u Academim club Ghetto u Splitu: „Bio sam mlad, neiskusni i nesiguran pri izvedbama, ali otac bi mi svojim savjetima umanjio napetost. Mjesecima je pripremao performans, pazio je na svaki detalj i ishod jer je bio strog i discipliniran, kao pravi kapetan. Imao je viziju ovog svijeta kaosa, kao svijeta reda, njegove vizije

---

¹²⁰ Vojvoda, Rozana. Nav. dj.

reda. Tako su izgledali i performansi, kao neorganizirani i improvizirani kaos – Dumanićev kaos reda.

5.2. Biblioteka „Moji najdraži prijatelji“

Privatna biblioteka jedan je oblik bogatstva, kaže Jaques Bonnet.¹²¹ Dok je Borges uspoređuje s rajom.¹²² Mali dio raja, za bibliofila Zlatana Dumanića, bilo je nekoliko polica s knjigama u stanu u Rodriginoj 2 u Splitu koje bi kupio i/ili dobio na poklon. Malena, ali vrijedna privatna zbirka knjiga ekscentrična je i unikatna, kao i njen vlasnik-bibliofil. Mnogi bibliofili, znani kao knjiški kolekcionari ili knjiški moljci, složiti će se s krilaticom Charlesa Nodiera: „Nakon posjedovanja knjige, gotovo sljedeća najbolja stvar je pričati o njoj“¹²³, a Dumanić je volio razglabati o pročitanim knjigama, iz kojih je crpio inspiraciju.

Unutar privatne zbirke knjiga skrila se biblioteka „Moji najdraži prijatelji“, s 21 knjigom, većinom romanima na hrvatskom jeziku i srpskoj cirilici. Osim romana, zbirku je oplemenilo nekoliko naslova poezije. Sve publikacije prožete su motivom žene i erotike, a umjetnik nije ni u ovom slučaju odstupio od kreativne zainteresiranosti za nježnim spolom. Naprotiv, osmislio je osobni ex libris, točnije tri ex librisa kojima je sadržajno podijelio knjige.

Ex libris ili na latinskom „iz knjiga“ ili „iz knjižnice“ oznaka je vlasništva na knjizi.¹²⁴ Krajem 15. stoljeća, s izumom tiska, dolazi do pojave ex librisa kao forma za zaštitu od krađe.¹²⁵ U to vrijeme mijenja se položaj knjige jer izlazi iz samostanskih i plemićkih krugova te postaje dostupna svima unutar javnih knjižnica ili privatnih biblioteka. U kolumni Knjiški moljac Pavao Pavličić definira ex libris kao „znak ili osobni žig kojim se poručuje čijoj privatnoj knjižnici neki svezak pripada, u doba kad nije bilo javnih biblioteka, ali su knjige ipak cirkulirale.“¹²⁶ Znak se obično stavlja na unutarnju ili vanjsku stranu prednje korice ili na naslovnu stranicu. Uz natpis najčešće stoji nalijepljena grafička vinjeta; s imenom i prezimenom vlasnika ili ustanove,

---

¹²¹ Bonnet, Jaques. *Phantoms on the bookshelves*. The overlook press: New York, 2012. Str. 4.

¹²² Usp. Isto, str. 6.

¹²³ Isto, str. 5.

¹²⁴ Isto.

¹²⁵ Usp. Ex libris. URL: <http://proleksis.lzmk.hr/20265/> (2019-01-09)

¹²⁶ Ex libris. URL: <http://www.matica.hr/vijenac/331/ex-libris-6840/> (2019-01-21)

obiteljskim grbom, dok su ostali navodili monograme, portrete, alegorijske likove, ornamente, gesla, itd., navodi Pavličić.¹²⁷

Ex libris nastao je u doba kada je vanjski izgled knjige bio važniji od pisane riječi u njoj. Kada je knjiga bila znakom bogatih, a korice knjige izložbenim i estetskim predmetom divljenja. Danas se smatra ukrasom na knjizi koji je odraz umjetnikove mašte i smisla za lijepo te ukazuje na vlasništvo knjige, smjerove kretanja te je pokazatelj moći, statusa i intelekta.

Proleksis enciklopedija navodi kako su „prvi ex librisi bili pisani rukom vlasnika ili prepisivača knjige, uz jednoboje ili višeboje ukrase na finom papiru, a poslije su se izrađivali pomoću pečata ili na naljepnicama te s vremenom se koriste posebne grafičke tehnike (bakrorez, bakropis, drvorez, kamenorez, fototipija)“,¹²⁸ s ciljem da se naglasi posebnost i urednost knjige te da se spriječe rukopisne izvedenice te neurednost i neestetičnost pečata i potpisa vlasnika.

Došao je period kada su ex librisi nestali i bili zaboravljeni, navodi Pavličić. Postoje brojna nagađanja, primjerice ljudi više nemaju prema knjigama odnos kakav su imali prije, knjige su postale jeftinije i dostupnije. Zašto bi se onda čovjek gnjavio i označavao svoje knjige birajući, plaćajući i lijepeći ex libris, pita se Pavličić.¹²⁹ No odgovor je jasan, ljudi se ne žele vezati uz knjige onako kako su se vezivali nekad preko ex librisa. Knjige se danas pišu za kratkoročnu uporabu, bivaju brzo zaboravljene i nitko za njih neće jamčiti svojim imenom i prezimenom.¹³⁰ Postoji nekolicina pojedinaca ili kako ih Pavličić zove knjiški moljci koji dijele s knjigom dobro i zlo te ustraju u vlasničko označavanje knjige, čime odaju počast sudbini knjige te otkrivaju svoj vlasnički identitet i odnos prema knjigama.¹³¹

Takav primjer vlasničkog označavanja su tri crteža olovkom pomoću kojih je Zlatan Dumančić dao knjigama jedinstveni umjetnički pečat. Većina ih je smještena na unutarnjoj strani prednje korice, a nekolicina na naslovnoj stranici.

Prvi ex libris prikazuje nago žensko tijelo u ranjivom stanju iznad kojeg je natpis „ex libris Z.D.“, naznačeno na slici 10.

---

¹²⁷ Isto.

¹²⁸ Ex libris. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=18748> (2019-01-09)

¹²⁹ Ex libris. URL: <http://www.matica.hr/vijenac/331/ex-libris-6840/> (2019-01-21)

¹³⁰ Usp. Isto.

¹³¹ Usp. Isto.

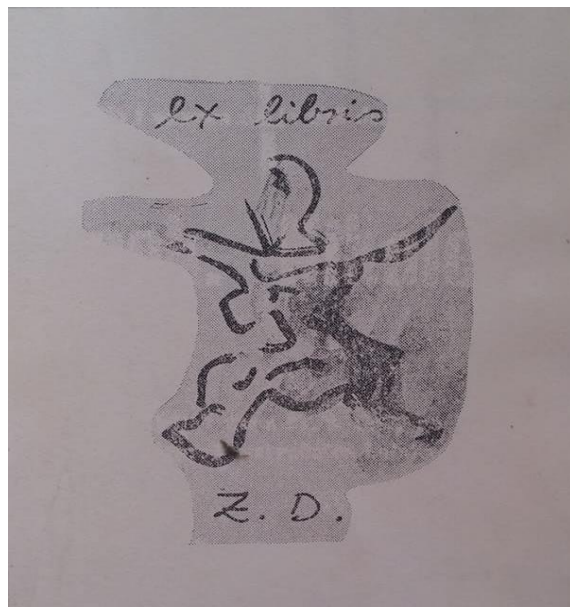

Slika 10. Ex libris Z.D. – naga žena

Publikacije označene ovim ex librisom su:

- Sade, Donatien Alphonse Francois de. 120 dana sodome / [urednik Milan Komnenić]. Beograd : Prosveta, 1981.
- Škvorecky, Josef. Sjajna sezona. : tekst o najvažnijim stvarima u životu / [prevela s češkoga Dagmar Ruljančić]. Zagreb : Mladost, 1986.
- Steinbeck, John. Tortilla flat / s engleskog prevela Vesna Krmpotić. Zagreb : Znanje, 1982.
- Apoliner, Gijom. Jedanaest hiljada buzdovana ili ljubavisanje jednog gospodara / [sa francuskog preveo Miloš Danić]. Beograd : Prosveta, 1980.
- Pound, Ezra. Cantos / [izbor, prijevod, komentar, pogovor Tomislav Ladan]. Split : Izdavački centar mladih "Marko Marulić", [1969.]
- Ju, Li. Prostirka za telesnu molitvu. [urednik Milan Komnenić]. Beograd : Prosveta, [1980.]

Drugi ex libris prikazuje siluetu vidno uznemirene ili ushićene žene u pokretu, kao što je vidljivo na slici 11. Iznad glave stoji natpis „ex libris“, dok su u podnožju inicijali Z. D.

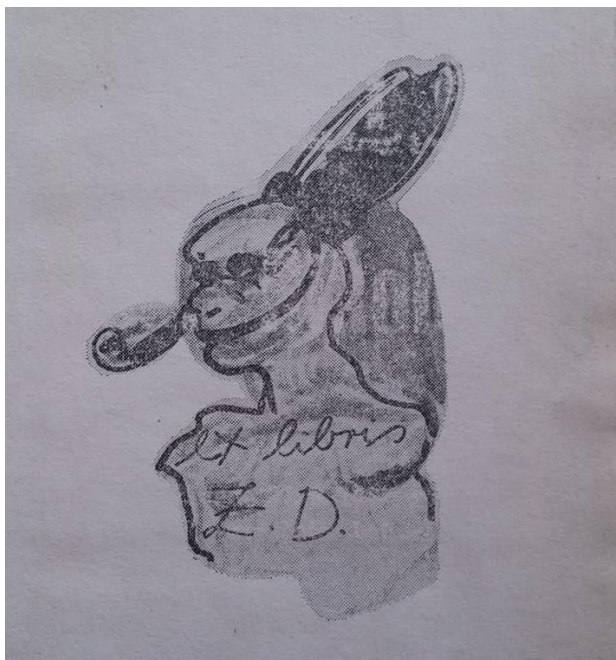

Slika 11. Ex libris Z.D. – žena u trku

Navedeni ex libris je unutar sljedećih publikacija:

- Neš, Ogden. Štihovi: smešna smeša / prijevod Dragoslav Andrić. Beograd : BIGZ, 1972.
- Bonfoa, Iv. Rembo njim samim / preveo Nikola Bertolino. Beograd : Vuk Karadžić, 1966.
- Nietzsche, Friedrich. Rođenje tragedije / prijevod Vera Čičin – Šain. Zagreb : Grafički zavod Hrvatske, 1983.
- Selin, Luj-Ferdinand. Putovanje nakraj noći / prevela s francuskog Ivanka Pavlović. Beograd: Nolit, 1981.

Treći ex libris prikazuje kostursku glavu ili nadljudsko stvorenje/čudovište koje na glavi ima nepoznati predmet, možda vojničku kapu. Natpis „ex libris Z. D.“ se nalazi na prsima neidentificiranog stvorenja (vidi Slika 12.)

Slika 12. Ex libris Z.D. – čudovište

Publikacije potkrijepljene ovim ex librisom su:

- Bodler, Šarl. Cveće zla : izbor prepeva / [uredio Borislav Radović]. Beograd : Rad, 1964.
- Kolridž, Samuel Tejlor. Romantične pesme // [uredila Dušanka Perović]. Beograd : Rad, 1969.
- Kami, Albert. Kuga / [prevela s francuskog Jovanka Marković-Čížek ; pogovor napisao Aleksandar Stefanović]. Beograd : Prosveta, 1966.
- Evelyn Byrd, Richard. Sam / [preveo Stjepan Krešić ; crteži u tekstu Richard E. Harrison]. Zagreb : Mladost, 1952.
- Marquez, Gabriel Garcia. Pukovniku nema tko da piše / sa španjolskoga preveo Milivoj Telećan. Zagreb : Znanje, 1982.
- Apoliner, Gijom. Jedanaest tisuća buzdovana ili ljubavisanje jednog gospodara / [urednim Milan Komnenić]. Beograd : Prosveta, 1982.

Publikacije pronađene unutar biblioteke „Moji najdraži prijatelji“, ali bez umjetnikova ex librisa:

- Hamsun, Knut. Glad Viktorija / [urednici Tanasije Mladenović i Risto Tošović]. Suvotica-Beograd : Minerva, 1958.
- Reage, Pauline. Djevojka "O" / [preveo s francuskog Stanko Škunca]. Rijeka : Otokar Keršovani, 1971.
- Cioran, Emile Michel. Brevijar poraženih / s francuskoga, uz konzultiranje rumunjskoga izvornika, prevela Vanda Mikšić. Zagreb : Meandarmedia, 2009.
- Gog, Vinsent van. Pisma bratu / izbor i predgovor Sreten Marić ; prevod Vesna Cakeljić. 2. izd. Banja Luka : Glas, 1985.
- Pessoa, Fernando. Dvije poeme Alvara de Campos / preveo i priredio Mirko Tomasović. Split : Logos, 1982.

Navedeni ex librisi su idealan spoj knjige, umjetnosti, estetike i vlasničkog žiga. Iako nije poznat razlog zašto je Zlatan Dumanić označavao pojedine knjige navedenim ex librisima, pokazatelji su autorove ljubavi prema knjizi i umjetnosti. Kao umjetnik i bibliofil, vođen morskim strujama i emocijama, uživao je u ljepoti pisane riječi. Knjige koje je smatrao dosljednim vlasničkog označavanja, pridodao je ex libris.

Svaki ex libris je oblik zahvale i odavanja počasti knjizi. Dumanićevi ex librisi predstavljaju umjentikove emocije izazvane čitanjem navedenih knjiga. Prva dva ex librisa odaju počast ženama, dok posljednji štuje muški spol.

Ex librisom nage žene označio je šest knjiga, od kojih jednu hrvatskog autora, a ostale hrvatske i srpske prijevode hrvatskih, talijanskih, srpskih, američkih, kineskih i čeških autora koje slave hedonizam, erotiku, seksualne avanture, duhovnost, humanost, konzumerizam i užitak.

Dumanić, kapetan nemirna duha, volio je čitati mračne i nesretne teme koje odišu pesimizmom, nihilizmom i tjeskobom, a četiri knjige, francuskih, srpskih i njemačkih autora, označio je ex librisom žene u trku.

Posljednji ex libris čudovišta portretira estetski ružnog muškarca s maskom. Ovim ex librisom označeno je šest publikacija koje skandaloznim životnim pričama šokiraju čitatelja, a odišu motivima: nepravde, nasilja, smrti, patnje, grijeha, ljubavi, solidarnosti, obmane i apsurdnosti

života. Navedena djela klasici su svjetske književnosti francuskih, engleskih, američkih i kolumbijskih književnika.

U sklopu biblioteke „Moji najdraži prijatelji“ nalazi se pet publikacija koje nemaju ex libris, a obuhvaćaju djela norveških, francuskih, portugalskih književnika i jednog nizozemskog umjetnika koje je Dumanić čitao u stanju očaja kada se osjećao usamljenim strancem kojemu nedostaje dom i obitelj za vrijeme dugih plovidbi.

Knjiški moljac i umjetnik Zlatan Dumanić obogatio je svoju zbirku ex librisima koji su idelan spoj suvremene umjetnosti i knjige te su predmet zanimanja kolekcionara, povjesničara, kustosa, knjižničara, arhivista, itd.

5.3. Unikatne knjige i dnevnicu putovanja

Unutar zbirke knjiga nalaze se rukom crtane i tekstom ispisane Dumanićeve misli nastale negdje na pučini dalekih mora za navigavanja, a sve se nastavilo u Splitu. Riječ je o sedamdeset i osam unikatnih knjiga u obliku brodskih dnevnika, adaptacija postojećih knjiga, knjiga kolaža, knjiga i bilježnica s crtežima, eksperimentalnih knjiga i pjesničkih zbirki.

Unutar navedene zbirke knjiga sjedinjen je sadržaj između dvaju zanimanja – pomorca i umjetnika. Relacije između dvaju zanimanja – pomorca i umjetnika pronaći ćemo u likovnim parafrazama brodskog dnevnika, u nautičkoj terminologiji koja, uz onu filozofsku, sociološku, numerološku, magijsku, itd., penetrira u diskurs njegovih obilnih zapisa, u naglašenom erotizmu crteža i slika koji su, osim što dodatno obilježavaju Dumanićevu strasnu i slobodarsku osobnost, i posljedica dugotrajne samoće moreplovca, ističe Antun Maračić.¹³²

Brodski dnevnicu pisani su dokaz pomorske povijesti umjetnika, a Dumanić je upravo crtanjem dnevnika započeo s karijerom umjetnika. Takve unikatne knjige prepune slika, crteža i tekstova (vidi Slika 13.) nastale su za dugih, usamljenih putovanja. Svojim malenim formatom indiciraju prostor intime, a sam je umjetnik u više navrata rekao da su rađeni potajice, kako se pred posadom ne bi ugrozio kapetanski autoritet.

---

¹³² Maračić, Antun. Nav. dj., str. 3.

Ivica Župan, autor kataloga izložbe „Brodski dnevnik“ održanoj 2001. godine u Galeriji Miroslav Kraljević, navodi kako su ovi dnevnički zapisi za autora imali katarzično i terapeutsko značenje. Na spomenutoj izložbi crteži malih dimenzija uvećani su fotokopiranjem čime dobivaju novu dimenziju. Više nisu crteži plavom kemijskom olovkom, već su ostvareni suhom iglom. Najvidljiviji element u sadržaju brodskih dnevnika je bilokacija, navodi Župan, odnosno „neutažena potreba da umjetnik bude na dva mjesta: na brodu, gdje zarađuje za život, i kod kuće, s obitelji.“¹³³ U katalogu je navedeno kako je „Dumanić vješt, intrigantan i duhovit crtač, koji nekonvencionalnim crtežima prikazuje najintimnija bračna i obiteljska iskustva te izmaštane ljubavne scene, ne mareći za moguće malograđanske komentare publike.“¹³⁴ U svojim crtežima Dumanić pokušava srušiti stereotipe o pomorskom hedonističkom životu. Književni i likovni kritičar Ivica Župan navodi kako Dumanićevi „Brodski dnevnic“ poručuju da je „život današnjih pomoraca daleko od negdašnjeg razuzdanog života; danas brodovima gospodare osamljenost, osjećaj napuštenosti, nostalgija, anksioznost, žudnja za ženom i obitelji, seksualna i socijalna frustracija.“¹³⁵

Vođenjem brodskih dnevnika Dumanić je rješavao osamljenost na brodu te predstavio publici život pomoraca - najboljih izvoznih proizvoda. Brodski dnevnic su intimni i ljudski prikaz pomorskog života.¹³⁶

---

¹³³ Župan, Ivica. Zlatan Dumanić: Brodski dnevnik: katalog izložbe 06.-21.12.2001. Zagreb: Galerija Miroslav Kraljević, 2001. Str. 1.

¹³⁴ Isto, str. 3.

¹³⁵ Isto, str. 5.

¹³⁶ Usp. Isto, str. 7.

Slika 13. Zlatan Dumanić, brodski dnevnici na izložbi „Rodrigina 2, Split“

Uz dnevnike, Dumanić nas je oduševio eksperimentalnim knjigama, točnije njih trideset devet. Dolaze u obilju varijanti; neke se ne mogu otvoriti, u nekima se u izobilju koristi kolaž kako bi se naglasio sarkazam, a neke su iznenađujuće lirične. Eksperimentiranjem putem raznih tehnika, ilustriranjem i lijepljenjem sličica na tekstove unutar knjiga drugih autora, dodaje se stripovski pa čak i filmski senzibilitet, kao u knjizi „Z.D.“, 1984/85. Dok se u knjizi „Konstantin i elektronska ptica“, 1983. poigrava nanošenjem teksta na prazne listove, koji odiše sarkazmom i humorom, a preokupiraju ga teme “nježnog spola” i stanje u društvu i državi. Dumanićeve dvije eksperimentalne knjige nalaze se u knjižničnom fondu Gradske knjižnice u Splitu -“Periklo”, 1982/83. i “Dioklecijanova kaciga”, 1995.

Umjetnikova intervencija na osam djela drugih autora vidljiva je i unutar zbirke „Adaptacija postojećih knjiga“. Primjerice, knjiga poezije „Integrali“, slovenskog autora Srečka Kosovela poslužila je kao platno za ispis misli i crtkarija.

Također, zanimljive su knjige/bilježnice slika, njih osam, koje privlače pozornost jedinstvenim dizajnom korica knjiga, a to su naslovi: „Umiranje poništava život - odlazak u nepostojanje je divota“, 1985. i „Kino postelja - Sergio Leone“, 1975-2013.

Zbirka knjiga kolaža sastoji se od osam knjiga nastala lijepljenjem kolaža, perlica, perja i fotografija te crtajući apstraktne likovne sadržaje. Izdvojila bih knjigu-kolaž „Bez naziva“, nepoznate datacije u kojoj se umjetnik izrazio lijepljenjem ptičjih pera; „Ptica koja jede pepel“, iz 1983.; te dvadeset kolaža „Na golim prstima“ (vidi Slika 14.) koji sadrži i Dumanićev ex libris nage žene. Posljednja knjiga predstavljena je javnosti na izložbi „Zašto je važno skupljati suvremenu umjetnost“ u Galeriji umjetnina u Splitu, 2018. godine.

Slika 14. Zlatan Dumanić, Na golim prstima, godina nepoznata, papir, kombinirana tehnika – knjiga kolaža

Posljednja, ali jednako značajna zbirka „Knjige zbirke” sastoje se od šest naslova pjesničkih zbirki. Primjerice, naslov „Važan je ananas”(1985)., autor se koristi kombiniranom tehnikom na papiru unutar četiri sveska.

Navedene vlastoručno izrađene i tiskane knjige i bilježnice ispisane su tekстом ili crtežom. Unutar takvih svezaka miješaju se „natruhe materičnog svijeta i fotografije, popularna ikonografija i apstraktni likovni sadržaj, poezija i matematičke jednadžbe, erotika i ezoterija, pornografija i

asketizam“, piše Ivana Mance.¹³⁷ Dio Dumanićevih knjiga uopće se ne mogu otvoriti jer su komprimirane ili slijepljene, čvrsto uvezane i sljubljene jedna uz drugu, kao da djevičanski čuvaju svoju unutrašnjost od nezasićenog pogleda.¹³⁸

Navedena izdanja ne mogu se vidjeti ili pročitati svagdje; ono su unikatni prikazi Dumanićeve svijesti i ogoljenje identiteta.

---

¹³⁷ Mance, Ivana. Stranci u luci. // Esposizione internazionale d'arte La biennale di Venezia (51; 2005.) / uredili Antun Maračić; Srđan Cvjetić; Slaven Tolj. Dubrovnik : Umjetnička galerija Dubrovnik, 2005. Str. 54.

¹³⁸ Isto, str. 55.

6. Kolekcionari i bibliofili – čuvari baštine

Potreba ljudi za sabiranjem počinje u pretpovijesnom razdoblju, oko 3000. godine prije Krista kao želja za potragom, sakupljanjem i zadržavanjem predmeta različite vrste. Sabrani su predmeti koji su se tada koristili u svrhe religijskih štovanja, magijskih obreda, izlječenja, dekoracije, a bili su najbolji pokazatelji bogatstva vlasnika i simbol prestiža i moći. Primjerice, lubanje su se koristile kao jastuk i ukras na vratima, a prikupljane su i biljke, kosti, kamenja, školjke, lubanje, itd. Predmeti su bili klasificirani po određenim kriterijima: boja, rijetkost, vrsta, upotreba, itd.¹³⁹ Zanimljivo je kako u počecima ljudi nisu znali što je imovina, odnosno vlasništvo, ali kroz povijest postojale su različite indikacije i kriteriji sabiranja koji će biti objašnjeni u nastavku.

U doba antike prepoznaje se važnost zabilježavanja usmenog izričaja, odnosno pisane kulture osnivanjem privatnih knjižnica. U doba helenizma javlja se koncept privatnog kolekcionarstva i privatnih zbirki gdje je prepoznata važnost individualnog sakupljanja materijalnog, a manji je naglasak na moralnosti zajednice.¹⁴⁰ O tome nam svjedoči utemeljenje Mouseiona i Aleksandrijske knjižnice za vladavine Ptolomeja I. Sotera koji je htio okupiti sva djela grčkog stvaralaštva, književnosti, znanosti i umjetnosti, na jednom mjestu. Mouseion ili musaeum, kako su ga još nazivali „ustanovom devet muza“, smatrao se helenističkim sveučilištem i velikim znanstvenim istraživačkim centrom s laboratorijima, predavaonicama i dvjema velikim knjižnicama koje su bile ukrašene umjetničkim djelima, osobito prikazima muza čiji je zadatak bio inspirirati i ohrabriti znanstvenike u radu i gdje su se stvarala znanja koja će kasnije naslijediti zapadne civilizacije, navodi Žarka Vujić.¹⁴¹ U Helenističkom razdoblju ljudi su vjerovali u zavjetna davanja, odnosno prinošenja predmeta, često skulptura, bogovima na atenskom Partenonu kao simbolu štovanja, snage i moći.¹⁴² Dok su bogataši u antičkom Rimu sakupljali sa svrhom dekorativnog uljepšavanja vila.¹⁴³ Takve privatne galerije, odnosno umjetničke zbirke unutar vile, zvane su lat. pinacothecae.¹⁴⁴ U srednjem vijeku, baština se čuvala u samostanima, crkvama i dvorovima, od strane crkvenih redova, zaduženih za čuvanje knjiga i predmeta religijske tematike kojima se uz

---

¹³⁹ Usp. Gačnik, Aleš. Nav. dj., str. 41.

¹⁴⁰ Usp. Bounia, Alexandra. Nav. dj., str. 24.

¹⁴¹ Vujić, Žarka. Pojam muzeja i oblici sabiranja u Hrvatskoj u 17. stoljeću: doktorska disertacija. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, 1998. Str. 36.

¹⁴² Gačnik, Aleš. Nav. dj., str. 42.

¹⁴³ Usp. Isto.

¹⁴⁴ Usp. Bounia, Alexandra. Sharing cultural and social identity. // The nature of classical collecting: collectors and collections, 100BCE-100CE. / Bounia, Alexandra. Aldershot; Burlington: Ashgate, 2004. Str. 260.

crkvene vrijednosti pripisuju i trgovačke, stoga su cehovi isticali materijalnu i umjetničku važnost predmeta.¹⁴⁵ U predmetima su vidjeli simboličke i crkvene vrijednosti i ekonomsku i financijsku dobit.¹⁴⁶ U doba humanizma i renesanse dolazi do procvata kolekcionarstva, a sabiranje postaje aktivnost strasti.¹⁴⁷ Kolekcionari su smatrani čuvarima blaga, a u tom duhu istaknula se obitelj Medici s bogatom zbirkom u Pitti i palači Uffizi . Smatra se „prvom zbirkom i prvim kabinetom svijeta i rijetkosti nastalom sredinom 15. stoljeća“, kaže Eileen Hooper-Greenhill.¹⁴⁸ Objašnjava da kabineti predstavljaju „pogled na svijet svojih sakupljača, a da muzeji preuzimaju središnje mjesto u zadaći prikaza svijeta“.¹⁴⁹ Uspoređujući palaču Medici i kabinet svijeta, Eileen Hooper Greenhill će reći da kabinet ima šire ekstenzije; iako je palača prvi europski muzej, kabineti su preteče današnjih muzeja. Kabinet je zbirka, a muzej je mjesto za studij i razmišljanje.¹⁵⁰ Ivo Maroević objašnjava da palača Medici nije nastojala prikazati sliku svijeta putem svojih zbirki i prostora, već je nastojala razviti svijest da su Medici snažniji, s više znanja i bogatiji od svojih sugrađana.¹⁵¹ U 14. stoljeću čuvani kolekcionari bili su francuski kralj Ivan II. Dobri i njegov sin vojvoda od Berryja. Italija u 16. stoljeću koristi već latinsku riječ musaeum, ali i talijanizirani oblik museo za prostorije u kojima su se smještale sabrane prirodne kao i rukotvorine načinjene ljudskom rukom te knjige.¹⁵² No, za razliku od učenjaka helenističkog razdoblja, humanisti se nisu mogli zadovoljiti sa sabiranjem i proučavanjem tekstova, već počinju sabirati i grupirati predmete te tako stvarali zbirke. U doba racionalizma i prosvjetiteljstva sabiranje postaje sustavno-uredna preokupacija te se u 18. stoljeću percipira kao moralna i edukacijska aktivnost.¹⁵³ Prosvjetiteljski interes sakupljanja zahvatio je vladare i kraljeve od kojih je najpoznatiji francuski vladar Louis XIV. sa svojom raskošnom palačom Louvre.¹⁵⁴ Ovo razdoblje još se naziva dobom razuma ili dobom enciklopedija koje su mamile poglede tadašnjih kolekcionara zbog težnji za znanosti i

---

¹⁴⁵ Usp. Gačnik, Aleš. Nav. dj., str. 42.

¹⁴⁶ Usp. Isto.

¹⁴⁷ Usp. Isto.

¹⁴⁸ Maroević, Ivo. Novi pogled na razvitak i ulogu muzeja: uz knjigu Eileen Hooper-Greenhill "Museums and the shaping of knowledge", Routledge, 1992. // Informatica museologica. 26, ¼(1995), str. 105. URL:

<https://hrcak.srce.hr/144387> (2019-03-20)

¹⁴⁹ Isto.

¹⁵⁰ Isto.

¹⁵¹ Isto.

¹⁵² Usp. Gačnik, Aleš. Nav. dj., str. 37.

¹⁵³ Usp. Isto, str. 42.

¹⁵⁴ Usp. Gačnik, Aleš. Children's and teenagers collecting in the Ptuj and Ormož. // I collect, therefore, i am / Gačnik, Aleš; Gačnik, Stanka. Ptuj : Pokrajinski muzej, 1992. Str. 12.

znanjem. Također, za vrijeme prosvjetiteljstva, privatne zbirke i kolekcije postaju javne i dostupne svima, posebice muzejima i galerijama koji te zbirke čuvaju, obrađuju i prezentiraju široj javnosti. Tijekom 19. i 20. stoljeća povećava se broj bez statusnih kolekcionara, tzv. kolekcionara-građana, koji su svoje zbirke predstavili javnosti u privatnim muzejima.¹⁵⁵ Paralelno, zbog utjecaja nacionalističkih pokreta, iskazani su interesi prema sabiranju predmeta vezanim za domovinu, povijest iste i domoljublje.¹⁵⁶

Kolekcionarstvo je sociološki, psihološki, antropološki, fiziološki i muzeološki fenomen star kao i čovječanstvo. Ono je „sposobnost dana ljudima na rođenju, a započinje kao amaterski čin sakupljanja rijetkih predmeta, umjetničkih djela, i predmeta iz prirode.“¹⁵⁷ Ljubav prema kolekcionarstvu često spontano započne kada ljudi ne žele nešto baciti, nego zadrže predmet za koji su emocionalno vezani.

Aleš Gačnik, u istraživanju u kojem je ispitao vrste kolekcionara, zaključio je da je kolekcionarstvo evolucijski proces od četiri faze: predškolsko razdoblje, razdoblje osnovne i srednje škole i vrijeme sazrijevanja, odnosno odrasla dob. U predškolskom razdoblju djeca do šeste godine sklona su sakupljanju igračaka za koje su emocionalno vezani.¹⁵⁸ Slijedi najdinamičnije razdoblje za sakupljače, razdoblje osnovne škole, od sedme do petnaeste godine života. Djeca počinju tragati za identitetom, postaju svjesni sebe te postaju društvenim bićima, zato vrijedi krilatica „skupljam, dakle jesam.“ Djeca sakupljaju od predmeta iz predškolske dobi, kao Barby lutke, autiće do postera, knjiga, poezije, Kinder jaja, privjesaka, bedževa, limenki itd. Krajem osnovnoškolskog razdoblja i početkom srednje škole, dolazi do zasićenja, prestanka sakupljanja ili smanjenja zbirki.¹⁵⁹ Djeca, sada adolescenti, pronalaze nove idole i uzore pomoću kojih grade identitet, a stare interese pakiraju u kutije, koje će biti otvorene za nekoliko godina i bit će od osobne važnosti. Ovim istraživanjem pokazano je da su u odrasloj dobi, kolekcionari većinom muškarci, dok u razdoblju djetinjstva do sazrijevanja prevladavaju oba spola.¹⁶⁰

---

¹⁵⁵ Usp. Isto, str. 13.

¹⁵⁶ Usp. Isto, str. 12.

¹⁵⁷ Gačnik, Aleš. Nav. dj., str. 42.

¹⁵⁸ Usp. Gačnik, Aleš. Nav. dj., str. 25.

¹⁵⁹ Usp. Isto, str. 34-35.

¹⁶⁰ Usp. Isto, str. 36.

Ostali motivi koji su nagnali pojedinca sabiranju su kolekcionarstvo kao hobi, način života, očuvanje kulturne baštine zemlje i sprječavanje prodaje u druge zemlje, nastavak izgradnje naslijeđene darovane zbirke, znanstvena i dokumentarna svrha, ljubav prema prošlosti, trgovina, financijska investicija, stjecanje društvenog statusa u društvu, estetskih, emocionalni i simbolički motivi.¹⁶¹

Pitanja zašto ljudi sabiru, što sabiru, kako sabiru? za koga sabiru?, itd. kod muzeologa i knjižničara izazivaju polemike i rasprave.¹⁶²

Danas se predmeti sabiru u svrhe funkcionalnosti, estetskog zadovoljstva, intelektualnih vrijednosti, štovanja i praznovjerja, religioznosti, simbolizma, uspomene, društvenog statusa, društvenosti, povezivanja ili identifikacije, dokumentacije i identiteta, ekonomije (trgovine, razmjene, investicije itd.), znanosti i obrazovanja, kao hobija ili zadovoljstva.¹⁶³

Dok se u doba antike i klasičnog sabiranja isticala važnost srodstva i fenomena svetog gdje su predmeti bili posrednici između stvaranja veza između ljudi i ljudi ili ljudi i bogova, tvrdi Susan M. Pearce. Aspekti klasičnog sabiranja sagledani s antropološkog stajališta su nasljeđe prvorođenog muškarca u obitelji, zakletva, prisega ili molitva bogovima i razmjena darova kao sredstvo izgradnje društvenih odnosa.¹⁶⁴ U današnjem modernom svijetu, darovima su pridodane emocionalne vrijednosti.¹⁶⁵

Jedan od ključnih aspekata u shvaćanju fenomena sabiranja i čuvanja predmeta je funkcija sjećanja na prošla razdoblja i uspomene. Još se naziva memorijalnom funkcijom predmeta, a smatra se primarnom funkcijom, dok estetska i povijesna padaju u drugi plan. Dominacija estetike je vidljiva za vrijeme antike u aktivnosti dekoriranja raskošnih vili, koje su pretvarane u galerije, a kasnije kabinete. Pridaje se važnost i funkciji asocijacije gdje nam je predmet ili knjiga asocijacijsko pomagalo da se prisjetimo određenog događaja, osobe, mjesta, itd.¹⁶⁶ bile one dobre ili loše, kako ne bi s vremenom izbljedjele te nestale.¹⁶⁷

---

¹⁶¹ Gačnik, Aleš. Nav. dj., str 46.

¹⁶² Isto, str. 41.

¹⁶³ Isto, str. 42.

¹⁶⁴ Usp. Bounia, Alexandra. Nav. dj., str. 12.

¹⁶⁵ Usp. Bounia, Alexandra. Defining (collecting) values. // The nature of classical collecting: collectors and collections, 100BCE-100CE / Bounia, Alexandra. Aldershot; Burlington: Ashgate, 2004. Str. 69.

¹⁶⁶ Gačnik, Aleš. Nav. dj., str. 43.

¹⁶⁷ Isto, str. 43-44.

Kolekcionarstvo se može podijeliti na prikupljanje predmeta za sebe, kao oblik individualnih uspomena te prikupljanje i odabir predmeta za drugu osobu stvarajući zbirku koja će sadržavati predmete i knjige od interesa vlasnika zbirke.¹⁶⁸

Aleš Gačnik razlikuje dvije vrste artefakata koje prikupljamo u svrhu pamćenja - suvenir i memoar. Suvenir definira kao „proizvod masovne produkcije i marketinški predstavnik popularne kulture i simbola.“¹⁶⁹ Najbolji primjeri su suveniri s putovanja i hodočašća, zahvalnice s vjenčanja i krštenja, itd. Dok slovenski „memoarcek“ ili memoar predstavlja „materijalnu memoriju određenog događaja, izrađeni, pronađeni, uzeti od negdje, kao pijesak s plaže, kamenčići sa stijena, školjke iz mora, pivske čaše, koncertne ulaznice itd.“¹⁷⁰ Nemaju materijalnu vrijednost, kao suveniri, samo simboličku i emocionalnu jer je produkt energije i vremena sakupljanja, ideja, mašte, kreativnosti i ljubavi prema kolekcionarstvu.¹⁷¹ Iz sadržaj zbirke i varijacije predmeta možemo otkriti kolekcionarevu osobnost, tvrdi Aleš Gačnik.¹⁷²

Kriteriji kod odabira predmete su dokumentarna i informativna vrijednost, starost predmeta, antiknost, ljepota, očuvanost, kvaliteta, raritet i razina interesa. Često su kriteriji nadjačani od strane spontanih i slučajnih nalaza predmeta te ljubavi, strasti i uzbuđenju prema kolekcionarstvu, što se ubraja u psihološke kriterije.¹⁷³

Tko su kolekcionari? Kolekcionari su istraživači koji otkrivaju nove predmete i informacije te postaju emocionalno vezani za iste. Kupnja umjetničkih predmeta i knjiga je oblik investicije koja im pruža zadovoljstvo. Veliki su entuzijasti i fanatici, ali često ih koči nostalgичnost. Uspoređuju se s lovcima i ribarima koji nakon napornog traganja uspješno „uhvate“ željeni i rijetki predmet te ga sa zadovoljstvom donesu kući kao trofej.¹⁷⁴ Njihovo umjetničko oko s vremenom se izoštrava, ukus postaje istančan, a svijest o lijepim predmetima i knjigama sveprisutna. Danet and Katriel su intervjuirali kolekcionare kako bi otkrili pet metafora koje upućuju na sabiranje, a asocijacije su: lov, potraga, terapija, strast, želja, bolest, nadnaravno iskustvo.¹⁷⁵

---

¹⁶⁸ Usp. Isto, str. 43.

¹⁶⁹ Isto, str. 44.

¹⁷⁰ Isto, str. 44-45.

¹⁷¹ Usp. Isto, str. 45.

¹⁷² Usp. Isto, str. 45.

¹⁷³ Usp. Isto, str. 47.

¹⁷⁴ Isto, str. 47-48.

¹⁷⁵ Bounia, Alexandra. Nav. dj., str. 13.

Rheims navodi tri tipa kolekcionara prema motivu sabiranja – posvećen, predan kolekcionar, diletant i lovac na rijetkosti - raritete. Bez obzira na to kojem tipu pripadali, kolekcionarstvo se smatra sistemskom aktivnosti zadovoljavanja simboličkih potreba, a manje stvarnih. Pomoglo je vlasnicima zbirke strukturirati vlastiti i javni identitet, znanje i uspomene, prošlosti i budućnost. Predmet je „prezentacija kolekcionarove svijesti, načina života i misli te je pokazatelj društvenih, povijesnih, umjetničkih, ekonomskih i političkih procesa kroz povijest, sadašnjost i budućnost.¹⁷⁶ Izraz je moći i bogatstva, osobnog ukusa te sredstvo prisvajanja prostorne i vremenske udaljenosti.“¹⁷⁷

Kolekcionarima moramo biti zahvalni što su sačuvali memoriju i predmete iz prošlosti kojima danas svjedočimo, posebice što su vidjeli vrijednost u sakupljanju određenih skupina predmeta, kao razglednice koje u to vrijeme nisu bile dovoljno bitne za muzeje.¹⁷⁸

Francuski filozof Ferdinand Braudel navodi kako „kolekcionari imaju ključnu ulogu u održavanju lokalne, regionalne, nacionalne, i međunarodne materijalne baštine čovječanstva.“¹⁷⁹ Najvrjedniji artefakti kulturne baštine su u rukama privatnih kolekcionara te su osnovne baze svih muzejskih i galerijskih zbirki u cijelom svijetu. Pojedini zaslužni kolekcionari imaju kompletna krila muzeja, po njima se zovu i dijelovi muzeja i galerija, kao i značajne umjetničke fondacije.¹⁸⁰

Kolekcionari su ponosni i entuzijastični kad je riječ o sklapanju suradnje s muzejima i knjižnicama jer njihova želja je da introvertirane zbirke postanu javno mijenje. Stoga „svaka izložba privatne zbirke koja ima u vidu dobrobit nacionalne umjetnosti, treba biti podržana i prihvaćena, kaže Petra Vugrinec te nastavlja da je najgora parcelizacija privatne zbirke ili opusa nekog umjetnika, kada nasljednici prodaju djela neplanski, na sve strane, čime se gubi njihov trag.“¹⁸¹ Svrha kolekcionarstva je da vlasnik zbirke uživa u sakupljanju predmeta te prezentiranju

---

¹⁷⁶ Gačnik, Aleš. Nav. dj., str. 46.

¹⁷⁷ Bounia, Alexandra. Conclusions. // The nature of classical collecting: collectors and collections, 100BCE-100CE / Bounia, Alexandra. Aldershot; Burlington: Ashgate, 2004. Str. 315.

¹⁷⁸ Usp. Gačnik, Aleš. Nav. dj., str. 49.

¹⁷⁹ Isto.

¹⁸⁰ Korbler, Iva. Petra Vugrinec : kolekcionari su svjesni da su čuvari nacionalnog blaga, 2016. URL: <https://www.nacional.hr/petra-vugrinec-kolekcionari-su-svjesni-da-su-cuvari-nacionalnog-blaga/> (2019-01-19)

¹⁸¹ Isto.

istih lokalnoj zajednici, stoga je ključno da kolekcije budu javne jer zbirke nisu kolekcionarev privatn i intiman posjed, već medij za komunikaciju s publikom.¹⁸²

Suvremena društva nisu imuna na pojam kolekcionarstva. Postmoderni pristup fenomenu sabiranja je više orijentiran prema privatnom kolekcionarstvu, navodi David Harvey, a dom naziva „privatnim muzejem i/ ili knjižnicom koji se bori protiv prolaznosti vremena i teži očuvanju baštine.“¹⁸³ Objašnjava kako su osobno klasificirane zbirke primjer kako se boriti protiv prolaznosti vremena i daljine te osigurati ravnotežu i dugoročne vrijednosti u današnjoj promjenljivoj i ubrzanoj svakodnevnici.¹⁸⁴

Protiv prolaznosti vremena i daljine bore se i sakupljači knjiga, znani kao bibliofili. Bibliofili postoje otkad postoji knjiga, a izumom tiskarskog stroja 1455. godine knjiga postaje dostupnija većem broju ljudi jer dolazi do smanjenja njihove vrijednosti, rasta broja knjiga i povećanja broja bibliofila.¹⁸⁵

Grčki naziv bibliofil ili biblioman, kako ga naziva Jacques Bonnet, ljubitelj je i sakupljač knjiga i rukopisa koji ima znanja i ukusa te sustavno i znalački izgrađuje svoju zbirku.¹⁸⁶ A bibliofilija je definirana kao „ljubav i strast za skupljanjem knjiga zbog njihova sadržaja, starine, rijetkosti izdanja, uveza, ilustracija, tiska ili njihove nacionalne, vjerske ili koje druge osobitosti.“¹⁸⁷ Bibliofil postaje biblioman u trenutku kad kupi knjigu, a zna da je nikada neće pročitati.

Bibliofili su vrlo zaslužni za čuvanje spomenika pisane kulture. U starom je Rimu bio velik broj bibliofila, primjerice Ciceron, a u doba humanizma i renesanse bibliofili su bili Francesco Petrarca, Niccolo Niccoli, Poggio Bracciolini i dr., a veći ih se broj javlja nakon izuma tiska, a najviše u 18. i 19. stoljeću.¹⁸⁸ U Hrvatskoj su istaknuti bibliofili, a nekolicina vlasnici ex librisa, bili obitelji Cipiko, obitelj Zrinski, Julije Bajamonti, Antun Mihanović, Ljudevit Gaj, Baltazar

---

¹⁸² Usp. Gačnik, Aleš. Nav. dj., str. 52-53.

¹⁸³ Bounia, Alexandra. Nav. dj., str. 14.

¹⁸⁴ Isto.

¹⁸⁵ Posljednje knjige u okovima, 2015. URL: <http://www.nsk.hr/posljednje-knjige-u-okovima/> (2019-01-21)

¹⁸⁶ Bibliofili. URL: <http://proleksis.lzmk.hr/52100/> (2019-02-08)

¹⁸⁷ Bibliofilija. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=7456> (2019-03-21)

¹⁸⁸ Usp. Isto.

Bogišić, ban Nikola Tomašić, Ivan Kukuljević Sakcinski, Iso Kršnjavi, Božo Biškupić, Gerhard Ledić i dr.¹⁸⁹

Dijele se u dvije kategorije: kolekcionari ili sakupljači i manični čitači. Za potrebe diplomskog rada, naglasak će biti na kolekcionarima. U nastavku Bonnet razdvaja kolekcionare na stručnjake ili znalce i sakupljače „svega i svačega“.¹⁹⁰ Znalci se opredijele na sakupljanje djela jednog autora, razdoblju, žanru ili pak temi.¹⁹¹ Dok praksa kod pojedinih kolekcionara je malo neobičnija, oni sakupljaju djela svih autora s istim prvim slovom imena ili s istim imenom.¹⁹²

Manija sakupljanja vrlo brzo se može pretvoriti u gomilanje. Sve što se treba učiniti je razviti jedan interes za drugim, ali mnogi kada popune zbirku izgube interes za daljnjim sakupljanjem te jedan kratki period čuvaju zbirku, a zatim slijedi zanemarivanje i prodaja ili donacija zbirke te ostvarivanje zadanog cilja.¹⁹³

Charlesa Nodiera - Uspoređuje bibliofila sa sultanom koji ima bezbroj žena, ali još dvije do tri su uvijek neodoljive. U nastavku Books zaključuje kako kupljene knjige financijski manje vrijede ako ih želimo prodati, odnosno neće biti dobitka. Također, navodi tužnu sudbinu privatne knjižnice nakon smrti vlasnika-bibliofila koja se počinje cijepati.¹⁹⁴

6.2. Žene u patrilinarnom svijetu kolekcionarstva (žene kao kolekcionari)

Poglavlje je posvećeno snažnim, pametnim i neustrašivim ženama koje su ostavile traga u patrijarhalnom društvu. Želja i poriv za obradom ove teme kulminirala je kada sam se našla u društvu kolekcionara gdje nisam susrela nijednu ženu. Iznenadena tim saznanjem, pročitala sam članak profesorice Žarke Vujić „Žene i sabiranje“ u kojem autorica postavlja pitanje je li sabiranje spolom određena aktivnost.

Nažalost, sabiranje baštine je prvenstveno muška aktivnost. Tu činjenicu potvrđuju Belk i Wallendorfova koje su istraživale spolnu određenost kod sabiranja. Primijetile su kako neke od

---

¹⁸⁹ Usp. Bibliofilija. URL: <http://proleksis.lzmk.hr/52100/> (2019-03-21)

¹⁹⁰ Usp. Bonnet, Jaques. Nav. dj., str. 22.

¹⁹¹ Usp. Isto.

¹⁹² Usp. Isto, str. 23.

¹⁹³ Usp. Isto, str. 25.

¹⁹⁴ Usp. Isto, str. 5.

karakteristika, kao agresivnost, natjecateljstvo, nadmoć, itd. su uočljiviji kod muškaraca u prikupljanju predmeta zbirke. Dok kod ženske populacije dominira nagon zaštite zbirke, te briga i uzgajanje. Poznat primjer je zbirka supružnika Magjer, gdje gospodin Magjer kupuje predmete dok je gospođa Nada Magjer preuzela ulogu glavne čuvarice zbirke.

Belk i Wallendorfova u svom propitivanju spolne određenosti sabiranja zaključuju kako je „sabiranje čin pribavljanja i zaštite građe“¹⁹⁵, ali novije teorije koje inzistiraju na jasnoj biološkoj razlici spolova iz koje proizlaze razlike u sposobnostima i ponašanju naglašavaju kako dječake zanimaju stvari i djelovanja, dok djevojčice privlače ljudi.¹⁹⁶

Sabiranje u razdoblju djetinjstva i rane mladosti je aktivnost u kojoj jednako sudjeluju dječaci i djevojčice¹⁹⁷ jer sabiranjem predmeta djeca spoznaju svijet.¹⁹⁸ Vremenom slabi socijalizacija pripadnica ženskog spola kao presudnog elementa koji ih odvlači od igre sabiranja, navode izraelske znanstvenice B. Danet i T. Kateriel u istraživanju populacije u svojoj zemlji.¹⁹⁹ Iskaz sabirateljice maraka iz Hrvatske koja je potvrdila rijetkost žena u filatelističkoj udruzi otkrila je da kućni odgoj, odnosno sabiranje jednog člana obitelji može utjecati na oblikovanje hobija drugog člana obitelji.²⁰⁰

Zbirke nastale od strane žena najčešće su osobne i apovijesne, a od muškaraca povijesne i bezlične; žene više emocionalno ulažu u ljude, nego u ideje, a muškarci obrnuto.²⁰¹ U zapadnim kulturama, karakteristike žena-sabiračica, bolje navesti stereotipi, uključuju brigu, čuvanje, zaštitu, kreativnost i odgoj, dok se u muškaraca odnosi na agresivnost, ozbiljnost, nadmoć te natjecateljski duh.²⁰² Primjerice, kolekcionari pušaka i pištolja su većinom muškarci. Russell W. Belek i Melanie Wallendorf navode kako nisu svi predmeti spolno određeni, ponekad dizajn i materijal imaju unaprijed rodno određene uloge.²⁰³ Primjerice, u viktorijansko doba sabiranja

---

¹⁹⁵ Žene i sabiranje. // *Informatica museologica*. 32, 1/2(2001), str. 8. URL: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=207331 (2019-03-22)

¹⁹⁶ Isto, str. 10.

¹⁹⁷ Isto, str. 9.

¹⁹⁸ Isto, str. 10.

¹⁹⁹ Isto, str. 9.

²⁰⁰ Usp. Isto.

²⁰¹ Baekeland, Frederik. *Psychological aspect of art collecting*. // *Interpreting objects and collections* / Susan M. Pearce. London ; New York : Routledge, 1994. str. 207.

²⁰² Belek, Russell W.; Wallendorf, Melanie. *Of mice and men: gender identity in collecting*. // *Interpreting objects and collections* routledge / Susan M. Pearce. London ; New York : Routledge, 1994. str. 242.

²⁰³ Isto.

antikviteta (starina), muškarcima su odvlačili pogled: puške, džepni noževi, artiljerija, predmeti poznatih vojnika i pilota, promidžbeni letci i plakati, glazbeni instrumenti, šahovske figure, itd. Dok su žene bile zainteresirane za kućni namještaj i pribor za uljepšavanje, primjerice četke za kosu.²⁰⁴

Godine 1931., Paul A. Witty otkrio je da će cure vjerojatnije sabirati ukrasne predmete, kao cvijeće, slike, nakit, osobne predmete, kao suvenire, razglednice, pisma te lutke, igre, školski pribor i knjige. Dječaci će sabirati dijelove životinja i insekata, suvenire duhana, ratne predmete, pribor za lov i ribolov, predmete za igru, kao zmajeve, franje, topove, itd.²⁰⁵ Durost je nadopunio podjelu na nakit, perle, tkanine i plesne rekvizite, dok dječaci sabiru automobilske tablice, duhanske kutije, ptičja jaja i gnijezda. U istom razdoblju, Whitely je otkrio da su dječaci sakupljači guma, dijelova radija, alata, vijaka, predmete vezane za lov, rat i borbu, dok su cure isključivo sakupljačice lutaka i pribora za lutke.²⁰⁶

Provedenim komparativnim analizama proteklih godina, vidljiva je razlika u kolekcionarskim afinitetima između spolova. Naime, veći je broj žena-sabiračica koje sakupljaju taksidermiju, kućanske potrepštine, kao posuđe i srebreni pribor za jelo te nakit. Za razliku od muškaraca koji sakupljaju antikvitete, knjige, automobile, predmete sportske tematike i tetovaže.²⁰⁷

Muškarci koji su kolekcionari vjeruju da je zbirka simbol besmrtnosti, a stvaraju ih s ciljem ostavljanja dijela sebe na ovome svijetu i ovjekovječenja obiteljskog prezimena.²⁰⁸ U ovom slučaju, zbirke predstavljaju autoportret vlasnika koje su pokazatelj moći i bogatstva, izvori znanja te simboli elitnog statusa.²⁰⁹ Primjer, egipatskih faraona najbolje prikazuje odnos vlasnika prema zbirkama. Naime, oni su zbirke nosili sa sobom u zagrobni život te su preferirali da se zbirke unište radije, nego da netko drugi uživa u njima.

Danas su običaji drugačiji jer je naglasak na prenošenju obiteljskog prezimena i obiteljskih vrijednosti gdje otac daruje zbirku svojoj djeci koja odlučuju hoće li se baviti kolekcionarstvom ili će darovati zbirku, rasprodati ili dati na aukciju.

---

²⁰⁴ Usp. Isto, str. 243.

²⁰⁵ Isto, str. 242.

²⁰⁶ Isto.

²⁰⁷ Isto, str. 243.

²⁰⁸ Usp. Baekeland, Frederik. Nav. dj., str. 208.

²⁰⁹ Usp. Bounia, Alexandra. Nav. dj., str. 261.

Možemo zaključiti da je kolekcionarstvo aktivnost koja je određena rodnim razlikama i kulturnom tradicijom koje upravljaju pojedincima i društvima.

U nastavku, Žarka Vujić istaknula je nekoliko najpoznatijih sabirateljskih napora žena u inozemstvu i Hrvatskoj tijekom povijesti.²¹⁰

U doba renesanse djelovala je Isabella d'Este, najstarija kći vojvode od Ferrare, i strasna kolekcionarica koja je ljubav prema sabiranju naslijedila od oca.²¹¹ Naklonost likovnim umjetnostima i potreba sabiranja lijepih, umjetničkih predmeta, obogatili su privatnu zbirku slikama ondašnjih umjetnika poput Mantegna, Belinija i Leonarda da Vinci, skulpturama Michelangela, rijetkim rukopisima, glazbalima i globusu.²¹²

U 17. stoljeću pojavljuje se više sabirača i zbirke koje su nastale poradi iskazivanja i prezentiranja moći. Najbolji primjeri su zbirke francuskih kardinala Mazarina i Rechelieua i riznice obitelji Habsburg u Beču. Privatne zbirke bile su u funkciji predmetnog svjedočenja apsolutističke vlasti. Ženska sabirateljica koja je obilježila sedamnaesto stoljeće je Kristina Švedska, nezasitna sabiračica obuzeta sobom, vlastitim interesima i slavom te slikom kojom se predstavlja svijetu oko sebe, mora ostaviti traga i na prosudbu njenih sabirateljskih nagnuća i postignuća.²¹³ Njezinu kolekciju krasile su umjetničke zbirke, numizmatičke zbirke, knjižnica obitelji Rosenberg. Istovremeno je opljačkala ostatke Rudolfove zbirke u Hradčanima u Pragu te bila velikodušna zaštitnica umjetnika, glazbenika, filozofa i znanstvenika, podupiračica raznih kulturnih događaja – od izdavanja novina u Švedskoj do potpomaganja kazališnih i opernih predstava u Rimu.²¹⁴ No sudbina je odgovorila na njena djela raspršenošću godinama skupljane kraljičine građe po umjetničkim muzejima i galerijama diljem Europe.

Drugačija sudbina zbirki žena ili preciznije žene 18. stoljeća je zbirka njemačke princeze koja je zasjela na rusko vladarsko prijestolje znana kao Katarina Velika. Njezina zbirka je nastala kao ideja da se dogradi Zimski dvorac u kojem je carica planirala izložiti prikupljeni namještaj, umjetnine i medalje.²¹⁵ Baš kao i kod Kristine Švedske ljubav prema umjetnosti se pretvorila u

---

²¹⁰ Usp. Vujić, Žarka. Nav. dj., str. 6.

²¹¹ Usp. Isto.

²¹² Usp. Isto, str. 7.

²¹³ Isto.

²¹⁴ Isto.

²¹⁵ Isto.

proždrljivost i gomilanje, navodi Katarinin savjetnik za umjetnike Denis Diderot.²¹⁶ Najbolje nam o tome svjedoči „djelo njenih ruku“ muzej Ermitage u Sankt Petersburgu. Za nju, najvažnije su bile umjetničke zbirke u kojima je najvažniji kriterij količina jer simbolizira vladarsku moć. Nažalost, kraljica nikada nije bila dovoljno obrazovana da bi mogla razlučiti kvalitetu.²¹⁷

Dolaskom 19. stoljeća prestaje niz žena vladarica kojima su zbirke bile simbolom moći i vlasti. Tek sto godina kasnije pojavljuje se Ann Grundy Hull koja je predmetima iz svojih zbirki obogatila i The British Museum i Fitzwilliam Museum u Cambridgeu.²¹⁸ U SAD-u djeluje Wilhelmin Cole Holladay sabiračica radova umjetnica koja je zaslužna za osnutak američkog Nacionalnog muzeja žena umjetnica te Amerikanka Peggy Guggenheim koja nas je zadužila zbirkom Peggy Guggenheim koja se danas nalazi u palači Venier dei Leoni na Kanalu Grande u Veneciji.²¹⁹ Peggy Guggenheim će svoju ljubav prema umjetnicima i umjetnosti, a posebice nadrealizmu pretočiti u ideju muzeja moderne i suvremene umjetnosti – galerije Art of the Century u New Yorku.²²⁰ Također, pomagala je stvarateljima, selila svoju zbirku iz Europe i Amerike i obratno sve prije i za drugog svjetskog rata.

U Hrvatskoj, unatoč brojnim provedenim istraživanjima, nije pronađena sabiračica. Jedino je poznato da su u čuvanju obiteljskog nasljeđa ulogu imale žene, kaže Žarka Vujić.²²¹ Takav primjer je djelovanje Katarine Lamberg, udovice Adama, posljednjeg Zrinskog, koja je sačuvala ostatke memorije obitelji Zrinski.²²²

Tijekom povijest žene su se nalazile u pozadini, jedino su pripadnice plemstva bile strasne kolekcionarke. U drugoj polovici 19. stoljeća i početkom 20. stoljeća, brojne su žene donirale predmete muzejima. Jedna od njih jest slavonska vlastelinka Aleksandra Mlinarić Davidova koja je početkom 20. stoljeća skinula sva naslijeđena umjetnička djela iz dvora u Orahovici i poklonila Strossmayerovoj galeriji.²²³

---

²¹⁶ Isto, str. 7.

²¹⁷ Usp. Isto, str. 8.

²¹⁸ Usp. Isto.

²¹⁹ Usp. Isto.

²²⁰ Usp. Isto.

²²¹ Isto.

²²² Usp. Isto.

²²³ Isto.

Tilla Durieux, njemačka kazališna umjetnica i žena sabirateljica, uoči Drugog svjetskog rata, seli se u Zagreb sa svojim suprugom, slavnom trgovcu umjetninama i kritičaru Paulu Cassiereru te donosi zbirku slika i umjetničkih predmeta od osobne, emotivne i umjetničke važnosti.²²⁴

Žarka Vujić zaključuje ovaj tužni iskaz konstatacijom da je smanjen broj odraslih žena koje stvaraju i posjeduju javno priznate zbirke, usporedno s muškom populacijom.²²⁵ Zašto? Žene nastoje reprezentirati naglašenu orijentaciju prema ljudima i u zbirkama ostvaruju, održavaju i dokumentiraju svoje emocionalne veze prema drugim ljudima, dok muški oblik sabiranja predmeta baštine počiva na karakteristikama kao što su agresivnost, natjecateljstvo, i snažno prezentiranje vlastita identiteta.²²⁶ Primjerice, Kristina Švedska i Tilla Durieux bile su sabiračice različitog karaktera. Prva je bila vladarica s viškom muških hormona koja je agresivno dolazila do predmeta zbirke, dok je Tilla Durieux bila romantična umjetnička duša s naglašenom potrebom za kretanjem i djelovanjem te naglašenom emocionalnosti rodoplodila zbirkom predmeta.²²⁷

---

²²⁴Usp. Isto.

²²⁵ Isto, str. 10.

²²⁶ Isto.

²²⁷ Usp. Isto.

7. Nastavak komunikacije zbirke kroz nove izložbe

Zašto je važno sakupljati suvremenu umjetnost, pitanje je koje muči muzealce. Položaj umjetnosti je na margini, a navedeno pitanje svi zanemaruju. Položaj umjetnika danas je takva da umjetnici ne mogu živjeti od umjetnosti, navodi Tonći Šitin.²²⁸ Zato bi muzejske institucije trebale poticati umjetnost i aktivirati publiku da se uključi u dijalog. Potrebno se boriti za sudbinu suvremene umjetnosti, da se o njoj razgovara te pomaže umjetnicima u likovnom izričaju. Suvremena umjetnost mora postati sastavnim dijelom života, naglašava Tonći Šitin.²²⁹ Dobar primjer prakse je galerija Lauba koja radi s mladim galerijama, a ravnatelj Galerije umjetnina u Splitu – Branko Franceschi nada se da će i Split krenuti stopama Zagreba.

Koliko je suvremena umjetnost prodrla u našu psihu i naše razumijevanje svijeta umjetnosti najbolje znaju kolekcionari koji iskazuju vjernost umjetnosti financiranjem umjetnika kupnjom njegovih radova. Kolekcionari svojom energijom, snagom i entuzijazmom grade zbirku te umjetničkim djelima vraćaju staru slavu. Danas postoji jedna opsesija kolekcionarstvom, tvrdi Branko Franceschi.²³⁰ Kolekcionari više nisu u tradicionalnom - klišejskom smislu bogati biznismeni, već svi koji cijene umjetnost i vide neki oblik vrijednosti u njoj - liječnici, poslovnjaci, studenti. Kolekcionarstvo je danas aktivnost koja se povezuje s muzejskim institucijama i privatnim sabiračima, knjižnicama i bibliofilima, profesionalcima i amaterima, javnim i privatnim, narcisizmom i egocentrizmom, očuvanjem i uništavanjem, emocionalnim i racionalnim, svjesnim i podsvjesnim, željom i potrebom, konkurentnim i besmrtnim, instinktom, entuzijazmom, strasti i ljubavi.²³¹ Sinergijom javnog i privatnog formiramo kulturno okruženje.²³²

Posljednjih dvadeset godina u Hrvatskoj, ali i globalno, fenomen privatnog kolekcionarstva stekao je izrazitu popularnost,²³³ a komunikacija između muzeja i knjižnica, privatnih kolekcionara i bibliofila te javna suradnja sa zajednicom postale su prioritetima za AKM ustanove.²³⁴

---

²²⁸ Franceschi, Branko; Šitin, Tonći. Predstavljanje kataloga 40. Splitskog salona. Split: Galerija umjetnina u Splitu, 2018. [Zvučna snimka]

²²⁹ Isto.

²³⁰ Isto.

²³¹ Gačnik, Aleš. Nav. dj., str. 43.

²³² Usp. Izložba umjetnina iz privatnih zbirki Središnje Dalmacije u splitskoj Galeriji umjetnina, 2016. URL: <https://www.culturenet.hr/default.aspx?id=69214> (2019-01-19)

²³³ Isto.

²³⁴ Usp. Gačnik, Aleš. Nav. dj., str. 53.

U katalogu 40. splitskog salona, Branko Franceschi naglasio je važnost poticanja kolekcionarstva i afirmacije postojećih privatnih zbirki fokusiranih na radove živućih umjetnik. On smatra da kupovanje umjetnina suvremenih umjetnika daje izravan poticaj razvoju likovne i kulturne sredine. No, naglašava da i danas postoji institucionalni otpor privatnim inicijativama, a s tim pod ruku ide i siva zona poluilegalne prodaje umjetnina.²³⁵

Danas postoje primjeri prakse suradnje između javnih institucija i privatnih kolekcionara, a ovogodišnji jubilarni 40. Splitski salon „Umjetnost preživljavanja“ održan u listopadu i studenom prošle godine u Splitu svjedoči o tomu. Splitski salon u organizaciji Hrvatske udruge likovnih umjetnika - Split (HULU-Split) najveća je i najdugotrajnija splitska likovna manifestacija započeta 1969. godine i do dana današnjeg predstavlja najvažniju skupnu likovnu manifestaciju u Dalmaciji.²³⁶ Izložbe salona su se održavale u Galeriji umjetnina, Salonu Galić, Dioklecijanovi podrumima, Multimedijalnom kulturnom centru.²³⁷

U sklopu salona izloženo je nekoliko radova Zlatana Dumanića. Na prvoj izložbi, „Zašto je važno skupljati suvremenu umjetnost?“ kustosa Branka Franceschia, predstavljeno je više od 40 radova čiji su vlasnici kolekcionari. Primjerice, javnosti su predstavljene Dumanićeve pračke (vidi Slika 15.), radni stol i stolica te knjiga kolaža „Na golim prstima“ (vidi Slika 14.). Franceschi je kazao da je izložba zasnovana na pozitivnim primjerima kupovanja radova suvremenih lokalnih umjetnika od strane lokalnih kupaca u namjeri da se potakne kolekcionarstvo.²³⁸ Time se daje izravan doprinos razvoju lokalne umjetničke scene i kulture, a uz to u dom unosite jednu neusporedivu kvalitetu i životno veselje.²³⁹ Također, Franceschi naglašava da se omogućuje umjetnicima da žive od onog što je njihov posao, a to je umjetnost.²⁴⁰

---

²³⁵ Maračić, Antun. Nav. dj., str. 16.

²³⁶ 40. Splitski salon. URL: <https://www.culturenet.hr/default.aspx?id=86647> (2019-03-06)

²³⁷ Usp. Isto.

²³⁸ Belošević, Nikolina. Otvoren 40. splitski salon, 2018. URL: <https://www.tportal.hr/kultura/clanak/otvoren-40-splitski-salon-20181006/print> (2019-03-06)

²³⁹ Umjetnost preživljavanja na 40. Splitskom salonu, 2018. URL: <https://magazin.hrt.hr/466112/umjetnost-prezivljavanja-na-40-splitskom-salonu> (2019-03-06)

²⁴⁰ Belošević, Nikolina. Nav. dj.

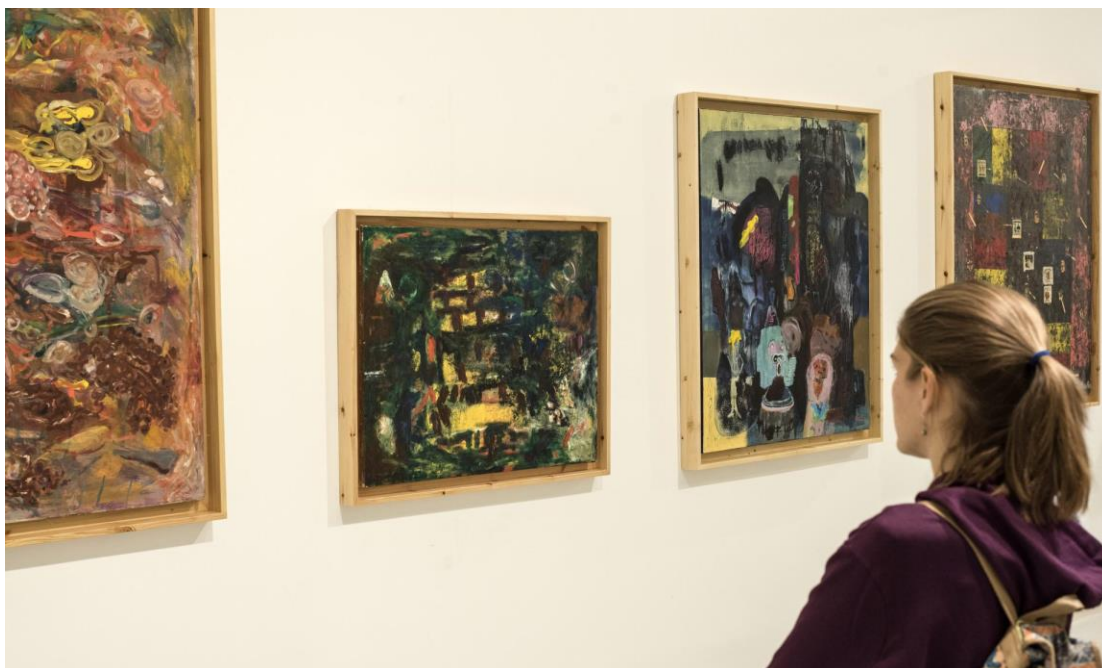

Slika 15. Zlatan Dumanić, pračke, instalacija, godina nepoznata

Četrdeseti splitski salon zatvoren je izložbom kustosa Tončija Šitina „Zaboravljeni umjetnici ponovno na sceni“ u studenom prošle godine, u Multimedijalnom kulturnom centru u Splitu (vidi Slika 16.). Izložba je kreirana u čast preminulim i pomalo zaboravljenih dalmatinskim umjetnicima i njihovim djelima: Maksimu Krstuloviću, Jakovu Budeši, Ivici Toliću, Zlatanu Dumaniću i Luciji Jelovac-Rizzi. Na otvorenju izložbe, u svom pozdravnom govoru, Šitin je naglasio kako u Splitu veliki broj umjetnika kao da nestaje iz memorije i ne odaje im se nikakvo priznanje te će ovom „In memoriam izložbom dalmatinskih umjetnika“ pokušati prekinuti takvu praksu.²⁴¹

---

²⁴¹ Isto.

Slika 16. Zlatan Dumanić, izložba „Zaboravljeni umjetnici ponovno na sceni“ – ulja na platnu

Izložba je ostvarila fantastičnu posjećenost i popraćenost od strane zajednice i medija što je na čast privatnim kolekcionarima koji su sudjelovali u Splitskom salonu jer njihove zbirke i dalje žive i dišu, kao i naš Zlatan koji danas živi u svojim izloženim slikama, skulpturama, knjigama te riječima koje je izrekao. Ovom izložbom pobijena je teza da suvremena umjetnost ne privlači kolekcionare. Suvremena umjetnost privlači kolekcionare, samo mali broj njih. Težnja je da se to promijeni putem poticanja privatnih inicijativa i regulacijom tržišta umjetnina.

8. Zaključak

Zlatan Dumanić je sinonim za vječnog usamljenika na pučini svjetskih mora i hirovitog slobodnjaka prepuštenog naletima kreativnih poriva. S jedne strane umjetnik-nomad u medijskom, žanrovskom i stilskom izražavanju, no s druge strane precizan, spreman odlučan i odgovoran zapovjednik velikih trgovačkih brodova.²⁴²

Stvarao je bez stimulansa sredine, neovisno o izložbenim terminima i komercijalnim ponudama, a jedino se pokoravao sadržaju koji je morao pripočiti te stilu, mediju i žanru.²⁴³ Život je beskompromisno i nepredvidivo, s dozom strasti i erotike. U katalogu 51. venecijanskog biennala za sebe i svoje radove kazao je:

„Radim na pojačavanju prozirnosti svijeta, ne na uljepšavanju subjekta te dodao: „Sretan život je nemoguć pa je najviše što preostaje umjetniku junački život”²⁴⁴ prepun strasti, boja i ludila.

Cjelokupno junaštvo i dalmatinski temperament satkani su u jednoj zbirci prepunoj alegorije, anarhičnosti, strasti, orijentalnih motiva, recikliranih predmeta i unikatnih knjiga obogaćene umjetnikovim ex librisima. Takva statična i sadržajno bogata zbirka prava je uгода za sve ljubitelje umjetnosti, a bit će predstavljena javnosti na budućim izložbama u Splitu, Zagrebu i Rijeci te u obliku monografije u čast Zlatana Dumanića.

Ovaj interdisciplinarni diplomski rad razmatra zbirke, kao središnji fokus knjižnica, muzeja i privatnih kolekcija s naglaskom na kontekstu zbirke prije nabave, odnosno prije ulaska u knjižnicu i/ ili muzej. Kao takva, zbirka radova Zlatana Dumanića je plod nesebičnog čina sabiranja, odnosno kolekcionarstva te je dokaz da se isplati ulagati u suvremenu umjetnost i podupirati umjetnike u njihovom stvaralaštvu.

Po dolasku su opisane pojedine jedinice knjižnične i muzejske građe unutar zbirke kako bi korisnici dobili opću sliku sadržaja. Knjižnična i muzejska dokumentacija provedena je popunjavanjem kategorija, kao što su: inventarni broj, naslov, godina, materijali i tehnike, dimenzije, signatura, vrsta predmeta i opis. Priloženi inventarni skup podataka je dokaz vlasništva, a najvažnije osigurava nadzor i upravljanje muzejskim i knjižničnim fondom, kao i informacijama

---

²⁴² Maračić, Antun. Nav. dj, str. 3.

²⁴³ Usp. Isto, str. 3-4.

²⁴⁴ Vojvoda, Rozana. Nav. dj.

o njemu.²⁴⁵ U tome uvelike pomažu inventarni brojevi koji olakšavaju pretragu i snalaženje zbirkom, a svakoj jedinici građe daju jedinstveni identifikator. Implementacijom opisa na razini zbirke vidljiva je Dumanićeva inventivnost spram raznovrsnoj uporabi materijala, boja i tehnika, te hrabrost da odbaci važnost estetike i progovori o dilemama u svijetu. Osim toga, sadržaj zbirke zrcalno odražava ljubav prema obitelji i moru, domu i putovanjima, a kao lajtmotiv pojavljuju se brodovi u različitim oblicima i medijima. Inspiraciju za naslovljavanje djela nalazio je u sinovima, dalekim putovanjima i brodovima kojima je upravljao. Takvi nazivi često odišu čakavskim dijalektom, kao i francuskim i latinskim frazama te su izraz Dumanićeve pjesničke ekspresije prožete erotikom i humorom. Ipak, nekolicina predmeta ne posjeduje naziv i dataciju, kao ni umjetnikov potpis. Možda iz umjetnikova bunta prema normama i pravilima? Daljnjom analizom zbirke vidljiva je dominacija pojedinačnih predmeta, ulja na platnu, brodskih dnevnika i prački koji reprezentiraju jakost zbirke. Međutim, opis na razini zbirke nije zbroj pojedinačnih predmeta ili skupina predmeta koji imaju vrijednost, već zbirke koja posjeduje vlastitu vrijednost, bila ona fizička ili simbolička. Vrijednost ove zbirke leži u činjenici da je ona jedinstveni prikaz originalnosti i artističnog ludila ovog smirenog i organiziranog pomorca, a kasniji strastvenog umjetnika i erosa reciklaže. Ona je svjedočanstvo kolekcionarske ljubavi, ogledalo sabiranja, oblikovanja i odnosa među predmetima i/ili publikacijama određena mjestom i načinima čuvanja.

Zaključno ovim radom nastojala se prikazati građa obuhvaćena u zbirci Zlatana Dumanića i pojasniti njezin sadržaj. Dokumentiranjem zbirke stremilo se k očuvanju informacija i konteksta zbirke radi lakšeg upravljanja i snalaženja, jednostavnijeg korisničkog pretraživanja i bolje preglednost. Na kraju je ostvarena svrha ovog diplomskog rada, a to je ukazati na korisnost opisa na razini zbirke i važnost poticanja umjetnika ulaganjem u suvremenu umjetnost i pisanu riječ.

Čast je bila pisati o životu i stvaralaštvu Zlatana Dumanića satkanom u jednoj zbirci koja je simbol umjetnikove besmrtnosti te se smatra vrijednom baštinom Splita.

---

²⁴⁵ Vujić, Žarka; Zlodi, Goran. Nav. dj., str. 5.

9. Literatura

1. Belošević, Nikolina. Otvoren 40. splitski salon, 2018. URL: <https://www.tportal.hr/kultura/clanak/otvoren-40-splitski-salon-20181006/print> (2019-03-06)
2. Bibliofili. URL: <http://proleksis.lzmk.hr/52100/> (2019-02-08)
3. Bibliofilija. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=7456> (2019-03-21)
4. Bilješke uz financijske izvještaje - Grad Dubrovnik. Tra. 2010. URL: https://www.dubrovnik.hr/uploads/20140830/1272952877_347_m.doc (2019-01-06)
5. Bonnet, Jaques. Phantoms on the bookshelves. / preveo s francuskog Siân Reynolds. New York: The overlook press, 2012.
6. Bounia, Alexandra. The nature of classical collecting: collectors and collections, 100BCE-100CE. Aldershot; Burlington: Ashgate, 2004.
7. Buzina, Tanja. Zbirni opis sitnog tiska. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 4(2013), str. 230. URL: https://hrcak.srce.hr/index.php?id_clanak_jezik=210097&show=clanak (2019-03-30)
8. Četrdeseti splitski salon. URL: <https://www.culturenet.hr/default.aspx?id=86647> (2019-03-06)
9. Darovi za zbirke : smjernice za knjižnice. // Darovi za zbirke : smjernice za knjižnice. Upute za izradbu smjernica za izgradnju knjižnične zbirke primjenom modela Conspectus. Međunarodna posudba i dostava dokumenata : načela i smjernice za postupanje. Model nacionalnog pravilnika za međuknjižničnu posudbu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010.
10. Dugački, Vladimir. Hrvatski liječnici – muzealci i kolekcionari kulturno-povijesne baštine. // Naš Museum: zbornik radova povodom 150 godina od utemeljenja Narodnog muzeja u Zagrebu 1946–1996. / uredio Josip Balabanić. Zagreb: Arheološki muzej: Hrvatski povijesni muzej: Hrvatski prirodoslovni muzej, 1998. Str. 217-232.
11. Dumanić, Zlatan. Predstavljanja Hrvatske na 51. venecijanskom biennalu : plan izlaganja, 2005. [Nacrt]
12. Ex libris. URL: <http://www.matica.hr/vijenac/331/ex-libris-6840/> (2019-01-21)
13. Ex libris. URL: <http://proleksis.lzmk.hr/20265/> (2019-01-09)
14. Ex libris. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=18748> (2019-01-09)

15. Franceschi, Branko; Šitin, Tonći. Predstavljanje kataloga 40. Splitskog salona. Split: Galerija umjetnina u Splitu, 2018. [Zvučna snimka]
16. Gačnik, Aleš; Gačnik, Stanka. Zbiram - torej sem : o fenomenu zbirateljstva in privatnih zbiralcih = I collect, therefore, I am : on the phenomenon of collecting and about private collectors / prijevod s engleskog Klementina Jurančić ; oblikovanje kataloga Boris Miočinović, Aleš Gračnik ; fotografije Aleš Gačnik. Ptuj : Pokrajinski muzej, 1992. Str. 1-78.
17. Hebrang Grgić, Ivana. Dar kao način izgradnje zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 54, 3(2011), str. 95-106. URL: <https://hrcak.srce.hr/80105> (20189-01-15)
18. Interpreting objects and collections / uredila Susan M. Pearce. London ; New York : Routledge, 1994.
19. Izložba umjetnina iz privatnih zbirki Središnje Dalmacije u splitskoj Galeriji umjetnina, 2016. URL: <https://www.culturenet.hr/default.aspx?id=69214> (2019-01-19)
20. Johnson, Peggy. Fundamentals of collection development and management. London: Facet publishing, 2014.
21. Katić, Tinka. Model organizacije informacija o europskoj tiskanoj baštini (1455.-1850.) u hrvatskim knjižničnim zbirkama : doktorska disertacija. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, 2011. Str. 1-281. URL: <https://digitalna.nsk.hr/pb/?object=info&id=15894> (2019-06-09)
22. Kiš, Patricia. Priznanje za životno djelo velikom umjetniku i usamljeniku, 2018. URL: <https://www.jutarnji.hr/arhiva/priznanje-za-zivotno-djelo-velikom-umjetniku-i-usamljeniku/3983916/> (2019-01-08)
23. Kizivat Špoljarić, Marijana; Tanocki-Majlinger, Inge. Knjižnični katalog – izvor informacija o prijašnjim vlasnicima knjiga. // Anali Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Osijeku, 29(2013), str. 119-133. URL: <https://hrcak.srce.hr/150020> (2019-01-17)
24. Korbler, Iva. Petra Vugrinec : kolekcionari su svjesni da su čuvari nacionalnog blaga, 2016. URL: <https://www.nacional.hr/petra-vugrinec-kolekcionari-su-svjesni-da-su-cuvari-nacionalnog-blaga/> (2019-01-19)
25. Legat. // Hrvatska enciklopedija. Leksikografski zavod Miroslava Krlež, 2013. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=35849> (2019-01-15)

26. Mance, Ivana. Stranci u luci. // Esposizione internazionale d'arte La biennale di Venezia (51; 2005.) / uredili Antun Maračić; Srđan Cvjetić; Slaven Tolj. Dubrovnik : Umjetnička galerija Dubrovnik, 2005. Str. 45-57.
27. Mance, Ivana. Zlatan Dumanić. Salon Galić, Split. // Treći program Hrvatskog radija 76(2010), str. 283-285. URL: <https://www.bib.irb.hr/553202> (2019-01-08)
28. Maroević, Ivo. Novi pogled na razvitak i ulogu muzeja: uz knjigu Eilen Hooper-Greenhill "Museums and the shaping of knowledgw", Routledge, 1992. // Informatica museologica. 26, ¼(1995), str. 104-107. <https://hrcak.srce.hr/144387> (2019-03-20)
29. Maroević, Ivo. Uvod u muzeologiju. Zagreb : Zavod za informacijske studije, 1993.
30. Nebesny, Tatjana. Otkup knjiga kao način nabave u narodnim knjižnicama. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 43, 3(2000), str. 57-78. URL: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/nebesny_otkup.htm (2019-01-15)
31. Obvezni primjerak. URL: <http://proleksis.lzmk.hr/56914/> (2019-01-17)
32. Obvezni primjerak. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=44660> (2019-01-17)
33. Osmrtinica Zlatana Dumanića. URL: <http://www.osmrtnice.hr/zlatan-dumanic> (2019-01-08)
34. Otkup. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=45862> (2019-01-16)
35. Pavelić, Damir; Willer, Mirna. Model i elementi metapodataka opisa zbirki. // Arhivi, knjižnice i muzeji / uredila Mirna Willer. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003. Str. 1-18. URL: https://www.researchgate.net/publication/28802021_Model_i_elementi_metapodataka_opisa_zbirki (2019-03-30)
36. Posljednje knjige u okovima, 2015. URL: <http://www.nsk.hr/posljednje-knjige-u-okovima/> (2019-01-21)
37. Preporuke za rad u muzeju, 2006. URL: http://www.mdc.hr/UserFiles/File/propisi,smjernice,upute/Preporuke%20za%20rad%20u%20muzeju_zadnja%20verzija.pdf (2019-01-23)
38. Šitin, Tonći. Dumanić Zlatan. // Četrdeseti splitskog salona: umjetnost preživljavanja / urednik Vice Tomasović; prijevod Katarina Duplančić; fotografije Darko Škrobonja. Split: Hrvatska udruga likovnih umjetnika – Split, 2018. Str. 223-235.

39. Šušak Lukačević, Mirna. Hasenay, Sanda. Šuvak-Pirić, Ivana. Izgradnja zbirke periodike razmjenom časopisa Mathematical communications u knjižnici odjela za matematiku Sveučilišta u Osijeku. // Knjižničarstvo, glasnik Društva knjižničara Slavonije i Baranje 17, 2(2013), str. 57-74.
40. Tadić, Katica. Rad u knjižnici. Opatija: Benja, 1994. URL: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/katm.htm> (2019-01-23)
41. Umjetnost preživljavanja na 40. Splitskom salonu, 2018. URL: <https://magazin.hrt.hr/466112/umjetnost-prezivljavanja-na-40-splitskom-salonu> (2019-03-06)
42. Vidulić, Sandi. Stan Zlatana Dumanica kao umjetnički artefakt. // Slobodna dalmacija. Elektronička inačica (2008). URL: <https://www.slobodnadalmacija.hr/scena/kultura/clanak/id/8509/stan-zlatana-dumanica-kao-umjetnicki-artefakt> (2019-01-08)
43. Vojvoda, Rozana. Proces u nasumce odabranoj fazi. // Zarez 231(2008). URL: <http://www.zarez.hr/clanci/proces-u-nasumce-odabranoj-fazi> (2019-03-18)
44. Vujić, Žarka. Četvrt stoljeća sabiranja u hrvatskim muzejima i galerijama: kroz očiste jedne muzeologinje. Muzeologija, 53(2016), str. 272-292. URL: <https://hrcak.srce.hr/205450> (2019-01-25)
45. Vujić, Žarka. Kvaliteta i politika sabiranja. // Informatica museologica. 33, 3/4(2002), str. 135-137. URL: <https://hrcak.srce.hr/140515> (2019-01-25)
46. Vujić, Žarka. Muzejski predmet i muzejsko sabiranje u ogledalu semiotike. // Informatologia. 32, 3-4(1999), str. 200- 208.
47. Vujić, Žarka. Nova tehnologija i pristup muzejskim zbirkama: iskustvo zagrebačkih umjetničkih muzeja i galerija. // Informatica museologica. 31, ½(2000), str. 25-31. URL: <https://hrcak.srce.hr/142908> (2019-01-23)
48. Vujić, Žarka. Pojam muzeja i oblici sabiranja u Hrvatskoj u 17. stoljeću: doktorska disertacija. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, 1998.
49. Vujić, Žarka. Žene i sabiranje. // Informatica museologica. 32, 1/2(2001), str. 6-11. URL: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=207331 (2019-03-22)
50. Vujić, Žarka; Zlodi, Goran. Opis na razini zbirke na primjeru Strossmayerove galerije u Zagrebu, str. 1-8. URL: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/Vujic_Zlodi_2003.pdf (2019-01-29)

51. Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti (NN 17/2019). URL: <https://www.zakon.hr/z/1925/Zakon-o-knji%C5%BEnicama-i-knji%C5%BEni%C4%8Dnoj-djelatnosti-2019> (2019-06-09)
52. Zakon o muzejima (NN 61/2018). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_07_61_1267.html (2019-01-23)
53. Zlatan Dumanić : Rodrigina 2, Split : 01. - 30. III. 2008, Umjetnička galerija Dubrovnik : [katalog izložbe]/ [urednik Antun Maračić; prijevod Graham McMaster; fotografije Tomislav Turković, Antun Maračić]. Dubrovnik : Umjetnička galerija, 2008. Str. 3-64.
54. Zlatan Dumanić, „Radikalna desublimacija“. URL: <http://www.galerijagalzenica.info/node/2095> (2019-01-07)
55. Zlatan Dumanić. URL: <http://hulu-split.hr/artisti/dumanic-zlatan/> (2019-01-08)
56. Župan, Ivica. Zlatan Dumanić: Brodski dnevnik: katalog izložbe 06.-21.12.2001. Zagreb: Galerija Miroslav Kraljević, 2001. Str. 1-12.

Popis slika

Slika 1. Zlatan Dumanić	5
Slika 2. Zlatan Dumanić u stanu u Rodriginoj 2, u Splitu	28
Slika 3. Zlatan Dumanić, Kućna crkva, 1000 x 150, ulje na papiru – izložena u Multimedijalnom kulturnom centru u Splitu, 2018.....	30
Slika 4. Zlatan Dumanić, Prijateljici koja je pala s konja, 2004., 119,5 x 100, platno, ulje, tiskarska boja.....	31
Slika 5. Zlatan Dumanić, izložba „Rodrigina 2, Split“ – pineli-amuleti	32
Slika 6. Zlatan Dumanić, Slonova surla - wc/ kupaonica	34
Slika 7. Zlatan Dumanić, izložba „Rodrigina 2, Split“ - Kutija za knjige s motivom broda.....	35
Slika 8. Zlatan Dumanić, izložba „Rodrigina 2, Split“ – motiv konja.....	36
Slika 9. Zlatan Dumanić, izložba „Rodrigina 2, Split“ – zbirka praćaka	37
Slika 10. Ex libris Z.D. – naga žena	40
Slika 11. Ex libris Z.D. – žena u trku.....	41
Slika 12. Ex libris Z.D. – čudovište	42
Slika 13. Zlatan Dumanić, brodski dnevnicu na izložbi „Rodrigina 2, Split“	46
Slika 14. Zlatan Dumanić, Na golim prstima, godina nepoznata, papir, kombinirana tehnika – knjiga kolaža	47
Slika 15. Zlatan Dumanić, praćke, instalacija, godina nepoznata	64
Slika 16. Zlatan Dumanić, izložba „Zaboravljeni umjetnici ponovno na sceni“ – ulja na platnu	65

Prilozi

Prilog 1 – tablica izdvojenih djela iz zbirke Zlatana Dumanića

Inventarni broj	Naslov	Godina	Materijali i tehnike	Dimenzije (cm)	Signatura	Vrsta predmeta	Opis
1.SLIKE / CRTEŽI							
1.1 - 3D							
3D-85-05	/	1985	plastika, drvo	81 x 60	d.d.okvir: Z. Dumanić 1985	slika, instalacija	kompozicija s naljepljenim plastičnim figurama trešnje i cvijeća te morskim školjkam
3D-84-01	/	1984	plastika, drvo	85 x 60	sr.desno: Z. Dumanić 1984	slika, instalacija	slika inspirirana pop art stilom
1.2 - PLATNO							
SLIKE NA PLATNU ROLE							
R SLPL-95-R3	Obitelj u plicaku - Deniza, Zlatan, Lorenzo, Tessa	1995	platno, ulje, akrilik, otisci	211 x 201	pol.g.l.k.: pečat	slika	plavi otisci s motivom konja narušeni s neurednim

							nanosima žute i crvene boje
SLIKE NA PLATNU							
SLPL- 04-16U	Prijatelji- ci koja je pala s konja	2004	platno, ulje, tiskarska boja	119,5 x 100	d.d.k: Dumanić; pol.sr.gor e: Prijateljic i koja je pala s konja, Zlatan Dumanić 2004, ulje preko tiskarske boje	slika	kompo- zicija u čijem se centru nalazi kornet s bijelom kuglom a oko čega se radijalno slažu goli likovi(go -rnji desni kut) te minijatur ne lavlje glave
SLPL- 04-14U	Nije dugo ostala zbunjena /	2004	platno, ulje, tiskarska boja	100 x 119,5	d.d.k.: Dumanić; pol.sr.gor e: Nije dugo ostala zbunjena,	slika	ružičasta figura žene s ogrlicom od bijelih bisera na

					Zlatan Dumanić 2004		sivoj pozadini
SLPL- 89-07A	Hop-la iznad brda Sinaj / Mojsije	1989.	platno, akrilik	137 x 118,5	pol.g.d.k. : ZLATA N DUMAN IĆ, "HOP- LA IZNAD BRDA SINAJ" 1989 Mojsije	slika	patchwo- rk crveno- plavo- žuta kompozi- cija. Na dnu slike je bijelom bojom ispisano: Vjencesla v kupi karte za Batmana da gledamo Jokera
SLPL- 94-11A	Duhovno središte	1994	platno, akrilik	137 x 118,5	d.d.K. Dumanić; pol.Zlata n Dumanić	slika	naranča- sto- smeđe- zelena kompozi- cija prošarana amorfnim oblcima

							bijele boje
SLPL- 16-47A	Nema sretnog kapetana	2008	platno, akril	54x43 (sa okvirom)	d.d.k. (silueta valova); straga gore sredina platna Zlatan Dumanić	slika (uokviren a)	plavo obojana pozadina s natpisom Nema sretnog kapetana
SLPL- 15-23A	Nema nesretnog kapetana	2015	platno, akril	20 x 20	rub dolje: Zlatan dumanić; desni rub: 2015	slika	bijeli obris broda na crno obojanoj pozadini s natpisom: Nema nesretnog kapetana
SLIKE NA PLATNU + LIM							
SLPLIM- 08/06-08	/	2008/200 6	platno, lim	60 x 30	pol.sr.dol je: Zlatan Dumanić, 2006 - '08	slika	bijelo platno s dvije crne siluete broda
SLIKE NA PLATNU SILUETE							
SLPLSI- 97-1(12)	/	1997	platno, akril	različite dimenzije	pol.sr.: Zlatan	slika, silueta	fragment

					Dumanić 1997		
1.3 - PAPIR							
1.3.1 - SLIKE							
1.3.1.1 SLIKE NA PAPIRU ROLE							
SLPA- 95-01U	Helena	1995	papir, ulje, tisak	95 x 120	d.d.k.: Dumanić; pol.sr.gor e: Zlatan Dumanić, "Helena" 1995.	slika	kompozic ija koja je u u prve dvije trećine slike od gore obojana u plavu dok je u zadnjoj donjoj obojana u naranča- sto s crnim donjim rubom. U prvom planu se nalazi oblik koji podsjeća na kuću te je izveden

								kao da je kolaž te u desnoj polovici izgleda kao crno slovo y
1.3.1.2 SLIKE NA PAPIRU TRAKE								
SLPA-08-KOM-TR5	Ostatak suhoparnog	2008	ljepljiva traka, kombinirana tehnika	290 x 10,7	d.d.k.: OSTATAK SUHOPARNOG Zlatan Dumanić	slika, print	crnim flomasterom ispisano: Ostatak suhoparnog Zlatan Dumanić	
1.3.1.3 SLIKE NA PAPIRU (L-FORMAT) - >70cm								
SLPA - 02 - 12KT	Za goščicon priko stina u bušak (2)	2002	papir, boja	100 x 70	pol.sr.: „ZA GOŠČICON PRIKOSTINA U BUŠAK" Zlatan Dumanić 2002 (2)	slika	grubi nanosi crnom i plavom bojom na bijeloj pozadini	
1.3.1.4 SLIKE NA PAPIRU (M-FORMAT) - <70cm								

SLPA-70-01	Krotitelj lavova - Ljudi iz cirkusa	1970	papir, boja	31,3 x 41,2	dolje sr.: Z.D. 70; pol.uzduž dolje l.: Ljudi iz cirkusa	slika	crna silueta lica, na šarenoj pozadini, ispod koje piše: Ukrotitelj L. Z.D. 70.; u donjem lijevom kutu ispisano: Ljudi iz cirkusa
1.3.1.5 SLIKE NA PAPIRU AKVAREL							
SLPA-92-S3A	Zlatan Dumanić - Mačevanje s batonom	1992	papir, boja	30,2 x 42	sr.gore: ZLATA N DUMAN IĆ; dno 1992	slika, zapis	slika s opisom i skicom mačevanja s batonom
1.3.2 - CRTEŽ							
1.3.2.1 CRTEŽ NA PAPIRU (L-FORMAT) - >70cm							
CRPA-96-	/	1996	papir, boja, olovka	55 x 70	d.d.k.: 1996 Zlatan Dumanić	crtež	crtež dobroćudnog stvorenja korištenjem

							olovke i drvenih bojica
1.3.2.2 CRTEŽ NA PAPIRU (M/S-FORMAT) - <70cm							
CRT-x- FL44	/	/	papir, flomaster	14,4 x 19,2	pol.d.d.k. : Z.D.	crtež	portret žene skupljene kose
1.3.3 - KOMBINIRANA TEHNIKA							
FOTOPRINT							
KT-78- 09	Krcanje gromade za spomenik	1978	papir, kombinir ana tehnika	24,8 x 17,4	pol.sr.: KRCANJ E GROMA DE ZA SPOME NIK Z.D. 1978	fotoprint, crtež	fotoprint brodo- gradilišta i putni- čkog broda
CRTEŽ							
KTCR- 00-14	Turisti mašu kulturnim putnicim a u prolazu	2000	papir, print, flomaster	42 x 30	d.d.k.: capt. ZLATA N D 2000	print, crtež	ljetni kaos u Splitu
KOLAŽ							
KTKO- 79-03	El Cazador	1979	papir, kombinir ana tehnika	22 x 28	d.l.k.: EL CAZAD OR, Z.D. 1979	kolaž	naljepljen kolaž preko neuredno nanesene

							crne boje na bež podlozi
SLIKA							
KTSL- 05-06	Kornati	2005	papir, print, boja	29,6 x 21	d.d.k.: Kornati	print	čovjek u plamenu
SILUETE							
SI-NN- 05	/	/	papir, kombinir ana tehnika	23 x 13,5	/	silueta	čovjek s otvore- nim crvenim ustima
1.3.4 - PRINT							
PRINT SERIJE							
PR-93- S6(x2)	Zlatan Dumanić	1993	papir, print	35 x 25	/	print	godina nije sigurna
PRINT MALI FORMAT							
PRMF- 92-3	Čestitka za Božić199 2	1992	papir, print	15,8 x 18	pol.dolje: ČESTIT KA ZA BOŽIĆ 1992 Dumanić	print	silueta djeda božičnja- ka
OBOSTRANO							
PRPA- 95-15	/	1995	papir, print	18 x 24	pol.d.L.k. : 9. JADRAN SKI ART	fotografij a	kripta crkve sv. Duje

					ANNAL E KRIPTA CRKVE SV.DUJ E; pol.d.d.k. : ZLATA N DUMAN IĆ "MEKA NIM NA TVRDO" 1993/94		
ČESTITKE							
PRPA- 98- Č1(x4)	Čestitka za novu godinu 1999	1998	papir, print	35 x 50	d.d.k.: Zlatan Dumanić	print	prikaz materija- lnih posjedo- vanja: skuter, štednjak, violina, skulptura , itd.
1.4 - KARTON							
SLIKE NA TANKOM KARTONU							
SLKA - 07 - 44	Tuđa žena	2007	karton, kombinir	49,5 x 69	d.l.k.: '07 TUĐA	slika	muška- rac s

			ana tehnika		ŽENA; d.d.k.: Zlatan Dumanić		glavom u plamenu dok razmišlja o tuđoj ženi
SLIKE NA KARTONU							
SLKAR - 07 - 06	Mona Lisa	2007	karton, kombinir ana tehnika	38,7 x 59,8	sr. dolje: '07; d.d.k.: Mona Lisa Zlatan Dumanić	slika	modni katalog poslužio za prilaz suvreme- ne Mona Lise
SLIKA KARTON SILUETA							
SLKASI- NN-4	/	/	karton, boja	73 x 23	/	slika, silueta	obostrano bojana silueta ruke
1.5 - DRVO							
SLIKE NA DRVU							
SLDR- NN- 12KOM	San	/	šperploča , boja	r. 25	pol: TARI DUMAN IĆ, O.HVAR . DOM ZA STARE I NEMOĆ- NE	slika	kružna šperploča s japan- skim motivom preko čega je slikano

						OSOBE SUPE- TAR, San, Zlatan Dumanić		
1.6 - LIM								
SLIKE NA LIMU								
SLIM 96 S3(6)3	- Skok - galeba u plitko more III	1996	lim, kombinir ana tehnika	51 x 40	pol.d.d.k. : SKOK GALEB A U P.M. 3 Zlatan Dumanić 1996	slika	serija od 6 slika	
SLIKE NA LIMU (SILUETE)								
SLIMSI- 08.-BR3	Eidolon	2008	lim, kombinir ana tehnika	24 x 10,5	sr.dolje: EIDOLO N; pol.d.d.k. : Z.D.; p.l.k.:KA PETAN	silueta	broda na crnom limu	
1.7 - PROZIRNICA								
SLIKE NA PROZIRNICI								
SLPRO - 08 - BRD1	Pax	2008	prozirnic a, kombini- rana tehnika	različite dimenzije	d.d.k.: Zlatan Dumanić 2008	silueta	crni brod na prozirnici	
1.8 - RAZNO								

PLAHTE							
SLAN-11-01	Ljubavni čki lancun 0	2011	bijela plahta, kombini- rana tehnika	145 x 250	g.d.k.: Ljubavni čki lancun 0, Zlatan Dumanić 2011	slika	naslikana bijela plahta
STOLNJACI, LINOLEUM, SPUŽVA							
SLRA-12-BRD3	/	2012	linoleum	različite dimenzije	g.l.k.: Z.D 20012; pol. dolje lijevo: Zlatan Dumanić 2012	silueta	silueta broda zelena od linoleum a
STAKLO							
SLRA-NN-ST1	/	/	staklo, boja	14 x 96	d.d.k. Zlatan Dumanić	slika	stablo života izvedeno na staklu crnom bojom s vidljivim otiscima stopala

SERIJA PIKNIK NA MARJANU							
SLRA- PIK-07- R6	La feé au Fleurs	2007	brusni papir, kombinir ana tehnika	210 x 61	d.d.k.: La feé au Fleurs 2007 Zlatan; sr.dolje: Jebate led	slika	dio serije „Piknik na Marjanu“
RAZNO - SERIJA ZMAJEVI							
SLZM- 07-01	Izmučeno j djeci svijeta / Dajte im zraka	2007	plastična kesa, boja, plastične igle	49 x 54	drška: IZMUČE NOJ DJECI SVIJETA // DAJTE IM ZRAKA, Zlatan Dumanić 2007; d.d.k.: Zlatan Dumanić	slika/obje kt	crveno- plavi dječji zmaj
4. KNJIGE							
KNJIGE ZBIRKE							
KZB- 01(x4)	Važan je ananas	1985	papir, kombinir ana tehnika	15 x 21	nasl.: Zlatan Dumanić, Važan je ananas	knjiga	četiri knjige pjesni- čkih zbirki
KNJIGE EXPERIMENTALNE							

KX-83-18	Periklo	1983/2	papir, kombinirana tehnika	15,5 x 21,5, 42 str. + korice	nasl.: Z. Dumanić 1983. 1982.	knjiga	strip
KNJIGE / BILJEŽNICE SLIKA							
KTSL-03	Čišćenje pinela	2007 - 2013	papir, kombinirana tehnika	20,5 x 29, 78 str. + korice	prva str.: Zlatan Dumanić 2007 - 2013	bilježnica	bilježnica (A4) sa slikama
ADAPTACIJA POSTOJEĆIH KNJIGA							
KMX-75-01	L. Pirandello	1975	papir, kombinirana tehnika	14,5 x 21	nasl.d.l.k.: Z.D: 75	knjiga + crteži	adaptacija postojeće knjige autora Luigia Pirandella
BRODSKI DNEVNICI							
BRDN-96-MA4	Umjetnost strpljivog čekanja, m/v Madras Express	1996	kombinirana tehnika	13 x 17,2, 28 listova + korice	pol.nasl: ZLATA N DUMANIĆ 1996	brodski dnevnik	bilježnica manjeg formata
4. SKULPTURE							
3.1 - PAPIR, PINELI, DRVO							
DEZAPSTRAKTORI							

DEZ -NN- 26(A/B/C)	/	/	papir	razne dimenzije	/	skulptura	prerezana knjiga
DEZ-89- 05	Dezapstr aktor VII	1989	papir, kombinir ana tehnika	24 x 10 x 25	dno:DEZ APSTRA KTOR VII Dumanić 1989	skulptura	presječe- na i oblikova na knjiga
PINELI							
PI-01(x2)	/	/	drvo bambusa, plastika	visina195 + visina188	sr.: Kapetan + orijentaln i znakovi	skulptura / objekt	dva pinela s drškom od drva bambusa i plastike
SKULPTURA DRVO							
SKDR- 87-05	Lux Dalmatia e	1987	drvo, kombinir ana tehnika	123 x 39	pol.: Dumanić 1987 Lux Dalmatia e D- Čup L-	skulptura	drvena skulptura s donjim dijelom gdje je izrezba- ren mornar
SKDRP- NN-01	/	/	drvo palma	18 x 17 x 24	dno: Zlatan Dumanić	skulptura	skulptura glave od palmina drva

3.2 - SKULPTURA MALI I SREDNJI FORMAT							
MALI FORMAT							
SKMF-94-01	/	1994	drvo	r.10,5	pol.: Zlatan Dumanić 1994	skulptura	drveni kružni podmetač s reljefnim prikazom Svete obitelji
SKULPTURA SREDNJI FORMAT							
SKSF-NN-03	Zaista slušajte kako brak može biti uspješan	/	platika, guma	6,5 x 2,5 x 18	postrance : Zlatan Dumanić ZAISTA SLUŠAJ TE KAKO BRAK MOŽE BITI USPJEŠ AN	Objekt/ skulptura	crno- bijelo bojani češalj zataknut u zaricanu gumu
SKULPTURE-OBJEKTI VAKUMIRANO							
SOVK-89-11	Kapa Čako	1989	plastika, tkanina	26 x 28	/	objekt	crna francuska kapa
3.3 - ZIDNE SKULPTURE							

SKZI-10-02	Duplo srce je sakriveno	2010	plastika, lim, karton	r. 27 + 12(x2)	pol.sr.: Zlatan Dumanić 2010	skulptura	zeleni plastični disk s dvije noge na crnom limu
------------	-------------------------	------	-----------------------	----------------	------------------------------	-----------	--

4. OBJEKTI

4.1. - OBJEKTI PREMA MOTIVU

OBJEKTI S MOTIVOM BRODA

BR01-ME	/	/	metal, boja	24 x 10 x 12	krma: Zlatan Dumanić, dno: Zlatan Dumanić	objekt/ skulptura	plavo-sivi brod od metala
---------	---	---	-------------	--------------	---	-------------------	---------------------------

OBJEKTI S MOTIVOM CIPELA

C02-DR	Ukleti brod	/	drvo	33 x 13 x 14	vrh cipele: Ukleti brod / Umjetnik ; potplata: PUTNIK; rub pete: Dumanić	objekt	drvena klompa s urezanim tekstom
--------	-------------	---	------	--------------	--	--------	----------------------------------

OBJEKTI DIVINACIJE

DIV-2	/	/	karton, tkanina	17 x 4,5 x 2	Unutrašnjost poklopca d.l.k.:	objekt	oker pravokutna kutija s
-------	---	---	-----------------	--------------	-------------------------------	--------	--------------------------

					Zlatan Dumanić		orijenta- lnom naljepni- com
OBJEKTI S MOTIVOM KONJA							
HRS22- MET(A/ B)	/	/	metal, boja	9,5 X 5,5	pol.: Z.D.	silueta/ob- jekt	dvije siluete konjića u trku. Na obe siluete vidljivi debeli nanosi naranča- ste, sive, crne i plave boje
OBJEKTI KUTIJE							
KUT-1	Škatula batula	2015	drvena kutija	26 x 11 x 6,5	postr.: Zlatan Dumanić 2015	objekt	orijenta- lna kutija baruta
OBJEKTI MASKE							
MSK01	Lorenzo il Magnifico	/	plastika, guma	21 x 23	poledina: Lorenzo il Magnifico, Zlatan Dumanić	objekt	zelena gumena maska s bijelom i plavom linijom

							(rasto- pljena maska jednog od Ninja kornjača)
OBJEKTI S MOTIVOM RUKE							
RU8-ME	Delikvent ica	/	metal	7 x 6 x 11	dno: Delikvent ica Kapetan	objekt	metalni dlan
OBJEKTI S MOTIVOM YODA, RAŠLJI, PRAČKI							
Y02-FIG	/	/	drvo	visina19	/	objekt	crna figura s rogovima
4.2 - OBJEKTI PREMA MATERIJALU							
DRVENI OBJEKTI / DRVENE IGRAČKE							
DRVIG - 01KOM / PLVO - 01KOM	/	/	drvo	26,5 x 9 x 10	/	objekt	drvena igračka u obliku zaprege s dva konja. Vidljivi tragovi bojanja u crveno na kotačima te crte na stranica- ma

							zaprege. Nađena u kombina- ciji sa žutom bananom (PLVO - 01)
METALNI OBJEKTI							
MET-04	Ljubav je ljubav je ljubav je	/	metal	visina12, 5	stranice kaleža	objekt/sk ulptura	metalni kalež crnog postolja, bakrene unutra- šnjosti bež bojane vanjštine na kojoj je crvenim floma- sterom ispisan tekst LJUBAV JE LJUBAV JE LJUBAV

							JE. Pronađena s bakrenim prstenom u unutrašnjosti
PAPIRNATI OBJEKTI							
PAP- NN(x3)	Papirne dekoracije	/	papir	30 x 15,5	/	objekt	Orijentalni papiri
PLASTIČNE FIGURE / PLASTIČNI OBJEKTI / PLASTIČNO VOĆE							
PLFIG - 39RA	I svaka je drugačija	/	plastika, razno	47 x 28 x 15 + fig.	naljepnica dno posude: I svaka je drugačija	objekt / instalacija	plastična ladica ispunjena plastičnim figuricama raznih boja i veličina
PLASTIČNI OBJEKTI							
PLOB - 05	/	/	plastika	Razmjer 12, visina 6	donji rub: Z.D	objekt	bijela plastika s plavim iscrtanim linijama
PLASTIČNE ŠUŠKALICE							
PLŠU - 02	/	/	plastika, drvo	30 x razmjer 10	na dnu svijetlo-plavog	objekt/instalacija	plastično-drveni objekt s

					dijela kružno: Z.D. Zlatan Dumanić		prašastim sadržajem unutar svijetlo- plavog dijela objekta
PLASTIČNO VOĆE, CVIJEĆE							
PLVO - 01KOM / DRVIG - 01KOM	/	/	drvo, plastika	20 x 10 x 3	/	objekt	plastična žuta banana. Pronađena u kombinaciji s drvenom igračkom u obliku zaprege s dva konja (DRVIG - 01KOM)
4.3 - OBJEKTI PREMA PROSTORIJAMA							
KUHINJA OBJEKTI							
KHO- 05DR	/	/	drvo, boja	r. 10	/	objekt	podmetač
KUPATILO OBJEKTI							

KPO-10ZI	/	/	plastika	15 x 16	pol.zadnjice: Kapetan Z.D.	objekt/ins talacija	plastični zidni objekt iz tri dijela. Sasta- vljen od polovice plastične banane, zadnjice ose I cd-a
RADNI STOL OBJEKTI							
RST+	/	/	Papir, staklo	110 x 60 (xkarta)	/	objekt	staklena površina + razni papiri ispod nje
4.4 - OSOBNi OBJEKTI / PERFORMANS OBJEKTI							
OBITELJSKE FOTOGRAFIJE/ OSOBNi OBJEKTI / KAPETAN							
PER-04	/	tkanina	razno	/	/	objekt	kapetans ko odijelo (sako, hlače, cipele smeđe, điletin)
PER-0F1	Dida Santo Dumanić	/	fotografija	36 x 46 (sa okvirom)	/	fotografija	Fotogra- fija muškarca s brkovima

							uokvire- na zlatnim ovalnim okvirom
OSOBNI OBJEKTI / UMJETNIK							
PERA-2	/	/	plastika, metal	30 x 17	ručka: Dumanić	objekt	valjak s uzorkom
PERA-P1	/	/	drvo, boja	67,5 x 28,5	pol.: Zlatan Dumanić	objekt	paleta u obliku ključa
OSOBNI OBJEKTI / PERFORMANS							
PERF-05	/	/	tkanina, flomaster	125 x 71,5	sredina leđa: Zlatan Dumanić	objekt	žuta floure- scentna sigurno- sna vesta s natpisom Tate Gallery of Modern Art
OSOBNI OBJEKTI / KAPE							
PERK-3	/	/	tkanina	30,5 x 26	/	objekt	tamno- siva Fedora
OSOBNI OBJEKTI / NOVČANICI							
PERN-01	/	/	tkanina	19 x 11	naličje: Ne	objekt	Crni novčanik

					diraj!Du maničko kapetan; pol.: Zlatan Dumanić		na kojem je bijelom bojom ispisano NE DIRAJ! DUMAN IČKA Kapetan
OSOBNI OBJEKTI / TORBE							
PERT-06	/	/	Vodone- propusno platno	r. 32 x 59	nal.: Zlatan Dumanić Rodrigin a 2	objekt	Tamno- zelena vreća s vrećom za spavanje s naljepni- com na kojoj piše Zlatan Dumanić Rodrigin a 2
4.5 - OBJEKTI RAZNO							
DRVO							
ORA- DR02(x2)	/	/	drvo	20 x 16	/	objekt	drveni podmetač i
METAL							

ORA-ME01	Babetta	2005	metal	150 x 30 x 87	naljepnic: BABETT A, rub sica: Zlatan Dumanić 2005	objekt / konstrukcija / skulptura	metalni okvir motocikla
STALCI							
ORA-MS4(x11)	/	/	metal	razne dimenzije	/	objekt	metalni stalci
PAPIR							
ORA-PA3(x4)	/	/	papir, plastika	razne dimenzije	/	objekt	3D naočale
PLASTIKA							
ORA-PL01(x9)	/	/	metal, plastika	razne dimenzije	/	objekt	žlice za cipele raznih dimenzija i materijala
STAKLO							
ORA-ST2(x12)	/	/	staklo, kamen	4,5 x 11,5	/	objekt	staklene bočice s tucanim kamenčićima razne rahlosti: 3 s

							crvenim, 4 s plavim I 5 sa zelenim
TKANINA							
ORA- TK1	/	/	konac, staklo, metal	65 x 11	/	objekt	crveni orijenta- lni ukras s crvenim resama te stakle- nom perlom na kojoj je oslikano cvijeće. Uhvaće- no meta- lnom hvata- ljkom za papir
4. INSTALACIJE							
5.1 - LAMPE							
LMP-2	/	/	metal, drvo palme, plastika	visina 57	lijeva ruka: Dumanić	objekt/ins- talacija	lampa na radnom stolu; smeđa lampa s plavom

							žaruljom i harmoni- ka tijelom; te kistom s drvenim vrhom u obliku ženske figure čija je uzdignuta ruka obojana u zeleno a spuštena u smeđe; na uzdignu- toj ruci nalazi se plastična robotska ruka; pored se nalazi crveno- smeđi kist izrađen
--	--	--	--	--	--	--	---

							od palmina drva
LMP-6	/	/	metal	visina 154	/	objekti/ instala- cija	lampa u maloj sobi; reflektor sa suncobra nom koji se ne može povezati s konstru- kcijom jer je slomljen. Nađen zajedno s teškim konopom koji je na njega okačen
5.2 - VISEĆE INSTALACIJE							
VIS-2	/	/	drvo, plastika, konac	visina 44	/	objekti/in stalacija	drveno, končana instala- cija sačinjena od

							objekta poput ljestvi, dviju kuglica na konopcu te končane figure?
4. NAMJEŠTAJ							
NAMJEŠTAJ BLAGOVAONICA							
NABL-01(1) x	/	/	drvo, boja	Visina 91	prečke na naslonu: PO-KLON FRANJE -VACA IZ RAME Zlatan Dumanić	objekt/na mještaj	drvena crveno prebojana stolica
NAMJEŠTAJ DNEVNI BORAVAK							
NADN-01	/	/	drvo, boja	150 x 45 x 74	ispisano diljem objekta	objekt/na mještaj	tv komoda
NAMJEŠTAJ KUHINJA							
NAKH-01(x3)	Ljubić opće prakse	/	drvo, boja	39 x 61,5	nal.: Jedno srce i	objekt/na mještaj	ZIDNE POLICE KUHINJ A.

						dvije kužine		vratnice polica ispisanih zlatnom bojom
NAMJEŠTAJ RADNI STOL								
NARS- 01	/	/	drvo, staklo	110 x 60 x 75	/	objekt/na mještaj		radni stol s 4 ladice i stakle- nom površni- nom
NAMJEŠTAJ SOBE								
NASO- 01	/	/	drvo, boja	280 x 220	/	objekt/na mještaj		krevet

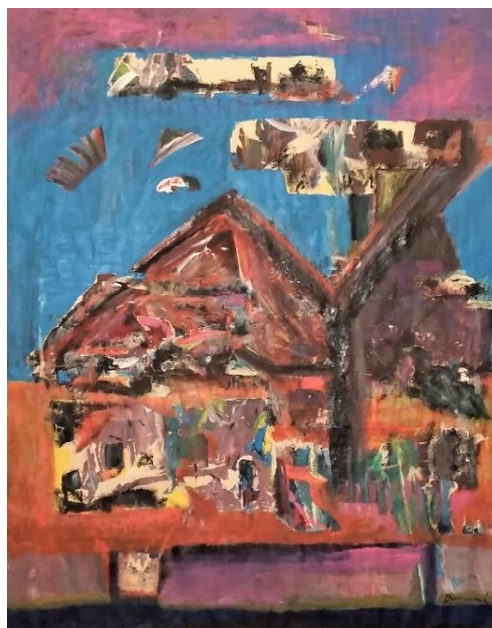
Prilog 2 – fotografije izdvojenih djela iz zbirke Zlatana Dumanića

Slika 1. Zlatan Dumanić, Bez naziva, 1985., 81 x 60, plastika, drvo. Snimila: Adriana Perojević

Slika 2. Zlatan Dumanić, Nije dugo ostala zbunjena, 2004., 100 x 119,5, platno, ulje, tiskarska boja.
Snimila: Adriana Perojević

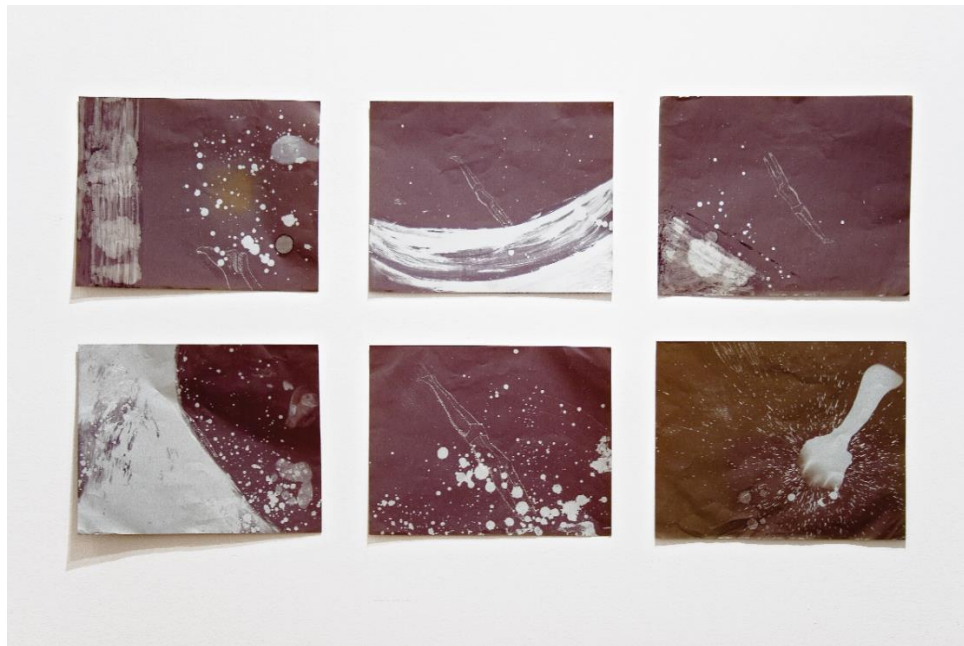
Slika 3. Zlatan Dumanić, Helena, 1995., papir, ulje, tisak, 95 x 120. Snimila: Adriana Perojević

Slika 4. Zlatan Dumanić, Bez naziva, papir, flomaster, 14,4 x 19,2, godina nepoznata. Snimila:
Adriana Perojević

Slika 5. Zlatan Dumanić – pogled na dio izložbe „Rodrigina 2, Split“. Snimio: Tomislav Turković i Antun Maračić

Slika 6. Zlatan Dumanić, Skok galeba u plitko more, serija od šest slika, lim, kombinirana tehnika, 1996.
Snimio: Tomislav Turković i Antun Maračić

Slika 7. Zlatan Dumanić, izložba „Rodrigina 2, Split“ – motiv brodova. Snimio: Tomislav Turković i Antun Maračić

Slika 8. Zlatan Dumanić, izložba „Rodrigina 2, Split“ – brodovi. Snimio: Tomislav Turković i Antun Maračić

Slika 9. Zlatan Dumanić, izložba „Rodrigina 2, Split“ – figure iz spavaće sobe. Snimio: Tomislav Turković i Antun Maračić

Slika 10. Zlatan Dumanić, izložba „Rodrigina 2, Split“ – zbirka praćaka. Snimio: Tomislav Turković i Antun Maračić

Prilog 3 – popis izložbenih aktivnosti umjetnika

Samostalne izložbe

- 1970. Split, Istarska 24, Kružok 3i (Zlatan Dumanić i Vladimir Dodig Trokut), Nijedna stvar ili osoba
- 1980. Zagreb, izlog znanstvene knjižare Mladost, Subjekt-Lunačarski
- 1981. Zagreb, izlog Znanja, Mrtvi objekti
- 1984. Zagreb, HDLUZ, Prostor proširenih medija, Aemulatio
- 1985. Zagreb, HLUZ, Prostor proširenih medija, Dezapstraktori
- Split, Galerija Dioklecijan, Analogija-neadicijona kompozicija
- 1987. Zagreb, Galerija AM-M 14F/1-Z (stan Antuna Maračića u Martićevoj ulici), Ulja na platnu (Kapital, Red koksa - red željeza)
- Split, Salon Galić, Instalacije i plastične kese
- 1989. Split, Galerija Protiron, Plohe ljepotice
- Zagreb, knjižara Moderna vremena, Kinoteka, Bouvetoya
- 1992. Split, Galerija Protiron, Ljubav obara sudbu koja je pokreće
- Split, Galerija Alfa-Koteks, Mačevanje-promjena je postojanost
- 1994. Zagreb, Dom hrvatskih likovnih umjetnika, Galerija proširenih medija, Pinel-amuleti i rašlje
- 1995. Split, Galerija Protiron, Tegenaria Domestica (dvosatna izložba) i predavljanje knjige Dioklecijanova kaciga
- 1995. Dubrovnik, Galerija Otok, Negentropija
- 1996. Split, Pinakoteka Gospe od zdravlja, Dioklecijanovi podrumi, Pomorski muzej /salon broda Bakar/, Platna,objekti, brodski dnevnici
- 1997. Zagreb, Galerija gradska, Skok galeba u plitko more
- 1998. Zagreb, Galerija Matice Hrvatske, Cargo
- 1999. Split, Galerija fotografije, Dispozitiv u Hrvata
- Split, Galerija Galić, S boka na bok
- 2000. Split, Galerija Ghetto, Lekcija iz geometrije

- 2001. Zagreb, Dom hrvatskih likovnih umjetnika, Galerija proširenih medija, Slike od po stotinu pinela
- Split, Salon Galić, Ustroj skvičavaca po zavičajnom načelu
- Rijeka, Galerija O. K., Multimedijalni centar, d. o. o., Brodski dnevnik
- Zagreb, Galerija Miroslav Kraljević, Brodski dnevnik
- 2002. Split, Salon Galić, Za goščicon priko stina u bušak
- 2002. Slavonski Brod, Galerija umjetnina Grada Slavonskog Broda, Likovni Salon Vladimir Becić,
- Crteži: Brodski dnevnik nakon rastave braka
- 2004. Split, Salon Galić, Zaplov vlastitim crnim jedrima
- 2005. Velika Gorica, Galerija Galženica, Radikalna desublimacija
- Zagreb, Galerija Vladimir Nazor, Poslije umjetnosti oponašanja ostaju samo knjige na izložbi
- 2007. Split, Salon Galić, Nueve Entertete Kunst
- Rijeka, Muzej moderne i suvremene umjetnosti, Mali salon, Umjetnika je zabranjeno štipati
- 2008. Dubrovnik, Umjetnička galerija, Rodrigina 2, Split

Skupne izložbe

- 1973. Split, Studentski klub
- Split, Umjetnički salon, Prvi omladinski salon
- 1974. Split, Galerija umjetnina
- 1975. Split, Umjetnički salon, 3. omladinski salon
- 1977. Split, Galerija Na trokut, Antiknjiga, neknjiga
- 1981. Zagreb, Dom hrvatskih likovnih umjetnika 13. salon mladih, Sekcija Prijedlog: Antimuzej predstavlja antiknjige Zlatana Dumanića
- 1983. Split, Umjetnički salon, Splitski salon '83.
- 1985. Zagreb, Skupština Općine Trnje, soba 309/III kat, Antimuzej-Noart Z. D.
- 1985. Rijeka, Moderna galerija, 13. jugoslavenski biennale mladih

- Split, Umjetnički salon, Splitski salon '85
- 1986. Split, Salon Galić, Prijem u HDLU - Dezapstraktori
- 1987. Zagreb, Moderna galerija, 18. salon mladih, Situacija '86./'87.
- Zagreb, Umjetnički paviljon, 22.. zagrebački salon
- Sarajevo, Skenderija, Jugoslavenska dokumenta '87.
- Split, Salon Galić, 19. splitski salon
- Split, Umjetnički salon, 7. bijenale suvremene hrvatske grafike
- 1989. Split, Centar za kulturu Opus, Galerija Prisca 89
- Split, Umjetnički salon, Splitski umjetnici 80-ih godina
- Zagreb, Galerija Karas; Dubrovnik, Galerija Sesame, Dom sindikata, Lazareti; Sarajevo, Galerija Energoinvest-ALU, Collegium Artisticum; Galerija PM 1981-1989. / recentni radovi
- Sarajevo, Skenderija, Jugoslavenska dokumenta '89
- Split, Umjetnički salon, 21. splitski salon
- 1990. Zagreb, Umjetnički paviljon, 25. zagrebački salon lijepih umjetnosti
- Split, Palača Milesi, 8. bijenale suvremene hrvatske grafike
- Split, podrumi Dioklecijanove palače, Suvremeni umjetnici za Dioklecijanovu palaču
- Berlin, Kommunagalerie, Pet splitskih umjetnika
- Split, Umjetnički salon, Splitski salon '90.
- Rijeka, Moderna galerija, 28. postava recentnih radova članova SHDLU-a
- Split, Hotel Marjan, Božićna aukcija slika i skulptura
- 1991. Budimpešta, Budapest Art Expo 1991
- Split, Foaje Hrvatskog narodnog kazališta, Marulovi dani
- Split, Umjetnički salon, Bijenale malog formata
- Split, Muzej narodne revolucije, Adria Art Annale, Rat u Hrvatskoj
- Split, Umjetnički salon, Biennale suvremene hrvatske grafike
- 1992. Split, Umjetnički salon, Biennale suvremene hrvatske grafike
- Dubrovnik, Art radionica Lazareti, Requiem in Croatia
- Split, Etnografski muzej, Uskrs - Ab ovo
- Split, Pinakoteka samostana Gospe od zdravlja, 2.. salon sakralne umjetnosti

- St. Gallen, Dobrotvorna izložba splitskih umjetnika u hrvatskoj katoličkoj misiji
- Split, Umjetnički salon, Neki vidovi likovne situacije
- Split, Palača Milesi, 8. Adria Art Annale - Novi objekti u hrvatskoj umjetnosti
- Split, Umjetnički salon, Biennale malog formata
- 1993. Split, Salon Galić, 3. salon sakralne umjetnosti
- Split, kriptu katedrale Svetog Duje, 9. Adria Art Annale
- 1994. Split, kriptu katedrale Svetog Duje, Recentna izložba slika i skulptura članova HDLU-a Split
- Zagreb, Muzej suvremene umjetnosti, Riječi i slike
- Split, samostan Gospe od zdravlja, Biennale slika i skulptura malog formata
- 1995. Split, podrumi Dioklecijanove palače, Obljetnica 1700. godina Splita
- Split, ex Muzej revolucije, Božićna i novogodišnja izložba slika i skulptura
- 1996. Split, podrumi Dioklecijanove palače, 10. Adria Art Annale
- Split, podrumi Dioklecijanove palače, Prostor-Vrijeme-Duh / Krstionica
- Split, podrumi Dioklecijanove palače, Splitski salon '96
- 1997. Split, Pinakoteka samostana Gospe od zdravlja, Biennale malog formata
- Split, podrumi Dioklecijanove palače, Splitski salon '97. - Skulptura - rubovi i granice
- 1998. Split, podrumi Dioklecijanove palače, 11. Adria Art Annale
- 1999. Split, podrumi Dioklecijanove palače; Rijeka; Pula; Slike i skulpture malog formata
- Split, podrumi Dioklecijanove palače, 12.. Adria Art Annale
- 2000. Chauny, Francuska, College Jacques Cartier, Nombre-Serie
- Dubrovnik, Memorial house Ronald Brown, Festival mora
- Split, podrumi Dioklecijanove palače, 13. Adria Art Annale
- Split, podrumi Dioklecijanove palače, Splitski salon - pogled unazad 1945. – 1992..
- 2001. Split, podrumi Dioklecijanove palače, 14. Adria Art Annale
- Zagreb, Dom hrvatskih likovnih umjetnika, Galerija proširenih medija, 20 godina GPM
- Dubrovnik, Umjetnička galerija Dubrovnik, 20 godina GPM
- Rijeka, Muzej moderne i suvremene umjetnosti, 11. međunarodni biennale crteža
- 2001./ 2002. Zagreb, Dom hrvatskih likovnih umjetnika, Galerija Karas, dvorana Leksikografskog zavoda, 36. Zagrebački salon

- 2002. Split, Podrumi Dioklecijanove palače, 15. Adria Art Annale, Crni asfalt – 30 godina poslije
- 2003. Zagreb, Galerija Matice hrvatske, Suvremeni splitski umjetnici
- Poreč, Istarska sabornica, 43. annale, Dnevnic
- Rijeka, Muzej za modernu suvremenu umjetnost, Festival nove umjetnosti (Fona)-kareti
- Split, Galerija umjetnina, 33. splitski salon - Životna i umjetnička stvarnost hrvatske obale
- New York, The Pollock-Krasner Foundation - The Grant
- 2004. Split, podrumi Dioklecijanove Palače, 17. Adria Art Annale
- 2005. Venezia, Museo Fortuny, La Biennale di Venezia, 51. Esposizione internazionale d'arte, Hrvatski paviljon
- Split, Palača Milesi, Inkrustacije
- Rijeka, Muzej moderne i suvremene umjetnosti, Strasti
- 2006. Zagreb, Dom Hrvatskog društva likovnih umjetnika, 1:1 Među(o)sobno u suvremenoj umjetnosti
- Dubrovnik, Umjetnička galerija Dubrovnik, Hrvatska na 51. venecijanskom bijenalu
- 2007. Split, Stara gradska vijećnica, Žene na raskrižju ideologija
- Split, podrumi Dioklecijanove palače, 35. splitski salon

Sažetak

Zlatan Dumanić je splitski suvremeni umjetnik samouk i pomorski kapetan koji se okušao gotovo u svim slikarskim i kiparskim formama te je autor niza multimedijalnih akcija, performansa i ručno rađenih unikatnih knjiga. Sudjelovao je na većem broju skupnih i samostalnih izložbi te predstavljao Hrvatsku na 51. venecijanskom bijenalu. Nakon smrti, njegovu zbirku kupuje privatni kolekcionar i Dumanićev bliski prijatelj koji inzistira na inventarizaciji građe unutar zbirke. Po primitku je pobrojano i popisano 1208 jedinica građe zatečenih u stanu umjetnika, a zatim su novo grupirani predmeti opisani na razini zbirke.

U radu je sadržajno opisano nekoliko primjera specifične građe unutar zbirke, s aspekta knjižničarstva i muzeologije, s ciljem uvida u sadržaj zbirke poradi jednostavnije pretrage i bolje preglednosti. Za potrebe opisa dijela zbirke, kao orijentir je poslužio katalog izložbe „Rodrigina 2“, održana 2008. godine u Galeriji umjetnina u Dubrovniku.

U teorijskom dijelu rada iznesene su definicije zbirke od strane struke te načini izgradnje zbirki u knjižnicama i muzejima. Povrh toga, jedno poglavlje posvećeno je kolekcionarima i bibliofilima jer je ova zbirka plod sabiranja suvremene umjetnosti. U zaključnom dijelu rada izneseni su planovi za budućnost zbirke te je istaknuta važnost sabiranja suvremene umjetnosti.

Ovaj rad, u svojoj suštini, razmatra zbirke, kao središnji fokus knjižnica, muzeja i privatnih kolekcija te ističe dokumentarnu važnost opisa na razini zbirke radi evidencije, zaštite i očuvanja informacija o zbirci.

Ključne riječi: opis na razini zbirke, Zlatan Dumanić, kolekcionarstvo, privatne zbirke

Summary

Zlatan Dumanić was a contemporary artist and naval captain from Split, who tried his hand at all forms of art and sculpture. He was the author of a series of multimedia actions, performances and unique hand-made books, and participated in a number of group as well as solo exhibitions, and represented Croatia at the 51st Venice Biennale. After his death, his collection was bought by a private collector and close friend who instigated the inventory of the items in the collection. All 1208 items found in the artist's apartment were listed and described in the collection level description.

This thesis describes a few examples of specific items within the collection, including items from the aspect of librarianship and museology with the aim of inspecting the content of the collection for easier searches and transparency. For the purpose of describing a part of the collection, the exhibition catalog "Rodrigina 2", held in 2008. was used for orientation, in the Gallery of Art in Dubrovnik.

The theoretical part of the paper presents the definitions of collections by the profession and ways of building collections in libraries and museums, Furthermore, one chapter is dedicated to collectors and bibliographies because this collection is the result of a collection of contemporary art. In the final part of the thesis, plans are presented for the future of the collection and the importance of collecting contemporary art.

This graduate thesis, in its essence, considers collections as the central focus of libraries, museums and private collections, and highlights the documentary importance of the collection level descriptions for recording, protecting and preserving collection information.

Keywords: collection level description, Zlatan Dumanić, collectioning, private collections